

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ TEKNOKENT STRATEJİK PLANI

Bu Raporu'nun hazırlanmasında
Prof. Dr. Reha SAYDAN, Doç. Dr. Menaf TURAN, Doç. Dr. Ferit İZCİ,
Prof. Dr. Yaşar BÜLBÜL ve Doç. Dr. İ. Hakkı ERASLAN'a ayrıca
Araştırma Ekibi olarak Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı'ndan Sunal YÜKSEL,
Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi'nden Yunus YETKİN,
İşletme Uzmanları Yunus Enis BAYINDIR ve Canan KARABULUT,
Yüksek Lisans Öğrencisi Derya DAVRAN ve Berna KABA'ya
teşekkürlerimizi sunarız.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	4
GİRİŞ	9
BÖLÜM-I: ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	11
1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	12
BÖLÜM-II:TEKNOKENTLER.....	15
Ar-Ge ve İNOVASYON	15
1. Dünya Geneline Teknokentler ve Gelişimi.....	16
2. Türkiye’de Teknokentler ve Gelişimi	17
3. Ar-Ge ve Dünyadaki Gelişimi	19
4. Türkiye’de Ar-Ge ve İnovasyon Faaliyetleri	21
5. Ar-Ge, İnovasyon ve Rekabetçilik.....	24
BÖLÜM-III: VAN İLİ’NİN MEVCUT DURUM ANALİZİ (MDA)	27
1. Coğrafi Konum ve Nüfus.....	28
2. Eğitim ve Sağlık Altyapısı	29
2.1. Eğitim Altyapısı.....	29
2.2 Sağlık Altyapısı	30
4. Ekonomik Altyapı.....	31
4.1. Tarımsal Sektörler.....	34
1.1.1.Bitkisel Üretim	35
1.1.2.Hayvansal Üretim.....	35
1.1.3.Sanayi Sektörleri.....	36

1.1.1.Gıda Sanayi	38
1.1.2.İnşaat ve Yapı Malzemeleri Sanayi	39
1.1.3.Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi	41
1.1.4.Kimya Sanayi	41
1.1.5.Medikal Sanayi.....	42
1.2.Enerji Sektörü	42
1.3.Bilişim Sektörü	43
BÖLÜM-IV: VAN İLİ İNOVASYON ALT YAPISI	44
1. Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli	46
2. Markalaşma Becerisi	46
3. Patent ve Faydalı Model	48
4. Endüstriyel Tasarım	50
BÖLÜM-V: FİRMA STRATEJİLERİ VE REKABET YAPISI ARAŞTIRMASI.....	52
1. Araştırmanın Amacı ve Örneklemi	53
2. Bulgular ve Yorumlar	53
2.1. İşletmelerin Faaliyette Bulunduğu Sektörlere Göre Dağılımı	53
2.2. Aile Şirketi Olma Düzeyi	54
2.3. Kapasite Kullanım Oranı	54
2.4. Verimlilik	55
2.5. Ar-Ge ve Yenilik	56
2.6. Ürün Kalitesi.....	57
2.7. Ürün Farklılaştırma	57
2.8. Marka Gücü	58
BÖLÜM-VI: YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN BİLİMSEL ALTYAPISI	60
1. Akademik Altyapı	61

2. Bilimsel Altyapı	64
2.1. Araştırma Merkezleri ve Merkezi Araştırma Laboratuvarı	64
2.2. Projeler.....	65
BÖLÜM-VII: ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ ALAN ARAŞTIRMASI	67
1. Araştırmanın Amacı ve Örneklem	68
2. Veri Toplama Yöntemi	68
3. TRB2 Bölgesi'nde Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Mevcut Durum	69
BÖLÜM-VIII: GZTF ANALİZİ TEMEL STRATEJİLER.....	78
1. GZFT/SWOT Analizi.....	79
2. Temel Stratejiler.....	85
Misyon.....	86
Vizyon.....	86
BÖLÜM IX: YYÜ TEKNOKENT STRATEJİK EYLEM PLANI.....	87
1. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Teknokent	88
2. Eylem Planı.....	89
3.Stratejik Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Süreci	97
EK 1: GZTF ANALİZİ FORMU.....	98
KAYNAKÇA.....	99

SEKİLLER, TABLOLAR VE HARİTALAR LİSTESİ

Şekiller Listesi

- Şekil 1: Araştırma Yöntemi ve Süreci
- Şekil 2: Mevcut Durum Analizi (MDA)
- Şekil 3: Seçilmiş Ülkelerde Ar-Ge Harcamalarının GSYH'lere Oranları (%)
- Şekil 4: Ar-Ge Harcamaları
- Şekil 5: Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'ye Oranı
- Şekil 6: TPE'ye Yapılan Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı
- Şekil 7: Van İli Marka Başvuru Sayıları
- Şekil 8: Van İli Marka Tescil Sayıları
- Şekil 9: Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı
- Şekil 10: Akademik Personel Sayısı
- Şekil 11: Akademisyenlerin İşletmelere Danışmanlık Yapma Durumu
- Şekil 12: Destek Alma Durumu
- Şekil 13: Üniversite Kaynaklı Problemler
- Şekil 14: İş Dünyası Kaynaklı Nedenler
- Şekil 15: Potansiyeli Yüksek Sektörler (Akademisyen Görüşü)
- Şekil 16: Potansiyeli Yüksek Sektörler (İş Dünyası Görüşü)
- Şekil 17: YYÜ Teknokent Öncelikli Alanlar

Tablolar Listesi

- Tablo1: Ürün-Değer İlişkisi
- Tablo 2: Van İli Sanayi Siciline Kayıtlı Tesislerin Sektörel Dağılımı
- Tablo 3: Van İli Rekabetçilik Düzeyi Genel Endeks Sıralaması
- Tablo:4 Van ili Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Endeks Sıralaması
- Tablo 5: Faydalı Model Başvuru ve Tescili
- Tablo 6: Endüstriyel Tasarım Başvuru ve Tescili
- Tablo 7: İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sektörler
- Tablo 8: Aile Şirketi Olma Düzeyi
- Tablo 9: Kapasite Kullanım Oranı ve Düzeyi
- Tablo 10: Verimlilik Düzeyi
- Tablo 11: AR-GE ve Yenilik Yapma Düzeyi
- Tablo 12: Ürün Kalitesi Düzeyi
- Tablo 13: Ürün Farklılaştırma Düzeyi
- Tablo 14: Marka Gücü Düzeyi

GİRİŞ

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş üretim süreçlerinde, iş yaşamında, sosyal ilişkiler ve mekânsal kullanımlar üzerinde önemli değişikliklere neden olmuştur. Hammadde, ulaşım, lojistik, coğrafi konum gibi faktörlerin şekillendirdiği bir üretim sürecinden eğitim, iletişim ve ağlar (*networks*) üzerinde odaklanan bir sürece geçilmiştir. Bu noktada değişen sadece üretim süreci değil, bağlantılı olarak onun mekânları, çalışan profili ve çalışanların ihtiyaçlarıdır. Eskinin sanayi üretimi coğrafi bölgeler ya da ülkeler ile özdeşleşmişken bilgi ve hizmet üreten merkezler olarak kentler ön plana çıkmıştır. Artık küresel dünya kentler tarafından örülmüş bir ağ haline gelmiştir. Bu yeni dönemin en önemli üretim merkezlerinden biri de Teknoloji ve Bilim Parkları, kısaca Teknoparklardır. Üretim, savunma ve hizmet sektörlerinde kullanılacak yeni teknolojileri geliştirmek üzere kurulan bu merkezler Ar-Ge faaliyetlerinin yoğunlaştığı, uygulamaya dönük yeni fikirlerin üretilmesinin ve pazarlanmasının desteklendiği alanlardır.

Teknokentler, işletmelere, Ar-Ge çalışmaları için uygun mekân ve ortamlar ile uygun şartlarda danışmanlık hizmetleri sağlamakta, üniversiteyle daha güçlü araştırma-geliştirme işbirlikleri kurulabilmesine ve üniversitedeki araştırma imkânından uygun şartlarda faydalanabilmelerine imkân sağlamaktadır. Günümüzde birçok küresel örnekte olduğu gibi teknokentlere dayalı ekonomik gelişme modeli ile; devlet, özel sektör, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve medya arasında etkin bir iletişim ve işbirliği ağı kurulması mümkündür. Teknokentlerde, yenilikçilik merkezleri, kuluçkalar, teknoloji transfer ofisleri (TTO) gibi Ar-Ge ve girişimciliği destekleyici kurumlar ile bütünlük içinde, yenilikçi ve yaratıcı fikirlerin gelişimi için uygun ortam hazırlanmakta; teknokentler, sanayinin rekabet gücünü ve ihracat kapasitesini olumlu yönde etkilemekte, yeni iş alanları açılmasına, teşebbüs gücünün desteklenmesine, ağır sanayinin altyapısını hazırlanmasına imkân sunmaktadır.

Üniversite-sanayi işbirliğinin tesis edilmesi, akademik bilginin ticarileştirilmesi, girişimciliğin desteklenmesi, bölge ve ülke sanayinin kalkınması ve uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretilmesi gibi oldukça büyük önem arz eden amaçlarla kurulan *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri* ya da diğer bir deyişle *Teknokentler*, maalesef yeteri kadar tanınmamakta ve bu merkezlerden yeterince yararlanılamamaktadır.

Dokuz bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın amacı ve yöntemi, ikinci bölümünde dünyada ve Türkiye’de teknokentler ve bu konuya bağlı olarak Ar-Ge ve inovasyon konularına değinilmiştir. Üçüncü bölümde Van

ilinin mevcut durum analizi ortaya konulmuş, dördüncü bölümde Van'ın inovasyon alt yapısı değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde Van OSB'de faaliyet gösteren firmalara yönelik alan araştırmasına yer verilmiş, altıncı bölümde Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin akademik ve bilimsel altyapısı değerlendirilmiş, yedinci bölümde üniversite-iş dünyası ilişkileri alan çalışmasıyla ortaya konulmuştur. Sekizinci bölümde GZFT/SWOT analizi sonuçlarına yer verilmiş, misyon, vizyon ve öncelikli alanlar belirlenmiştir. Dokuzuncu bölümde ise arama konferansında elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş; stratejik planın oluşturulmasında yol gösterici bir araç olarak temel stratejiler belirlenmiş, buna yönelik hedefler oluşturulmuş ve bu hedeflere ulaşmak için eylem planları geliştirilmiştir.

BÖLÜM-I

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Teknokenti'nin bir yol haritası olarak görülen stratejik planını hazırlamaktır. Araştırmanın yöntemi kapsamında; öncelikle detaylı bir literatür taramasının yanı sıra, kapsamlı saha çalışmaları yapılmış; bu çerçevede çeşitli veri toplama teknikleri ile konunun amacına uygun veriler elde edilmiş ve buna bağlı çeşitli analiz teknikleri ile analiz edilmiştir.

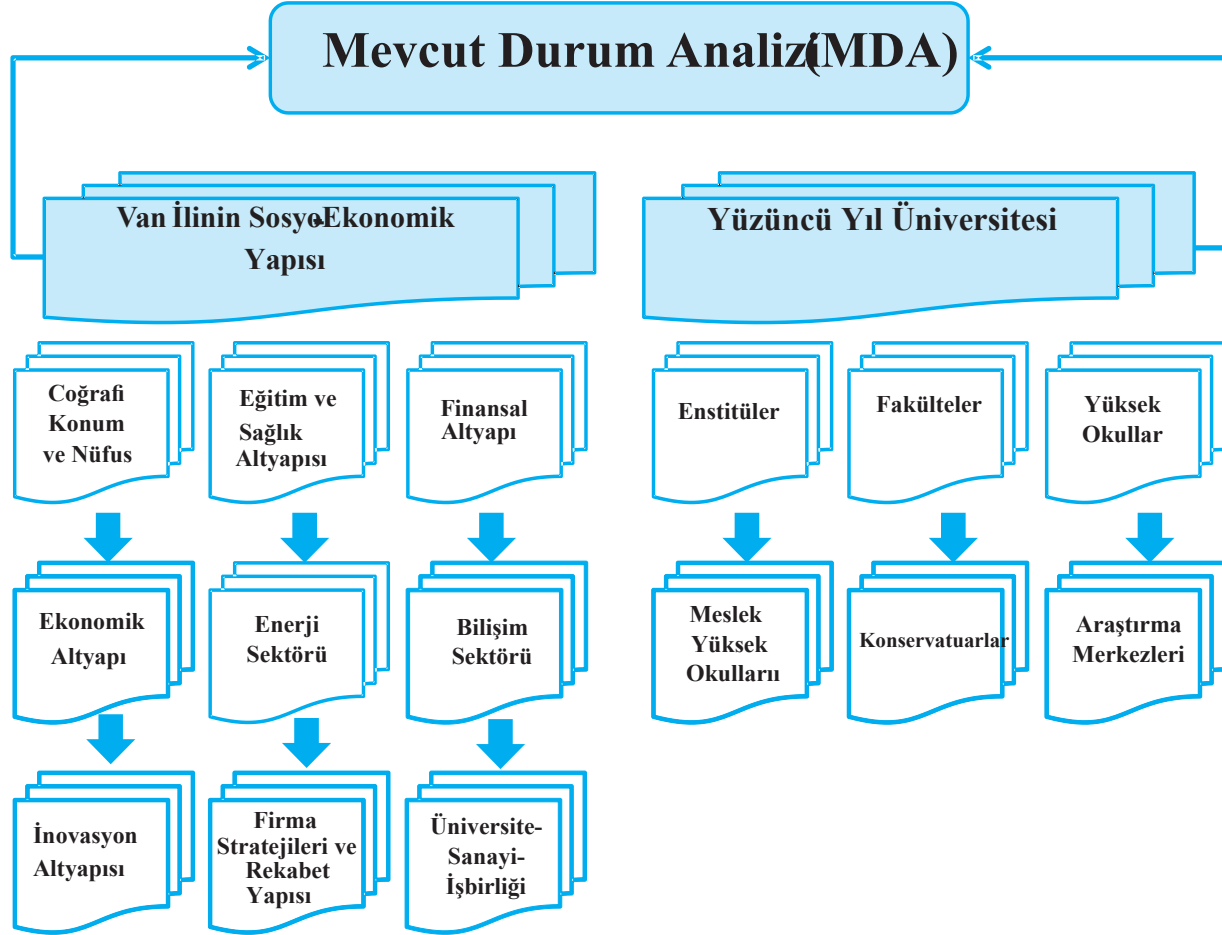
Özellikle veri toplama aşamasında yapılan kapsamlı saha araştırmaları çerçevesinde, gerek kamu yönetimi oyuncuları, sivil toplum kuruluşları, gerekse sektöre yön veren ana oyuncular ile derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak görüş alışverişi ve fikir birliği yapılmış, teknokente yönelik temel misyon ve buna bağlı geliştirmiş stratejik vizyona ulaşılmıştır. Araştırmanın büyük bir kısmı nitel araştırma yaklaşımı üzerine bina edilmiştir. Hâlihazırdaki mevcut nicel veriler ise nitel araştırmanın temel girdileri olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışmaya temel teşkil edecek üç farklı alan araştırması yapılmıştır.

İlk alan araştırması Van ilinin rekabet yapısını analiz etmek üzere Van Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren 40 firma ile yapılan anket çalışmasıdır. Alan araştırması ile firmalar sektörel dağılım, aile şirketi olma düzeyi, kapasite kullanım oranı, verimlilik, Ar-Ge ve yenilik, ürün kalitesi, ürün farklılaştırma ve marka gücü bakımından analiz edilmiş ve söz konusu firmaların rekabet edebilme düzeyleri ortaya konmuştur. Bu çalışma aynı zamanda GZFT analizi için de temel olmuştur.

İkinci alan araştırması üniversite-sanayi işbirliği konusunu içermektedir. Bu araştırma ile TRB2 Bölgesi'nde gerçekleştirilmiş olan alan araştırmasının bulgularından yararlanmış ve işbirliği potansiyeli açısından yeniden yorumlanmıştır.

Üçüncüsü ise Van ilinin mevcut durum analizini ortaya koymaya dönük olarak hazırlanan ve Arama Konferansı sonucunda elde edilen SWOT/GZFT analizi sürecidir. Paydaşların bir araya getirildiği Arama Konferansı ile Van ilinin SWOT/GZFT analizi ortaya çıkarılmış ve her bir alana ilişkin 10 öncelikli alan tespit edilmiş ve bu öncelikler stratejik eylem planına aktarılmış, zaman-değer matrisi vasıtasıyla stratejik öncelikler ve buna bağlı eylem paketleri ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 2: Mevcut Durum Analizi (MDA)

BÖLÜM-II

TEKNOKENTLER

Ar-Ge ve İNOVASYON

1. Dünya Geneline Teknokentler ve Gelişimi

Chris Freeman ve Luc Soete, Yenilik İktisadı (*The Economics of Industrial Innovation*) adlı kitabında modern toplumsal refahın ve iktisadi gelişmenin en önemli faktörlerinden birisinin teknolojik yenilikler olduğunu belirtmektedir. Nitekim günümüzde yenilikler, devlet yönetiminden şirket yönetimine değin her düzeyde önem kazanmıştır. Endüstri devriminden sonra teknolojik ilerlemeler ve yapılan buluşlar bir yanda yaşam refah düzeyini artırırken bir yandan da ekonomik rekabet konusu olmuştur.

Ekonomik anlamda postmodern dünyanın yaşadığı *değişim*, bilgi temelli yenilik iktisadı üzerinde biçimlenmektedir. Yenilik iktisadının temelini ise araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri oluşturmaktadır. Zira yenilik iktisadı teknolojik gelişmelere, teknolojik gelişmeler bilgi üretimine, bilgi üretimi de profesyonel Ar-Ge birimlerinin faaliyetlerine bağlıdır. Profesyonel Ar-Ge birimleri ise *teknokentlerde* yoğunlaşmakta ve faaliyet göstermekte; üretilen bilgilerin teknokentlerde somut ürünlere dönüştürülmesi ile de, aynı zamanda, yenilik sürecine de önemli katkı sağlanmaktadır. Bu sürecin sonunda ortaya çıkan yeni ya da yenilenmiş ürünler küresel rekabette pazarlara hâkim olma üstünlüğü vermektedir.

Günümüzde birçok küresel örnekte olduğu gibi teknokentlere dayalı ekonomik gelişime modeli ile; devlet, özel sektör, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve medya arasında etkin bir iletişim ve işbirliği ağı kurulması mümkündür. Yenilikçilik merkezleri, kuluçkalar gibi Ar-Ge ve girişimciliği destekleyici kurumlar ile bütünlük içinde, yenilikçi ve yaratıcı fikirlerin gelişimi için uygun ortam hazırlanmakta, sanayinin rekabet gücünün ve ihracat kapasitesinin artırması olumlu yönde etkilemekte, yeni iş alanları açılmasına, teşebbüs gücünün desteklenmesine, ağır sanayinin altyapısını hazırlanmasına imkân sunmaktadır.

Bilim ve teknoloji kentlerini ifade eden *teknokent* kavramı, 1950’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’de ortaya çıkmış ve zaman içerisinde Avrupa ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyada ilgi görmüş ve sayıları gittikçe artmıştır. Dünyadaki gelişmiş ülkelere bakıldığında ise benzer oluşumlar farklı ülkelerde değişik şekilde adlandırılmaktadır. Örneğin; İngiltere’de Bilim Parkı (*Science Park*), ABD’de Araştırma Parkı (*Research Park*), Fransa’da Teknoloji Kenti (*Technopole*), Japonya’da Teknoloji Kenti (*Technopolis*), Almanya’da Kurucu Merkez (*Grunderzentrum*) terimleri benimsenmiştir.

Ayrıca Girişim Merkezi (*Enterprise Center*), Yenilik Merkezi (*Innovation Center*), Mükemmeliyet Merkezi (*Excellent Center*), Endüstriyel Park (*Industrial Park*) gibi adlandırılmalara da rastlanmaktadır.

Gelişmiş ülkelerdeki teknokent uygulamaları 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkmış ve ülkelerin sanayilerinin tek-

noloji ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Bugün kullandığımız anlamda ilk teknokentörnekleri, ABD’de girişimci üniversite öğretim üyelerinin bilgi ve Ar-Ge birikimlerini ekonomik değere yani üretime çevirme isteklerinden ortaya çıkmıştır. İlk teknokentler ABD’nin Kuzey Kaliforniya bölgesinde 1952 yılında Silikon Vadisi (*StandfordResearch Park*) adıyla ve Kuzey Karolina eyaletinde 1959’da ResearchTriangle Park adıyla kurulmuştur. Kurulan bu kurumlardan sonra teknokent kavramı değişik ülkelerde ilgi görmüş ve hızla yayılmıştır. Bunun temel nedeni demir-çelik, kömür gibi endüstrilerin 1970’li yıllarda çöküşü ile başlayan ve önemli boyutlara ulaşan işsizliktir.

Avrupa’da bölgesel ekonomik kalkınmayı hızlandırmak için önemli bir araç olarak beliren teknokentler, 1980’li yıllarda kapsamlı olarak ele alınmış ve devlet tarafından parasal olarak desteklenmiştir. İngiltere’de ilk bilim parkı, Edinburgh’da Heriot-Watt ve Cambridge’de Trinity College tarafından 1972 yılında kurulmuştur. Fransa’da halen 50 civarında teknoloji parkı faaliyet göstermektedir. En büyükleri 1969 yılında kurulan Sophia Antipolis, Grenoble-Meylan ve Toulouse’tadır. Japonya’da Tsukuba Bilim Kenti, Tsukuba Üniversitesi’nin verdiği akademik destekle 1958’de kurulmuştur. Teknoloji parkları konusunda ilerleme kaydeden ülkelerden biri de yeni sanayileşen ülkeler arasında yer alan Çin’dir. Çin’de ilk olarak 1985 yılında Shengzhen Bilim ve Teknoloji Parkı kurulmuştur.

Bugün dünyada 4.000’den fazla teknokent vardır ve sayıları her geçen gün artmaktadır¹. Listenin en başında yer alan ABD’de 150’den fazla bu tür yapılanma mevcuttur. ABD’yi 111 teknokentle Japonya takip etmektedir. Yarışa 1980’lerin ortalarına doğru giren Çin bugün 100 civarında teknokente sahip bir ülkedir.

Özetlemek gerekirse, teknokentler, ilk olarak araştırma ve geliştirme çalışmalarının gelişmiş olduğu İngiltere ve ABD gibi ülkelerde faaliyet göstermeye başlamıştır. Temelde büyüklüklerine ve inovatif durumlarına göre sınıflandırılan bu kuruluşlar, kiracıları için faydalı bir araştırma-geliştirme çevresi meydana getirmekte, üniversite temelli olduklarında ise daha akademik bir çerçeve kazanmaktadırlar. Teknokentler, inovasyonu, girişimciliği ve bilgi temelli firmaların büyümesini teşvik ederek bölgelerinde yerel ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır.

Gelişmiş batı ülkelerindeki başarılı teknokentler, gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik büyüme ve gelişim sürecine katkıda bulunacak modeller olarak uygulanmıştır. Doğu Asya ülkelerinden Tayvan, Güney Kore, Hong Kong ve Malezya gibi ülkeler teknokentler oluşturmuş ve özellikle yabancı yatırımların ülkeye getirilmesi ve bilgi temelli sanayilerin ülkede gelişimini desteklemiştir.

2. Türkiye’de Teknokentler ve Gelişimi

¹ Bu kurumların %83’ü kar amacı gütmeyen yapılardır. %62’si bünyesinde kuluçka birimi barındırmakta, %70’i kamu yatırımı ile kurulmuş, %73’ü arsa kiralarak kendini idame ettirmektedir. Teknokent şirketlerinin %89’u KOBİ niteliklidir.

Türkiye’de üniversitelerin araştırma potansiyelinin yenilik sistemine doğrudan dahil edilmesi yakın zamanlı bir gelişmedir. 1960’ların başlarında bazı gelişmeler olsa da, aslında yakın döneme kadar bilim ve teknoloji politikaları planlı bir şekilde oluşturulamamıştır. Türkiye’de bilim ve teknoloji alanında belirli bir politika izleme arayışı ve ilk politika formülasyonları Plânlı Dönem’le birlikte başlamıştır. Bilimsel faaliyetin yönlendirilmesinde rol alacak ilk kurum olan TÜBİTAK yine aynı dönemin (1963) ürünüdür.

Türkiye’de ilk olarak üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde İstanbul Teknik Üniversitesi ile İstanbul Sanayi ve Ticaret Odası işbirliğiyle 1985 yılında bir teknokent uygulaması başlatılmış ve 1986 yılında faaliyete geçmiştir (*daha sonraki yıllarda İstanbul Teknik Üniversitesi ile KOSGEB arasında imzalanan bir anlaşma gereğince teknokent, Teknoloji Geliştirme Merkezi adı altında faaliyetini sürdürmektedir*).

KOSGEB değişik üniversiteler ile de işbirliği şeklinde Teknoloji Merkezleri oluşturmuş, bu merkezler ağırlıklı olarak inkübatör olarak işlev vermiş ancak bu merkezlerde başarılı firmalar gelişirken, bunların üniversite ile ilişkileri yüksek düzeyde olamamıştır. O dönemde de yüksek öğretimde temel araştırmayı geliştirmek, Ar-Ge personelinin ve Ar-Ge verimliliğini arttırmak gibi amaçlar ve öğrencileri yurt dışına doktora yapmaya göndermek gibi uygulamalar var olmasına rağmen, üniversitelerin yenilik sisteminde ve ülke ekonomisini yönlendirmede gerçek yerini alması 4691 sayılı Teknoloji Bölgeleri Kanunu ile mümkün olmuştur.

Halihazırda Türkiye’deki aktif teknokentler yasal statülerini, söz konusu kanunun 2001’de çıkması ve 2002’de yürürlüğe girmesiyle kazanmışlardır. Bu yasa Teknoloji Geliştirme Bölgeleri’nin kurulmasını, geliştirilmesini, yönetimini ve denetlenmesini düzenlemektedir. Böylelikle, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması sağlanmıştır.

Bu kanun kapsamında **Temmuz 2013 tarihi itibarıyla farklı illerde 52 adet Teknoloji Geliştirme Bölgesi** (*Ankara 6 adet, İstanbul 5 adet, Kocaeli 4 adet, İzmir 3, Konya, Antalya, Kayseri, Trabzon, Adana, Erzurum, Mersin, Isparta, Gaziantep, Eskişehir, Bursa, Denizli, Edirne, Elazığ, Sivas, Diyarbakır, Tokat, Sakarya, Bolu, Kütahya, Samsun, Malatya, Urfa, Düzce, Çanakkale, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Van, Çorum, Manisa, Niğde, Burdur, Yozgat ve Kırıkkale*) kurulmuştur. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyet gösteren firma sayısı 2003 yılında 169 iken Haziran 2013 sonu itibarıyla bu sayı 2.247’ye ulaşmıştır.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri’nde ağırlıklı olarak sırasıyla; *Yazılım, Bilişim, Elektronik, İleri Malzeme Teknolojileri* başta olmak üzere; *Tasarım, Nanoteknoloji, Biyoteknoloji, Otomotiv, Tıp Teknolojileri ve Yenilenebilir Enerji* konuların-

da çalışan yenilikçi firmalar yer almaktadır. Bölgelerde yürütülen toplam Ar-Ge proje sayısı Haziran 2013 sonu itibariyle 5.768 adettir.

Faaliyete geçen Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde bulunan şirketlerin, *ABD başta olmak üzere, Japonya, İsrail, İngiltere ve Almanya* gibi dünyanın en gelişmiş ülkelerine yapmış oldukları teknolojik ürün ihracatı 2013 yıl sonu itibariyle 1 milyar Amerikan Dolarını aşmıştır. Yabancı sermaye açısından baktığımızda; *Teknoloji Geliştirme Bölgesinde toplam 71 adet yabancı/yabancı ortaklı firma* yer almakta olup bu firmalarca yapılan yatırım tutarı 683 milyon ABD dolarıdır. Firmalar tarafından bu güne kadar başvurusu yapılan/tasdik edilmiş patent sayısı ise 322 adettir.

3. Ar-Ge ve Dünyadaki Gelişimi

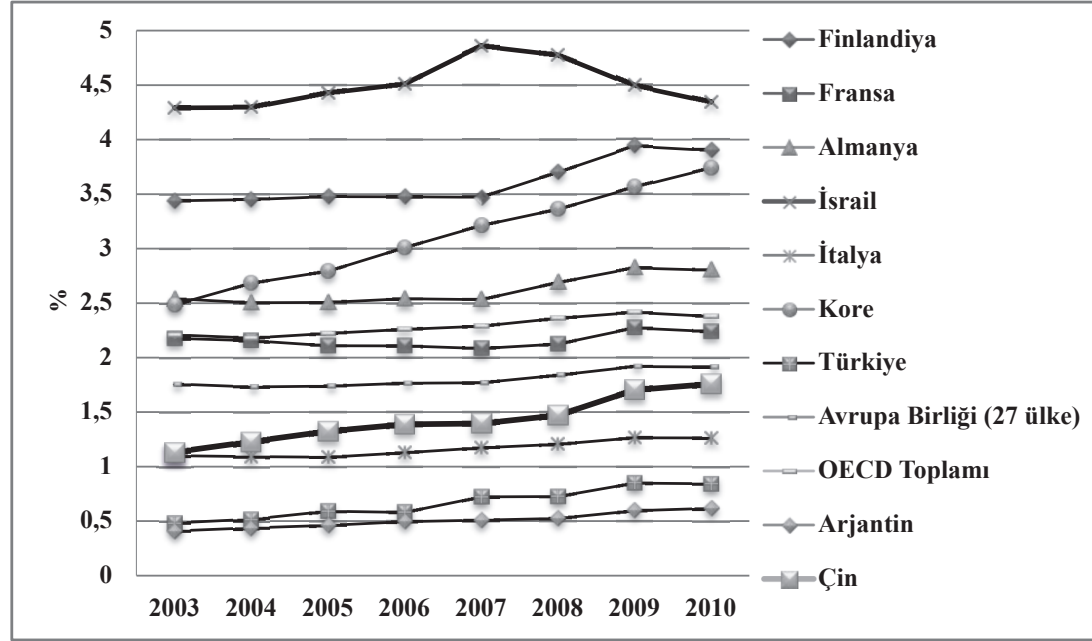
İngiliz düşünür Francis Bacon'un daha 17. yüzyılın başlarında dile getirdiği, "Bilgi güç kaynağıdır" deyişi, bilimin insanlığın refah ve gelişmesi açısından ne kadar önemli olduğunu en yalın şekilde ortaya koymaktadır. Bu deyiş özellikle bilgi çağı olan günümüzde geçerlidir. Günümüz bilgi çağında uluslararası alanda rekabet edebilmenin en önemli koşulu, bilgiye yatırım yapmaktır. Bilgiye yatırım denilince ilk akla gelen kavram Ar-Ge'dir.

Ar-Ge, yeni bir ürün üretilmesi, mevcut ürün kalitesi ve/veya standardının yükseltilmesi, maliyet düşürmeyi sağlayacak yeni yöntemlerin uygulanması, üretimle ilgili olarak piyasada uygulanabilecek türde yeni bir teknoloji geliştirilmesi ve bunların sonuçlarının faydalı araç, gereç, malzeme, ürün, yöntem, sistem ve üretim tekniklerine dönüştürülmesi veya mevcut teknoloji ile iyileştirilmesine yönelik faaliyetlerdir.

Sürdürülebilir ekonomik büyüme rakamlarına ulaşmak isteyen ülkelerin, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Ar-Ge'ye, stratejik planlarının merkezinde bir rol yükledikleri ve bu yaklaşımın meyvelerini orta ve uzun vadede topladıkları bilinmektedir. Nitekim Ar-Ge'ye ciddi yatırımlar yaparak bilim, teknoloji ve sanayide önemli yol kat etmiş ülkeler, ilgili dönemde küresel rekabet güçlerini gözle görülür ölçüde artırmışlardır. Bu çerçevede, söz konusu ülkelerin ağırlıklı bir kısmının, yüksek gelirli ekonomiler arasında yer alması da tesadüf değildir.

Bir ülkenin Ar-Ge ve inovasyondaki performansını ölçmek amaçlı kullanılan girdi kriterlerinin başında, Ar-Ge için yapılan harcamaların milli gelire oranı gelmektedir. Bu oranda en önde gelen ülkeler incelendiğinde, Güney Kore ve İsrail'in, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'den Ar-Ge'ye aktardıkları %4'ün üzerindeki paylarla başı çektiği görülmektedir. Bu iki ülkeyi, Finlandiya, İsveç, Japonya ve Danimarka, %3 Ar-Ge bütçe oranlarıyla izlemektedir. Söz konusu dönemde OECD genelinde bu oran %2,4 iken, AB-28'de ise %2 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3: Seçilmiş Ülkelerde Ar-Ge Harcamalarının GSYH'lere Oranları (%)

Ar-Ge çalışmalarının çıktılarını yorumlamak için kullanılan en yaygın iki gösterge akademik yayınlar ve patentlerdir. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü 2013 (World Intellectual Property; WIPO) tarafından açıklanan son verilere bakıldığında 2012 yılında en yüksek sayıda patent başvurusuna 652,8 bin ile Çin sahip olmuş ve böylelikle küresel pastada %27,8'lik paya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çin'i, 542,8 bin ile ABD ve 342,8 bin ile Japonya takip etmektedir.

BRICS grubunda yer alan Brezilya, Hindistan ve Rusya da patent sıralamasında giderek ön sıralarda yerlerini almaktadır. Öte yandan, bir diğer Ar-Ge çıktısı olan bilimsel yayınlarda ise, ABD dünya çapında açık arayla birinci sırada yer almaktadır. 2003-2011 yılları arasındaki dönemde 4,26 milyon akademik yayın yapan ABD'yi, 2,01 milyon ile Çin izlemektedir. Bilimsel yayın çıktısında önde gelen diğer ülkeler ise, sırasıyla İngiltere, Almanya, Japonya ve Fransa'dır.

Marka alanında Türkiye'den 229 bin 500 başvuru yapılırken, geçen yıla göre artış oranı yüzde 24,1 oldu. Türkiye böylece marka başvuru oranında dünyada en fazla artışın görüldüğü ülke olarak listede ilk sırayı almıştır Türkiye endüstriyel dizayn hakları başvurusunda da Rusya ve Çin'in ardından 46 bin 330 başvuru ve yüzde 12,4'lük artış oranıyla üçüncü sırada yer aldı.

4. Türkiye’de Ar-Ge ve İnovasyon Faaliyetleri

Ülkelerin üretim ve rekabet gücünü artırabilmesi, sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirebilmesi için Ar-Ge vazgeçilmez bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ar-Ge faaliyetleri ve inovasyonlar tüm dünyada, büyümenin, verimliliğin ve rekabet avantajının önemli bir itici gücü olarak hız kazanmaktadır Ar-Ge, uzun dönemli bir kararlılık ve yüksek maliyet gerektirmekle birlikte geri dönüşü yüksek katma değerli bir yatırımdır.

Dünya genelinde Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerinde, özellikle Çin başta olmak üzere Asya ülkelerinin gelişimi dikkat çekmektedir. 2013 itibarıyla milli gelir büyüklüğünün 10 trilyon ABD doları aştığı Çin ekonomisi dünyada ABD ekonomisinin ardından ikinci sırada yer almaktadır. Çin’in toplam Ar-Ge harcaması 2013 yılı itibarıyla 166 milyar 500 milyon dolar, araştırmacı sayısı ise bir milyon kişinin üzerindedir.

Son on yıllık dönemde Türkiye ekonomisi makroekonomik istikrarın tesisi bakımından güçlü bir performans sergilemiştir. Bu dönemde, Ar-Ge alanında da önemli gelişmeler kaydedilmesine karşılık Türkiye, Ar-Ge harcamaları ve rekabetçilik açısından halen dünyada üst sıralarda yer alamamaktadır.

Türkiye, yıllarca ihmal ettiği Ar-Ge ve inovasyona yönelik çalışmalarını 2000’li yıllarda içinden geçtiği ekonomik dönüşüm sürecinde ciddi biçimde artırmış, bunun bir yansıması olarak da, çalışmalara yönlendirilen kaynaklarda gerek finansal gerekse beşeri sermaye anlamda ilerlemeler kaydetmiştir. Bugün gelinen noktada bu kaynakların istikrarlı bir şekilde büyümeye devam ettiği ancak Türkiye’nin 2023 ve sonrasında ulaşmayı hedeflediği seviyeler için henüz yeterli olmadığı gözlenmektedir. Bu işlevsel politikaları düzenlemek amacıyla Türkiye’de Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi’nde (2011-2016), Ar-Ge ve yenilik sistemindeki kurumların varlığı ve bu kurumların rolleri tanımlanmıştır.

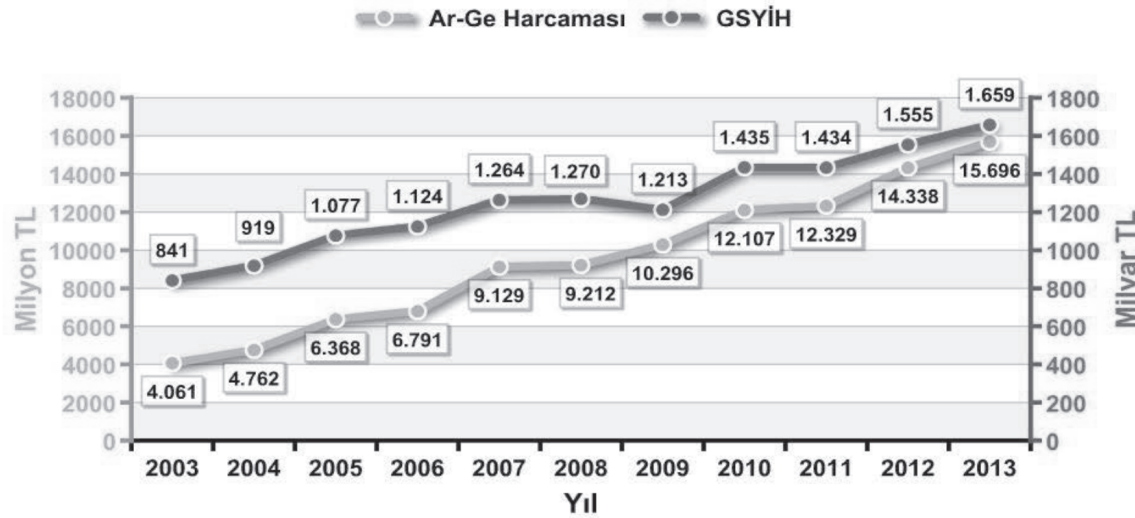
Dinamik bir nüfus yapısına sahip olan Türkiye’nin hedeflediği gibi 2023 yılı itibarıyla küresel bazda ilk on ekonomi arasında yer alabilmesi, 25 bin dolarlık kişi başına milli gelir ve 500 milyar dolarlık ihracat hedefine ulaşabilmesi için muhakkak surette Ar-Ge ve inovasyon alanlarında atılım yaparak üretim yapısında dönüşüm gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Türkiye 2013 yılı itibarıyla satın alma gücü paritesine göre GSYH büyüklüğü açısından dünyanın 17. büyük ekonomisi olmasına karşılık ihracat hacmi açısından 32. sırada yer almaktadır. Aynı dönem itibarıyla ülkemizin dünya ekonomisi içindeki payı %1,1 iken dünya ihracat hacmi içindeki payı %0,8’dir. Türkiye’nin ihraç ettiği ürünler ağırlıklı olarak düşük ve orta teknolojiye dayalı ürünlerden oluşmaktadır. İhracatımızın ancak %2’si yüksek teknoloji mallardan oluşmaktadır.

ABD, Türkiye ekonomisinin yarısı kadar, Güney Kore ise, Türkiye’nin toplam Ar-Ge harcamasının 7 katı kadar bütçe ayırmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’in 20 Kasım 2014 tarihinde yayınladığı *Araştırma ve Geliştirme Faa-*

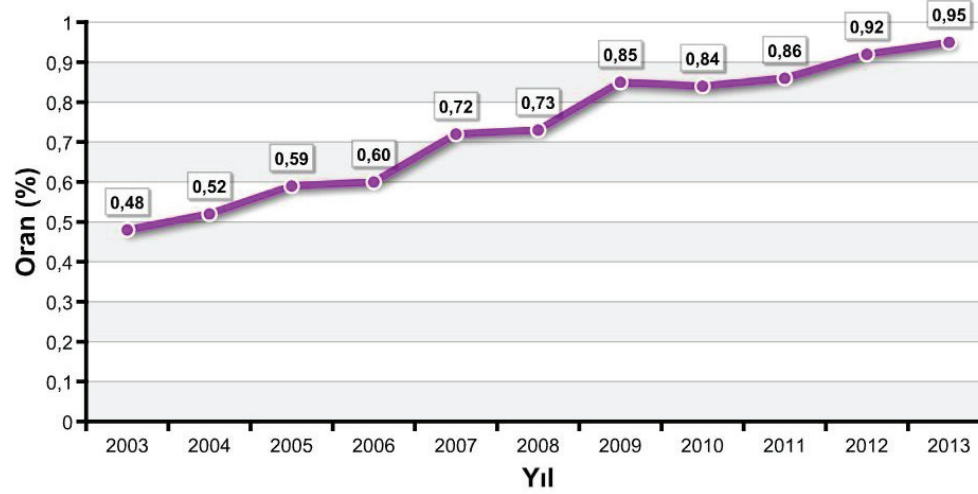
liyetleri Araştırması ülkemizde yapılan Ar-Ge yatırımlarının miktarı ve sektörel dağılımı ile ilgili bir takım önemli sonuçları ortaya koymaktadır. 2013 yılı Ar-Ge faaliyetleri araştırması kapsamında yapılan hesaplamalara göre Türkiye’de Gayri Safi Yurtiçi Ar-Ge harcaması 2013 yılında bir önceki yıla göre %13,4 artarak 14 milyar 807 milyon TL olarak hesaplanmıştır.

Şekil 4: Ar-Ge Harcamaları (2014 sabit fiyatlarıyla)

Bir önceki yıl % 92 olan Gayri Safi Yurtiçi Ar-ge harcamasının GSYH içindeki payı 2013 yılında % 0,95’e yükselmiştir.

Şekil 5: Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'ye Oranı

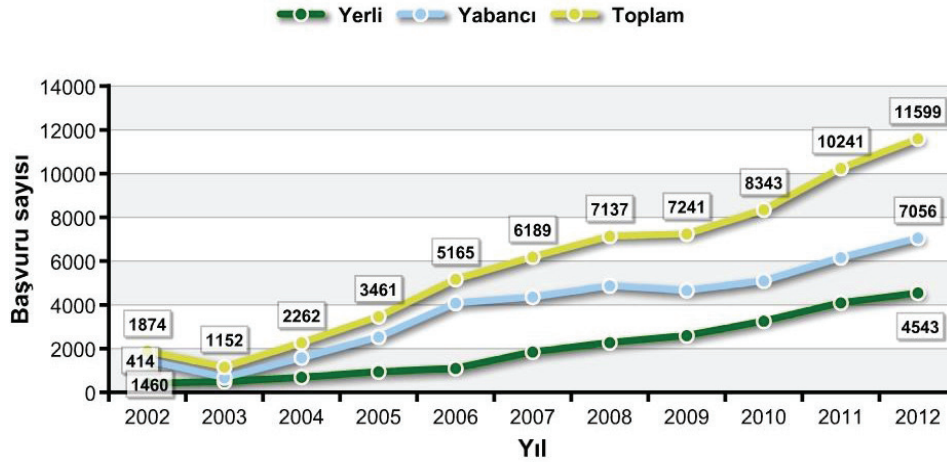

2013 yılında Gayri Safi Yurt içi Ar-Ge harcamalarının % 47,5'i ticari kesim % 42,1'i yükseköğretim kesimi ve % 10,4'ü kamu kesimi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ar-Ge harcamaları, finanse eden kesimler itibariyle incelendiğinde 2013 yılında harcamaların %48,9'unun ticari kesim, %26,6'sının kamu kesimi, %20,4'ünün yükseköğretim kesimi, %3,3'ünün yurt içi diğer kaynaklar ve %0,8'inin yurtdışı kaynaklar tarafından karşılanmış olduğu görülmektedir.

Ar-Ge açısından beşeri sermaye birikimi önem taşıyan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Tam Zaman Eşdeğeri (TZE) cinsinden 2013'de toplam 112 bin 969 kişi Ar-Ge personeli olarak çalışmaktadır. Bir önceki yıla göre TZE cinsinden Ar-Ge personeli sayısındaki artış % 7,5 olmuştur. Sektörler itibariyle dağılıma bakıldığında TZE cinsinden toplam Ar-Ge personelinin 2013 yılında % 51,7'si ticari kesimde, % 37,7'si yükseköğretim kesiminde ve % 23,1'i kamu kesiminde bulunmaktadır.

Şekil 7: TPE'ye Yapılan Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Türkiye’de araştırmacı sayısı ve bilimsel makale sayısında önemli bir artış kaydedilmesine karşın benzer bir gelişmenin patent sayısına yansımadağı gözlenmektedir. Türkiye’de patentlerin dağılımında dalgalı bir görünüm hakim olup geçmişte yurtdışı yerleşiklerin payı yüksek iken son yıllarda yurtiçi yerleşiklerin payı artmıştır. 2012 yılı itibariyle Türkiye’de yurtiçi yerleşiklerin patent başvuru sayısı 4.543, yabancı yerleşiklerin 7.056, toplamda ise 11.599’a ulaşmıştır. Son 10 yılda Türkiye’nin Ar-Ge çalışmaları iyiye doğru gitmesine rağmen, halâ Ar-Ge harcamaları Türkiye’de kişi başına 176 dolar, ABD’de ise 962,8 dolardır.

5. Ar-Ge, İnovasyon ve Rekabetçilik

Günümüzde rekabet avantajı yaratmak, herkesin görece eşit erişim imkânı bulunan küresel pazarlara standart ürünler sunmakla değil, yeni ürün, hizmet ve süreçleri yaratmak ve onları pazarlanabilir kılmakla mümkün olmaktadır. Sürekliliği bulunan, pazar yönelimli, bölgesel ve küresel bilgi stokunu paylaşan ve ona katkıda bulunan bir Ar-Ge ve inovasyon süreci oluşturulmadan, bilgi ekonomisinde verimlilik, büyüme ve rekabet avantajı elde edilemediği bir gerçektir.

Ar-Ge ve inovasyon, bilim ve teknolojiyi pazarlanabilir yeni ya da daha gelişmiş ürün, sistem, üretim yöntemleri ve toplumsal hizmetlere dönüştürebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Çağımızda, bilim ve teknoloji alanında gösterdiği yetkinliği inovasyonda da gösterebilen veya inovasyondaki yetkinliğini bilim ve teknolojideki yetkinliği ile besleyerek sürekli kılabilen ülkeler dünya pazarlarında rekabet üstünlüğü sağlayabilmektedir.

Birçok araştırma ve uygulama yüksek verimlilik sağlayan teknolojik rekabet gücünün (Ar-Ge) ve inovasyonun, gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin büyüme hızlarını da artırdığını tespit etmiştir. Buna paralel olarak, ülkelerin refah düzeyleri arasındaki farklılıkların da, büyük ölçüde sahip oldukları bilgi ve ortaya koydukları inovasyonlarla belirlendiği görülmüştür.

Boston Consulting'in yapmış olduğu bir çalışmada *inovasyon* ile *rekabet avantajı* yaklaşımı arasındaki ilişki ortaya konmuş ve 100'den fazla şirketin iş modelleri ve sunumları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 100 şirketin 86'sının ürün sunumu *me too* yani rakibi kopyalama kapsamına girerken sadece 14 şirketin ürün sunumu ve iş modeli değer yenilikçiliği kapsamına girmektedir. Aynı araştırmaya göre *me too* kapsamındaki şirketlerin ciroları % 63, karları sadece % 39 oranında artarken, inovatif şirketlerde ciro % 38 artarken kar % 61 oranında artmıştır.

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi ülkelerin Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarına bu kadar büyük önem vermelerinin en büyük nedeni, yapılan bu harcamaların yaratmış olduğu katma değer ve fiyatının çok yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü gelişmiş ekonomiler teknoloji sayesinde büyümektedirler. TÜBİTAK'ın raporuna göre, son 50 yılda teknolojinin ekonomik büyümeye etkisi Almanya'da % 78, İngiltere'de % 73, Japonya'da % 55 ve ABD'de % 50 olarak gerçekleşmiştir. Aşağıdaki tablo bu durumu net olarak ortaya koymaktadır.

Tablo-1: Ürün-Değer İlişkisi

KG ÜRÜN FİYATI	DEĞER
Çimento (50 kg)	4 dolar
Demir	0.5 dolar
Domates	0.5 dolar
Fındık	6 dolar
Otomobil	15 dolar - 100 dolar
Yolcu Uçağı (Boing) 205 milyon\$/170 Ton	1200 dolar
Akıllı Cep Telefonu	1000-8000 dolar
Uydu (Türksat 4A) 571 milyon\$/5 Ton	100.000 dolar
Mikro ve Nano Yonga	4 milyon dolar
Kuantum Nokta (yapay atom)	10 milyon dolar

Kaynak: Gerçek; 2006.

Ankara Ticaret Odası'nın (ATO) yayınlamış olduğu *Yüksek Teknoloji Raporu*'nda ileri teknoloji üreten ülkelerin rekabet yarışında da ilk sıralarda yer aldığı belirtilmektedir. Örneğin; Türkiye'nin 1 ton video kamera ithal etmek için 5 bin 625

ton domates salçası, 1 ton dijital fotoğraf makinesi ithal etmek için de 1.192 ton kabuksuz fındık, 1 ton cep telefonu ithal etmek için 4 bin 965 ton siyah zeytin, 1 ton bluetooth kulaklık için 1.724 ton kuru kayısıyı ihraç etmesi gerekiyor. Bir başka deyişle 1 kamyonet video karşılığı 25 ton kapasiteli 225 tır domates salçası, bir kamyonet dijital fotoğraf makinesi karşılığı 48 tır fındık satması gerekiyor.

Türkiye 2013 yılı itibarıyla satınalma gücü paritesine göre GSYH büyüklüğü açısından dünyanın 17. büyük ekonomisi olmasına karşılık ihracat hacmi açısından 32. sırada yer almaktadır. Aynı dönem itibarıyla ülkemizin dünya ekonomisi içindeki payı %1,1 iken dünya ihracat hacmi içindeki payı %0,8'dir. Türkiye'nin ihraç ettiği ürünler ağırlıklı olarak düşük ve orta teknolojiye dayalı ürünlerden oluşmaktadır. İhracatımızı ancak %2'si yüksek teknolojili mallardan oluşmakta olup, bu oran Çin'de %28, Güney Kore'de %29, Brezilya'da %11, Rusya'da %9, Hindistan'da %7 düzeyindedir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) 144 ülkeyi kapsayan 2014-2015 Küresel Rekabet Raporu'na göre Türkiye birçok ülkenin hala çok gerisinde kalmıştır. Raporda dünyanın en rekabetçi ekonomilerinin belirlenmesinde yetenek geliştirme, kurumsal güç ve inovasyon alanlarının belirleyici rol oynamaya devam ettiğine dikkat çekilmektedir. İnovasyon hem girişimcilerin, hem de ülkelerin rekabetçilik gücünü belirlerken, bunu erken keşfeden firmalar ve ülkeler inovasyonun rekabeti artırıcı ve destekleyici etkisi ile yarışta en ön sıralarda yer almaktadırlar. Nitekim OECD bir ülkede refahın ve istihdamın artmasını o ülkenin inovasyon yapma ve adapte etme kapasitesine bağlamaktadır. Benzer şekilde Avrupa Birliği de inovasyonu Avrupa için acil ve ortak bir mesele olarak görmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu tarafından her yıl yayınlanan Küresel Rekabetçilik Raporu'na göre Türkiye'nin 2014-2015 Küresel Rekabet Endeksi sıralamasında 144 ülke arasında 45. sıraya yerleştiği görülmektedir. Yine aynı raporda satın alma gücü paritesine göre hesaplanan 827,2 milyar dolar GSYİH ile dünya toplamında %1.35'lik bir paya sahip ve kişi başına düşen GSYİH 10,815 dolardır. 2014-2015 yılı raporunda ülkelerin kalkınmışlık aşamalarına göre yapılan gruplamada Türkiye'nin, *Verimlilikten, İnovasyon Odağına Geçiş Ülkeleri* arasındaki konumunu koruduğu, inovasyon bileşeninde, ise bir önceki yılın verilerine göre 6 basamak daha gerileyerek 56. sırada yer aldığı görülmektedir.

BÖLÜM-III

VAN İLİ'NİN MEVCUT DURUM

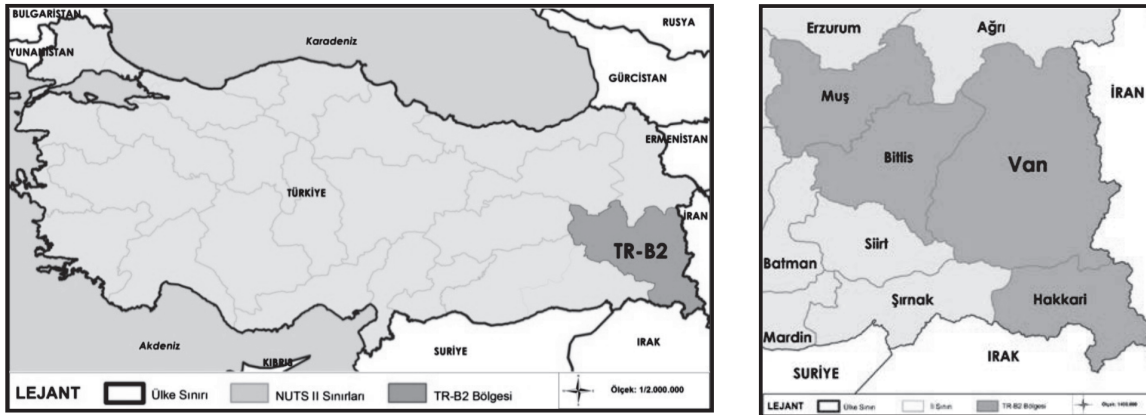
ANALİZİ (MDA)

Bu bölümde Van ili ve çevresinin sosyo-ekonomik ve mekansal durumu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Van ilinin mevcut durumu, coğrafi konumundan doğal kaynaklarına, ekonomik yapısından fiziksel altyapısına kadar kapsamlı bir şekilde incelenmektedir.

1. Coğrafi Konum ve Nüfus

Doğu Anadolu Bölgesi'nin bir parçası olan Van ili, Türkiye'nin en doğusunda yer almaktadır. Van, Muş, Bitlis ve Hakkâri illerinden oluşan ve Türkiye'deki 26 Düzey 2 istatistikî bölgeden biri olan TRB2 Bölgesi'nin merkezinde yer alan Van ili, kuzeyde Ağrı ilinin Doğubayazıt, Diyadin ve Hamur ilçeleri, batıda Van Gölü ile Ağrı ilinin Patnos, Bitlis ilinin Adilcevaz, Tatvan ve Hizan ilçeleri, güneyden Siirt ilinin Pervari, Şırnak ilinin Beytüşşebap ve Hakkâri ilinin Yüksekova ilçesi ile çevrilidir. Doğusunda İran Devleti ile komşu olan Van ili, Türkiye'nin sınır illeri arasında yer almaktadır. Bu açıdan Van ili, özellikle dış ticaret açısından Türkiye'nin avantajlı illeri arasında değerlendirilebilir.

Harita 1: TRB2 Bölgesi ve Van İlinin Coğrafi Konumu

Kaynak: DAKA, 2014.

Diğer coğrafi özellikleri açısından ise merkez alanı 2.289 km² olmak üzere toplam yüzölçümü 20.842 km² olan Van ili, Türkiye topraklarının %2,65'lik kısmını oluşturmakta ve deniz seviyesinden 1.725 metre yükseklikte yer almaktadır.

Türkiye'nin 81 ilinden biri olan Van ili, aynı zamanda büyükşehir belediyesine sahip olup 30 il arasında yer almaktadır.

İçişleri Bakanlığı veri tabanına göre toplamda 13 ilçeye sahip olan Van ilinde belde yer almazken, toplamda 682 mahalle bulunmaktadır. Bu kapsamda Van ili genelinde büyükşehir belediyesi ve büyükşehir belediyesine bağlı ilçe belediyeleri olmak üzere toplamda 14 belediye olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Van ili, merkezi idareye bağlı olarak atanan vali ve ilçe kaymakamları, 14 belediye ve 682 muhtar ile yönetilmektedir. Van ilinin yer aldığı TRB2 Bölgesi'nin kalkınmasından Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) sorumludur.

Van ilindeki kentleşme, diğer bir deyişle nüfusun kentsel ve kırsal dağılımı incelendiğinde 2012 yılı² verilerine göre toplam nüfusu 1.051.975 kişi olan Van ilinde 503.258 kişi belde ve köylerde ikamet etmektedir. Bu çerçevede Van ili genelinde kentleşme oranının %52,2 olduğu görülmektedir. Aynı yıl Türkiye genelinde kentleşme oranının %72,2 olduğu göz önüne alınırsa, Van ilinin kırsal nüfus yapısına sahip kentlerin başında geldiği gözlenmektedir.

Van ili nüfusu yaş grupları çerçevesinde incelendiğinde Türkiye geneline göre Van ilinde 0-14 yaş ile 65 yaş ve üstü grubundaki nüfusu içeren bağımlı yaş nüfus oranı daha yüksektir. Türkiye nüfusunun %67,7'si çalışma yaşında, %32,3'ü ise bağımlı yaş grubunda yer alırken, Van ilinde bağımlı yaş grubunda yer alan nüfusun toplam nüfusa oranı ise %40,3'e çıkmaktadır.

Nüfusunun %58'i 15-65 yaş arası gruptan oluşan Van ili, 2013 yılı işgücüne katılım oranında %46,2 ile Türkiye ortalamasının (%50,8) altında kalmaktadır. Bu gösterge ile Van ili, 81 il içerisinde işgücüne katılım oranı en yüksek 67. şehir konumundadır. İstihdam oranında da Van ilinin diğer illerin gerisinde kaldığı görülmektedir. Van ili %41,4 istihdam oranı ile 81 il içerisinde 68. sırada yer almaktadır.

2. Eğitim ve Sağlık Altyapısı

Van ilinin eğitim ve sağlık altyapısının durumu aşağıdaki şekilde incelenmiştir.

2.1. Eğitim Altyapısı

Van ili okulöncesi öğretimden ortaöğretime kadar bütün düzeylerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı göstergelerinde derslik başına düşen öğrenci sayısı istatistiklerine göre 81 il içerisinde ve Türkiye ortalamasına göre daha düşük bir performansa sahiptir. Van ili okulöncesi öğretimden ortaöğretime kadar bütün düzeylerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı göstergelerinde Türkiye ortalamasının oldukça altında kaldığı gibi Van ilinin 81 il içerisindeki sırası 73-79 arasında değişmektedir. Özellikle okulöncesi ve ortaokul eğitim düzeyinde Van ilinin öğretmen başına düşen öğrenci sayısı

2 2012 yılı itibariyle Van ilinin büyükşehir statüsüne altına alınması ile il mülki sınırları belediye sınırları ile bir olmuş, böylece kent-kır ayrımı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla 2013 yılı verisi olmadığından kullanılamamıştır.

sıralamasında 79. sıraya gerilediği görülmektedir.

Okullaşma oranında da Van ilinin Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Okulöncesi okullaşma oranı Türkiye genelinde %42,5 düzeyindeyken Van ilinde bu oran %34,7'ye gerilemektedir. Benzer şekilde ortaokul okullaşma oranı Van ilinde %87,1 düzeyindeyken, Türkiye genelinde %94,5'e yükselmektedir. Van ilinin Türkiye ortalamasına göre okullaşma oranında en geride kaldığı okul türü ise ortaöğretimdir. Van ilindeki ortaöğretim okullaşma oranı %46,4 ile neredeyse Türkiye ortalamasının (%76,7) yarısı kadardır. Okullaşma oranı bakımından Van ilinin en başarılı olduğu okul türünün ise ilköğretim olduğu görülmektedir. İlköğretimde okullaşma oranı Türkiye genelinde %99,6 düzeyindeyken bu oran Van ilinde %99,9'a yükselmektedir.

Van ilinin ilk ve tek yükseköğretim kurumu olan ve 20 Temmuz 1982 tarihinde kurulan Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde 15 fakülte, 14 yüksekokul ve 5 enstitü bulunmaktadır. 2014 verilerine göre üniversitede 1.577 akademisyen görev yaparken, 22.163 öğrenci ders görmektedir. Bu sayı TRB2 Bölgesi'ndeki yükseköğretim öğrencilerinin %58'ini oluşturmaktadır.

2.2 Sağlık Altyapısı

Van ilindeki sağlık kurumları incelendiğinde ise; 2012 yılı verilerine göre 10'u devlet, 4'ü özel hastane ve 1'i de üniversite hastanesi olmak üzere toplamda 15 adet hastane bulunmaktadır. Van ili bu hastane sayısı ile Türkiye'de en çok hastane bulunan 15. il konumundadır.

Van ilindeki hastanelerin toplam yatak kapasitesi ise sektörlere göre 2013 yılında Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastaneler 1.310, üniversite hastanesi 663 ve özel hastaneler 473 kişilik yatak kapasitesine sahiptir. Kent hastanelerindeki nitelikli yatak kapasitesi bakımından Van ilinin 2012 yılında 1.091 nitelikli yatak sayısı ile 81 il içerisinde 22. sırada yer aldığı gözlenmektedir. Bunun yanında 2009-2013 yılları arasında Van ilinde hastane sayısında artış yaşanmazken, nitelikli yatak kapasitesi %440 oranında artmıştır. Belirtilen yıllar içerisinde Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde toplam yatak kapasitesinde yaklaşık %3 oranında bir düşüş görülse de nitelikli yatak kapasitesinde büyük oranda artış kaydedilmiştir. Nitelikli yatak kapasitesinde en fazla artış ise üniversite hastanesinde görülmüştür.

3. Finansal Altyapı

Finansal altyapı, yatırımların finansmanına yönelik yalnızca mali kuruluşları kapsamamakta, aynı zamanda finansal varlıkları ve imkânları da içermektedir. Bu bölümde finansal altyapı olarak bankacılık göstergeleri, teşvikler, destekler kamu yatırımları vb. konular değerlendirilmektedir.

Türkiye genelinde 2013 yılında 81 ilde 45 banka 10.942 şubesi ile faaliyet göstermektedir. Van ilinde yer alan 14 banka

ise 45 şube ile hizmet vermektedir. Bu göstergelere göre Van ili banka sayısında 36., şube sayısında ise 45. sıradadır. İstanbul ili 43 adet banka ve 3.114 şube sayısı ile liderdir.

Bankacılık hizmetlerinden yararlanma göstergeleri incelendiğinde ise Türkiye genelinde 2013 yılında 81 ildeki mevduat büyüklüğünün 882,1 milyar TL, kredi hacminin ise 958,4 milyar TL olduğu görülmektedir. Aynı yıl Van ilinde ise 1,3 milyar TL mevduat büyüklüğü bulurken, kredi hacmi ise 2,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu göstergelere göre Van ili 81 il içerisinde mevduat büyüklüğü bakımından 51. sırada yer alırken, kredi hacminde ise 48. sıraya yükselmektedir.

Mevduat büyüklüğü ve kredi hacmi nüfus ile ilişkilendirildiğinde Van ili daha arka sıralara gerilemektedir. Van ili kişi başına 1.213 TL mevduat büyüklüğü ile Türkiye ortalamasının (11.106 TL/kişi) 1/10'u kadar tasarruf düzeyine sahip olmakla birlikte 81 il içerisinde 78. sırada bulunmaktadır. Benzer şekilde Van ili kişi başı 2.027 TL kredi hacmi ile Türkiye ortalamasının (12.501 TL/kişi) 1/6'sı kadar harcama yapmıştır. Bu çerçevede Van ili kişi başı kredi hacmi ile 81 il içerisinde 77. sırada yer almaktadır.

4. Ekonomik Altyapı

Bu bölümde Van ili ve Van ilinin yer aldığı TRB2 Bölgesi'ne yönelik ekonomik göstergelere yer verilmektedir. Bu kapsamda ilk olarak Van ili ve çevresi, genel ekonomik istatistikler göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. Daha sonra ekonomik yapıya değinilirken, Van ili ekonomisi tarım, sanayi ve hizmet sektörleri olmak üzere temelde üç sektör kapsamında ele alınmaktadır.

TÜİK verilerine göre Van ilinin yer aldığı TRB2 Bölgesi, 3.515 dolar düzeyindeki kişi başı Gayri Safi Katma Değeri (GSKD) ile 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde son sırada bulunmaktadır. Bu açıdan lider olan İstanbul'da kişi başı GSKD 13.865 dolara çıkarken, Türkiye genelinde kişi başı GSKD 9.244 dolar ile Van (TRB2) Bölgesi'nin yaklaşık 3 katıdır.

Benzer durumun bölgesel GSKD için de geçerli olduğu görülmektedir. Van (TRB2) Bölgesi, 11,99 milyar TL bölgesel GSKD ile Türkiye'nin yalnızca %1'ini oluştururken, 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 23. sırada bulunmaktadır. Bu göstergede lider olan İstanbul, 312,4 milyar TL bölgesel GSKD ile Türkiye GSKD'nin %27'sini oluşturmaktadır. Dolayısıyla İstanbul'daki GSKD'nin Van (TRB2) Bölgesi'ne göre 26 kat daha büyük olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde 2004-2011 döneminde Türkiye genelinde kişi başı GSKD'nin artışı %81,1 düzeyinde gerçekleşmişken aynı dönemde TRB2 Bölgesi kişi başı GSKD'sini %87,2 yükseltmiştir. Dolayısıyla TRB2 Bölgesi, bölgesel GSKD'de olduğu gibi kişi başı GSKD'ningelişiminde de Türkiye geneline göre daha iyi bir performans sergilemiştir. 2004 yılında Türkiye 5.103 dolar olan kişi başı GSKD 2011 yılında 9.244 dolara ulaşırken, aynı dönemde TRB2 Bölgesi kişi başı GSKD'sini

1.877 dolardan 3.515 dolara yükseltmiştir. Bu olumlu performansa rağmen TRB2 Bölgesi, kişi başı 3.515 dolar GSKD'si ile 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde son sırada bulunmaktadır. Bu çerçevede Van ilindeki ekonomik gelişmeler oldukça olumlu olmakla birlikte mevcut durum açısından hala istenilen düzeye gelinemediği görülmektedir.

Van (TRB2) Bölgesi, bölgesel GSKD'nin yapısı bakımından Türkiye geneli ve diğer bölgelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin Türkiye genelinde tarım sektörünün GSKD'den aldığı pay %9 seviyelerindeyken bu oran TRB2 Bölgesi'nde %23'e kadar yükselmektedir. Benzer şekilde sanayi sektörünün GSKD'den aldığı pay, Türkiye genelinde %27,5 düzeyindeyken bu oran TRB2 Bölgesi'nde yalnızca %13,5 seviyesindedir. Ayrıca ülke genelinde hizmet sektörünün bölgesel GSKD'den aldığı pay %63,5 düzeyindeyken TRB2 Bölgesi'nde bu oran %61,8'e kadar gerilemektedir. Bu açıdan Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında TRB2 Bölgesi'nin ekonomik yapısının tarıma dayalı olduğu, ülke geneline göre ve gelişmiş bölgelere göre sanayi ve hizmet sektörlerinde bölgenin geride kaldığı görülmektedir. Nitekim bölgesel GSKD göstergelerinde lider olan İstanbul'da tarım sektörü payının %0,2 düzeyinde kaldığı ve sanayi sektörü payının %27,4'e, hizmet sektörü payının ise %72,4'e yükseldiği gözlenmektedir.

Yıllık sanayi ve ticaret istatistikleri kapsamında girişim sayısı açısından 28.600 adet ile 81 il içerisinde 28. sırada yer alan Van ili, Türkiye genelindeki 3,5 milyon adedin üzerindeki firmanın %0,8'ine ev sahipliği yapmaktadır.

Van ilinde faaliyet gösteren şirketlerin %35'i ulaştırma ve depolama sektöründe yer alırken, toptan ve perakende ticaret ve motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü, 9.230 adet ve %32,3 pay ile ikinci sırada bulunmaktadır. İmalat sanayi 1.922, girişim sayısı ve %6,7 pay, inşaat sektörü ise 1.804 firma sayısı ve %6,3 pay almaktadır. Konaklama ve yiyecek hizmetleri 1.612 adet, mesleki, bilimsel ve teknik hizmetleri 1.001 adet ile 1.000 adedin üzerinde girişim sayısına sahip diğer alt sektörlerdir. Bunun yanında elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi iletimi ve dağıtımı ile kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme ile su temini hizmetleri vb. girişim sayısının en düşük olduğu faaliyet kollarıdır.

Öte yandan Van ilindeki girişim istatistiklerinde dikkat çeken bir gösterge ise bilgi ve iletişim sektöründe faaliyet gösteren 406 firmanın Van ilindeki girişimlerin %1,4'ini ve Türkiye genelinde bilgi ve iletişim sektöründe faaliyet gösteren firmaların %1'ini oluşturmasıdır. Van ili bilgi ve iletişim sektörü girişim sayısı açısından 81 il içerisinde 16. sırada bulunmaktadır.

Yıllık sanayi ve ticaret istatistikleri kapsamında bir diğer gösterge olan ciro istatistiklerinde Van (TRB2) Bölgesi, 15,9 milyar TL ile 26 Düzey 2 Bölge arasında 23. sırada yer almaktadır. Bu sayı ile Van Bölgesi'ndeki şirketlerin ciro büyüklüğü, Türkiye genelinin yalnızca %0,67'sini oluşturmaktadır. Benzer şekilde brüt yatırım istatistiklerinde de Van Bölgesi

geride kalmaktadır. Van Bölgesi'ndeki 636,6 milyon TL brüt yatırım tutarı, Türkiye genelinin yalnızca %0,4'ünü oluştururken, bölge 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde son sırada yer almaktadır. Van Bölgesi'nin bölgesel teşvik sisteminde 6. Bölge olmasına ve birçok alanda yatırım teşviki sunmasına rağmen brüt yatırım göstergelerinde geride kalması dikkat çekmektedir.

Van (TRB2) Bölgesi'nin Nace Rev-2 sınıflaması ekonomik faaliyet kısımlarına göre ciro istatistiklerinde Türkiye genelinde ciro bakımından en başarılı olduğu ekonomik faaliyetin inşaat sektörü olduğu görülmektedir. Nitekim Van Bölgesi, 2,78 milyar TL inşaat sektörü cirosu ile 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 13. sıraya yükselmektedir. İnşaat sektörünün yanı sıra Van Bölgesi 1,28 milyar TL ile ulaştırma ve depolama sektör cirosunda 18. sıraya çıkmaktadır. Bu sektörün ciro büyüklüğünde de lider olan İstanbul, 58,4 milyar TL ciro büyüklüğüne sahiptir. Van Bölgesi'nde bölge bazında ise ciro büyüklüğü bakımından 9,1 milyar TL ile toptan ve perakende ticaret ve motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü ilk sıradadır.

Diğer ekonomik faaliyetlerin birçoğunda 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde son 6 sırada yer alan Van Bölgesi, imalat sanayi ciro büyüklüğünde ise 25. sıraya kadar gerilemektedir. Dolayısıyla Van Bölgesi'nin imalat sanayinde ciro büyüklüğünün geliştirilmesi, rekabetçiliği açısından önem taşımaktadır. Van Bölgesi'nde, gerek sıralama gerekse de ciro değeri bakımından en geride kaldığı sektörün ise 246 bin TL ciro büyüklüğü ile emlak hizmetleri olduğu görülmektedir.

Van (TRB2) Bölgesi'nin Nace Rev-2 sınıflaması ekonomik faaliyet kısımlarına göre brüt yatırım istatistiklerinde Türkiye genelinde en başarılı olduğu ekonomik faaliyet madencilik ve taşocakçılığıdır. Nitekim Van Bölgesi 113 milyon TL brüt yatırımı ile 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde madencilik ve taşocakçılığında en çok yatırım çeken 11. bölge konumundadır. Madencilik ve taşocakçılığının yanı sıra Van Bölgesi'nin 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde en çok yatırım çektiği diğer sektörler inşaat, sağlık ve sosyal hizmetler, kültür-sanat ve eğlence ile ulaştırma ve depolama hizmetleridir. Bu sektörlerdeki brüt yatırımlarda Van Bölgesi, 15-18 sıraları arasında yer almaktadır. Brüt yatırım tutarı açısından ise Van Bölgesi'nin en çok yatırım aldığı sektörün 157 milyon TL ile ulaştırma ve depolama olduğu görülmektedir.

Diğer ekonomik faaliyetlerin birçoğunda 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde son 6 sırada yer alan Van Bölgesi, imalat sanayi ile toptan ve perakende ticaret sektörlerindeki brüt yatırımlarda 25. sıraya gerilemektedir. Özellikle imalat sanayinde Van Bölgesi'nin yalnızca 64 milyon TL yatırım çekmesi ve bu alanda 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 25. sırada yer alması, bölge için dikkat edilmesi gereken konuların başındadır. Van Bölgesi'nin tutar olarak en az yatırım aldığı alt sektör grubu ise 1 milyon TL ile kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor hizmetleridir.

4.1. Tarımsal Sektörler

Tarım sektörü, mevcut durumda Van ekonomisinin en önemli sektörü konumundadır. Van (TRB2) Bölgesi'nin 11,98 milyar TL düzeyindeki bölgesel GSKD'nin %23'ü tarım sektörüne aittir. Türkiye genelinde bu oranın %9 olduğu göz önüne alınırsa, Van Bölgesi'nde tarım sektörünün önemi daha iyi anlaşılmaktadır. 2013 yılı verilerine göre Van ili 2 milyar TL tarımsal üretim değeri ile 81 il içerisinde 31. sırada yer alırken, Türkiye'nin toplam tarımsal üretim değerinde %1,2 düzeyinde bir paya sahiptir.

Van ilinin tarımsal yapısına bakıldığında sektörün daha çok hayvancılık faaliyetlerine dayalı olduğu görülmektedir. Nitekim kentin 2 milyar TL düzeyindeki tarımsal üretim değerinin %72,5'i canlı hayvan değerinden, %18,3'ü ise hayvansal üretim değerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla Van ilinde hayvancılık faaliyetlerinin tarımsal üretim değerinde %90,8 gibi yüksek bir orana sahip olduğu görülürken, bitkisel üretim değerinin payı ise yalnızca %9,2 düzeyindedir.

Canlı hayvan değeri, tarımsal üretim değeri göstergelerinde Van ilinin en rekabetçi olduğu konuların başında gelmektedir. Nitekim 2013 yılı verilerine göre Van ili 1,49 milyar TL canlı hayvan değeri ile beşinci sırada bulunmaktadır. Bahsi geçen bu sayı ile Van ili, Türkiye canlı hayvan değerinin %2,6'sını oluşturmaktadır.

Bunun yanında önemli bir hayvancılık yöreni olarak bilinen Van ilinin canlı hayvan değerinde gösterdiği başarıyı hayvansal üretimde yakalayamadığı görülmektedir. 2010 yılı verilerine göre Van ili 599,8 milyon TL hayvansal üretim değeri ile 17. sıraya gerilerken, Türkiye hayvansal üretimindeki payı %1,6 düzeyinde kalmaktadır.

Öte yandan Van ilinin tarımsal üretim değeri yıllar itibari ile incelendiğinde 2004-2013 döneminde %160 arttığı görülmektedir. Nitekim 2004 yılında 792 milyon TL düzeyinde tarımsal üretim değerine sahip olan Van ili bu değeri 2013 yılında 2 milyar TL düzeyine çıkarmayı başarmıştır. Diğer bir deyişle son 10 yılda Van ilinin tarımsal üretim değeri yıllık ortalama %10 gibi yüksek düzeyde artmıştır.

2004-2013 yıllarını kapsayan son 10 yıllık dönemde Van ilinin tarımsal üretim değeri bakımından en çok ilerleme sarf ettiği alt başlığın %188 artış oranı ile canlı hayvan değeri olduğu gözlenmektedir. 2004 yılında Van ilindeki canlı hayvanların değeri 518 milyon TL düzeyindeyken, 2013 yılında bu sayı 1,49 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Diğer bir deyişle Van ilindeki canlı hayvan değeri son 10 yılda yıllık ortalama %11,1 düzeyinde artmıştır.

Hayvansal üretim değeri bakımından Van ilinin 2004-2013 döneminde %142 yüksek oranda gelişme kaydettiği görülmektedir. 2004 yılında 156 milyon TL düzeyinde olan Van ilindeki hayvansal üretim değeri, 2013 yılında 376 milyon TL'ye kadar ulaşmıştır. Diğer bir deyişle Van ilinde hayvansal üretim değeri 2004-2013 döneminde yıllık ortalama %9,2 artarak bitkisel üretimdeki artış oranını geride bırakmıştır.

1.1.1. Bitkisel Üretim

Van ili 1.746 metre ile her ne kadar rakım olarak Türkiye'nin en yüksek beşinci kenti olsa da, 327.863 hektar ile tarımsal arazi büyüklüğü bakımından Türkiye'nin en büyük 27. ili konumundadır. Dolayısıyla rakımı yüksek olan Van ilinde bitkisel üretim faaliyetlerinin de yoğun yapıldığı görülmektedir. Ayrıca Van ilindeki tarım alanları, Türkiye genelindeki 23,8 milyon hektarlık tarım arazisinin %1,4'ünü, il yüzölçümünün ise %17,7'sini oluştururken, tarıma elverişli olmasına rağmen kullanılmayan 57.521 hektar düzeyinde bir alan bulunmaktadır.

Van ili tarım alanlarının türlerine göre dağılımı incelendiğinde en çok %63,6 pay ve 208 bin hektar ile tarla ürünleri üretim alanı olduğu görülmektedir. 112 bin hektarın üzerinde bir yer kaplayan nadas alanları, il genelindeki tarımsal arazilerin %34,5'ini oluşturmaktadır. Sebze bahçeleri 1.762 hektar ile tarım alanlarının %0,5'ini kaplarken, 4.515 hektarlık bir alana yayılan meyve bahçeleri ise %1,4 düzeyinde bir paya sahiptir.

Bitkisel üretim bakımından Van ilinin ülke genelindeki konumu incelendiğinde 2013 yılı verilerine göre 188,5 milyon TL bitkisel üretim değeri ile 73. sırada yer aldığı görülmektedir. Bu çerçevede Van ili, Türkiye'nin bitkisel üretim değerinin yalnızca %0,2'sini oluşturmaktadır.

Van ilinde tarla bitkilerinin, bitkisel üretimin temelini oluşturduğu görülmektedir. Van ili genelinde bitkisel üretim yapılan alanların %63,6'sında tarla bitkileri üretimi yapılmaktadır. Sebze üretim alanı tarım alanlarının yalnızca %0,5'ini oluştururken, meyve bahçelerinin tarım alanları içerisindeki payı %1,4'te kalmaktadır. Geriye kalan %34,5 oranındaki alan ise nadasa bırakılmıştır.

Van ilinin ülke ölçeğinde ekim alanı veya üretim miktarı bakımından söz sahibi olduğu ya da üst sıralarda yer aldığı ürünlerin başında yonca, korunga, elma ve ceviz gelmektedir. İl bazında yonca üretiminde lider olan Van ili, korunga üretiminde 5., elma üretiminde 20. ve ceviz üretiminde 9. sırada bulunmaktadır. Van ili düzeyinde arpa, buğday gibi ürünlerin üretim miktarı yüksek olmasına karşın Van ili bu ürünlerde ülke ölçeğinde orta sıralarda yer almaktadır.

1.1.2. Hayvansal Üretim

Hayvansal üretim, Van ilindeki tarımsal üretimin en önemli alt sektörü konumundadır. Nitekim daha önce değinildiği gibi Van ilindeki tarımsal üretim değerinin büyük bir çoğunluğunu canlı hayvan değeri ve hayvansal üretim değeri oluştururken, bitkisel üretim değerinin payı düşük kalmaktadır. Bunun yanında Van ilinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıktan arıcılığa, su ürünleri yetiştiriciliğinden kümes hayvancılığına kadar geniş alanda hayvansal üretim bulunmaktadır.

Van ilindeki hayvansal üretim birlikte değerlendirildiğinde küçükbaş hayvancılığın önde gelen üretim kolu olduğu görül-

mektedir. Koyun ve keçi yetiştiriciliğinde Van ili gerek hayvan sayısı gerekse de hayvansal ürün üretim miktarı bakımından üst sıralarda yer almaktadır. Özellikle koyunculukta Van ili, hayvan sayısı bakımından Türkiye'nin liderdir. Türkiye genelindeki 27,9 milyon baş koyunun 2,2 milyon adedi (%8,1'i) Van ilinde bulunmaktadır. Ayrıca Van ili 91.803 ton süt üretimi ile Türkiye genelinde (1.062.274 ton) %8,1 pay ile ve 3.473 ton yün, kıl ve tiftik üretimi ile Türkiye genelinde (49.236 ton) %7 pay ile yine lider konumdadır. Bunun yanında Van ili gerek il gerekse de bütün ilçeler düzeyinde 85 kg/baş süt verimi ile Türkiye ortalamasının (79 kg/baş) üzerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla koyunculukta Van ili Türkiye'nin lider ve en rekabetçi kenti konumundadır.

Keçi yetiştiriciliğinde de benzer durum geçerlidir. Keçi sayısı bakımından 247.054 baş ile Türkiye'nin en çok hayvan sayısına sahip sekizinci kenti olan Van ili, 9.711 litre ile Türkiye'de en çok keçi sütü üreten 12. il konumundadır. Bunun yanında koyun sütü üretiminde olduğu gibi keçi sütü üretiminde de Van ili gerek il gerekse de bütün ilçeler düzeyinde 108 kg/baş ile Türkiye ortalamasının (107 kg/baş) üzerinde verim elde etmektedir.

Büyükbaş hayvancılıkta da Van ili rekabetçi bir kent olarak değerlendirilebilir. Özellikle yerli ırk sığırcılığında Van ilinin gerek hayvan sayısı gerekse de süt üretim miktarı bakımından Türkiye'nin ilk 5 kenti arasında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca yerli ırk süt sığırcılığında Van ili 1.345 kg/baş ile süt veriminde Türkiye ortalamasının (1.312 kg/baş) üzerinde bir performansa sahiptir.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın dışında Van ilinin ülke ölçeğinde özellikle arıcılıkta da önemli bir konumda olduğu görülmektedir. Nitekim Van ili kovan sayısı bakımından 23. sırada yer alırken, en çok bal üreten 18. il konumundadır. Türkiye genelindeki 6,5 milyon adet kovanın %1,2'si (84.701 kovan) Van ilinde bulunurken, Van ili Türkiye bal üretiminin (94.694 ton) de %1,2'ini gerçekleştirmiştir.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ve arıcılığın dışında Van ilinde kümes hayvancılığı ve su ürünleri üretimi de yapılmaktadır. Ancak gerek üretim miktarı ve hayvan sayısı gerekse de verim açısından Van ili ülke ölçeğinde rekabetçi bir konumda bulunmamaktadır. Bu bağlamda Van ilindeki kümes hayvancılığı ve su ürünleri yetiştiriciliği, lokal talebi karşılamaya yönelik küçük ölçekli olarak yapılmaya uygundur.

1.1. Sanayi Sektörleri

Van ili sanayisi ve sanayileşmesi incelendiğinde ilk hareketin 1960'lı yıllara, yeni denebilecek zamana dayandığı görülmektedir. Van ilinde 1960'lı yıllara kadar az sayıda un fabrikası yer alırken, kamuya ait bir yatırım olan ve 1969 yılında üretime başlayan Van Çimento Fabrikası ile gelişim sürecine girmiştir.

Daha sonraki yıllarda Van Yün İpliği Sanayi, Et ve Balık Kurumu Van Et Kombinası, Sümer Holding A.Ş. Van Deri ve Kundura Sanayi İşletmesi, Van-Et Entegre Et Sanayi gibi yine kamu yatırımları devam ederken, bu süreçte özellikle sermaye birikiminin kısıtlı olmasından dolayı özel sektör yatırımları bu atılımı yeterince destekleyememiştir.

1980’li yıllarda başlayan teşvik uygulamalarıyla özel sektör yatırımları canlansa da ilin sanayileşme sürecinde kamunun büyük bir rolü bulunmakla birlikte 1980’li yıllardan sonra Van ilinde un ve yem fabrikaları, ağaç sanayi, plastik sanayi ile süt mamulleri işletmeleri üretime başlamıştır.

Van ilinde biri imar aşamasında diğeri faaliyette olmak üzere 2 organize sanayi bölgesi (OSB) ve ikisi taşınma aşaması biri başvuru aşamasında olmak üzere 7 küçük sanayi sitesi (KSS) bulunmaktadır. Bahsi geçen bu sanayi bölgelerinde deneme üretimi yapanlar dahil 1.857 firma faaliyet gösterirken, yaklaşık 3.800 kişi istihdam edilmektedir.

Van ili sanayisinin bugünkü durumu incelendiğinde İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından yayınlanan Türkiye’nin 1.000 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde Van ilinden firma olmadığı görülürken, 2011 yılı verilerine göre Van (TRB2) Bölgesi’nde sanayi sektörü 1,82 milyar TL ile Türkiye genelinin (316,3 milyar TL) yalnızca %0,6’sı kadar GSKD yaratmıştır. Bu sayı ile Van Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 24. sıradadır.

Van Bölgesi’nde sanayi sektörü GSKD’si 2004-2011 yıllarını kapsayan sekiz yıllık dönemde yıllar itibari ile incelendiğinde bölge sanayisinde gelişme olduğu görülmektedir. Nitekim 2004 yılında 878 milyon TL düzeyinde olan Van Bölgesi sanayi sektörü GSKD’si, yıllar itibari ile yükselerek 2011 yılında 1,82 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Dolayısıyla Van Bölgesi’nin sekiz yıllık dönemde sanayi sektörü GSKD’sini %107 oranında arttırdığı görülmektedir. Öte yandan yıllık sanayi ve hizmet istatistiklerine göre Van (TRB2) Bölgesi’nin 2011 yılında maden ve taşocakçılığı, imalat sanayi, elektrik, gaz ve iklimlendirme sektörü ve su sektörü dahil sanayi sektöründe 2,06 milyar TL düzeyinde ciro elde ettiği görülmektedir. Bu sayı ile Van (TRB2) Bölgesi, 26 Düzey bölgesi içerisinde TRA2 Bölgesi’nin önünde en düşük sanayi sektörü cirosuna sahip ikinci bölge konumundadır.

Van ili sanayisinin üretim deseni incelendiğinde iki ana sektörün (*gıda işleme ve paketlenme sektörü ve inşaat malzemeleri ve madencilik sektörü*) ön plana çıktığı görülmektedir. **Gıda işleme ve paketlenme sektörü**, gerek firma sayısı gerekse de istihdam bakımından Van ili sanayisinin temelini oluşturan sektör konumundadır. Bunun yanında beton, çimento, kireç taşı vb. ürünlerden oluşan **inşaat malzemeleri ve madencilik sektörü**, gıda işleme ve paketlenme sektörünün ardından en çok firmanın ve istihdamın olduğu ikinci sektördür.

Bu iki sektörün yanı sıra son yıllarda geliştirilmesi planlanan tekstil ve hazır giyim sektöründe üretim merkezlerinden bi-

risi olmayı hedefleyen Van ilinde bu bağlamda çalışmalar başlatılmıştır. Dolayısıyla tekstil ve hazır giyim sektörü de Van ili sanayisinde önemli ve öne çıkan bir sektör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Van ilinde kimya sanayi, medikal sanayi ve enerji sektörü, potansiyeli olan diğer sanayi sektörleri konumundadır.

Tablo 2: Van İli Sanayi Siciline Kayıtlı Tesislerin Sektörel Dağılımı

Temel Sektörler	Alt Sektörler	Tesis Sayısı
Gıda İşleme ve Paketleme Sektörü	(Et, süt, un, şekerleme, yem vs.)	37
İnşaat Malzemeleri ve Madencilik Sektörü	Mermer, Pişmiş Kil ve Çimento Gereçleri	10
	Çimento	2
	Lastik-Plastik	6
	Orman Ürünleri	1
Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü		3
Diğer İmalat Sanayi Sektörleri		18
TOPLAM		77

Kaynak: Van Valiliği, 2014.

1.1.1. Gıda Sanayi

Van ilinde tarım sektörünün yoğun olarak yapılması, buna bağlı olarak gıda sanayini sanayi sektörünün önde gelen alt sektörü konumuna getirmektedir. Van ilindeki sanayi işletmelerinin %40'ı, un, yem, süt fabrikaları, et kombinası, et entegre tesisi vb. tesislerden oluşan gıda sanayinde faaliyet göstermektedir. Bunun yanında Van OSB'de parsel tahsisi yapılmış 130 firmanın %25'i de gıda sanayinde yer almaktadır. Ayrıca sanayi sicil envanterine göre Van ilinde sanayi sektöründe çalışanların %54'ü gıda sanayinde istihdam edilmektedir.

Bunun yanı sıra gıda sektörünün ülke ölçeğinde son yıllarda önemli oranlarda artış göstermesi ve Türkiye ihracatında önemli bir yer alması, ayrıca İran, Irak, Gürcistan, Rusya gibi potansiyel dış pazarların ithalatında önemli bir paya sahip olması ve de bazı ürünlerde Türkiye'nin üretim açığı vermesi, Van ili ekonomisi için önem taşımakta ve önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Van ilinin komşusu olan İran, 2013 yılında 414 milyon dolar büyükbaş et ve 204 milyon dolar süt ürünleri ithal ederken aynı yıl Azerbaycan, Irak, Gürcistan, Rusya ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden (BAE) oluşan potansiyel beş ülke 8,7 milyar dolar büyükbaş et ve süt ürünleri ithalatı yapmıştır. Bu sayıya küçükbaş hayvancılık, arıcılık ve bitkisel ürünler eklendiğinde potansiyel pazarların ithalatı çok daha yüksek tutara ulaşmaktadır.

Öte yandan gerek Van ili gerekse de ülke ölçeğinde tarım ve gıda sanayine yönelik birçok sorun bulunmaktadır. Tarım

ve gıda sanayindeki sorunlar nedeniyle Türkiye'nin birçok tarım ürünüde yerli üretimin yetersiz kaldığı ve dış ticaret açığının verilmeye başlandığı görülmektedir. Örneğin ülke ölçeğinde dünyanın önde gelen bitkisel ve hayvansal üretim merkezlerinden biri olan Türkiye, tarım ve hayvancılığa yeterli önem verilmemesi nedeniyle karkas et, tereyağı vb. hayvansal ürünler, ceviz, fasulye, nohut vb. bitkisel ürünlerde dış ticaret açığı verir duruma gelmiştir. Kayıt dışı üretim, parçalı arazi yapısı ve düşük örgütlenme düzeyi, yetersiz tohumlama çalışmaları ve tarımsal mücadele uygulamaları, düşük mekanizasyon, verimsiz ve yetersiz teşvik ve destekler, Türkiye genelinde tarım sektörünün önde gelen sorunları arasında yer almaktadır.

Van ili için bu sorunların yanı sıra daha önce bitkisel üretim bölümünde ve hayvancılık başlıklarının son bölümlerinde değinildiği üzere tarım ve gıda üretim faaliyetlerinin geçimlik, dolayısıyla bilinçsiz ve plansız üretim yapılması, öne çıkan sorunlar arasında bulunmaktadır. Ayrıca hayvansal üretim açısından besleme, bakım vb. süreçlere dikkat edilmemesi, Van ili için öne çıkan bir diğer sorundur. Bunun yanında özellikle Van ilinde bitkisel ve hayvansal üretim olması ve yüksek potansiyel bulunmasına rağmen ürünlerin depolanması, vakumlanması, paketlenmesi vb. süreçlerin gelişmemiş olması, tarım ve gıda sektöründe katma değerın düşük kalması ve verimin azalmasındaki başlıca etkenler arasındadır.

Van ili için gerek tarım gerekse de gıda sanayi sektörü için yapılması gerekenlerin başında ürünlerin depolanması ve saklanmasıyla yönelik soğuk zincirin kurulması gelmektedir. Bunun yanında entegre et ve süt işleme tesisleri yatırımı, Van ili için tarım ve gıda sektörüne yönelik önerilen diğer yatırım alanlarıdır. Ayrıca sebze ve meyveciliğin geliştirilmesi, tarımsal üretimin sözleşmeli ve sertifikalı yapılması, organik bitkisel ve hayvansal üretimin yapılması vb. Van ilinde tarım ve gıda sektörlerine yönelik diğer yapılması gereken eylemlerin başındadır. Bunun yanı sıra makarna, bisküvi, meyve suyu ve kuru meyvecilik, bakliyat, konserveçilik, arı ürünleri, yumurta tavukçuluğu gibi yatırımlar da gerek iç talep gerekse de dış talebe yönelik Van ilinde tarım ve gıda sektörlerinin gelişimi için önerilmektedir.

1.1.2. İnşaat ve Yapı Malzemeleri Sanayi

Günümüzde Van ilinde bulunan sanayi işletmelerinin %15'i çimento, beton, kireç, alçıtaşı vb. ürünlerin imalatından diğer metalik olmayan ürünlerin imalatı sektöründe faaliyet gösterirken, yine Van ili sanayi sektöründe çalışanların %20'si diğer metalik olmayan ürünlerin imalatı sektöründe istihdam edilmektedir. Bunun yanı sıra Van ilindeki sanayi kuruluşlarının %9'u ise diğer madencilik ve taş ocakçılığı sektöründe bulunmaktadır. Ayrıca Van OSB'de parsel tahsisi yapılmış firmaların %22'si maden, taş ve toprak sanayinde yer almaktadır. Bu çerçevede inşaat malzemeleri ve madencilik sektörü birlikte değerlendirildiğinde Van ilindeki sanayi kuruluşlarının %24'ü bu sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Diğer yandan yıllık sanayi ve hizmet istatistiklerine göre Van (TRB2) Bölgesi'nin ülke ölçeğinde üst sıralarda yer aldığı sektörlerin başında inşaat sektörü gelmektedir. Nitekim 2011 yılı istatistiklerine göre bölgesel GSKD ve kişi başı GSKD gibi göstergelerde 26 Düzey 2 Bölgesi arasında son sıralarda yer alan Van (TRB2) Bölgesi, inşaat sektörü ciro büyüklüğünde 2,79 milyar TL ile 13. sıraya kadar yükselmektedir.

Bunun yanında inşaat sektörüne yönelik brüt yatırım tutarında 112,2 milyon TL ile 15. sırada yer alan Van ili, 15.185 adet ile çalışan sayısında ise 19. sırada bulunmaktadır. İmalat sanayi, ulaştırma ve depolama hizmetleri vb. geriye kalan bütün sektörlerde Van (TRB2) Bölgesi, ciro büyüklüğü, brüt yatırım tutarı ve çalışan sayısında büyük bir çoğunlukla 20. ve daha alt sıralarda yer almaktadır.

İstatistiki göstergelerin yanı sıra yapılan saha çalışmalarında Van ilindeki insan kaynaklarının inşaat ve inşaat malzemeleri sektörüne yönelik bilgi düzeyinin yüksek olduğu dile getirilirken, Van ilindeki inşaat malzemeleri imalatı yapan firmaların, yurtdışına tecrübi bilgi (*know-how*) ve teknoloji transfer eder hale geldiği tespit edilmiştir.

Mevcut il ekonomisi ve bilgi düzeyinin yanı sıra inşaat malzemeleri ve inşaat sektöründe Van ilinin dış ticaret potansiyeli de bulunmaktadır. Van ilinin potansiyel dış pazarları arasında yer alan Irak, Türkiye'nin inşaat malzemelerindeki lider pazarıdır. Irak, Türkiye'nin gerçekleştirdiği inşaat malzemeleri ihracatında yaklaşık %12 gibi yüksek bir paya sahiptir. Ayrıca Irak'ın yalnızca çimento ithalatının 120 milyon dolar düzeyinde olduğu göz önüne alınırsa, Van ilinin inşaat malzemeleri ihracat potansiyeli daha da artmaktadır.

Bunun yanında Van ilinin inşaat malzemeleri ve inşaat sektörüne yönelik en önemli avantajı, sektöre destek veren ve sektörün önde gelen hammaddeleri arasında yer alan madenlerin Van ilinin yer altı kaynakları arasında bulunmasıdır. Van ili sahip olduğu jeolojik yapı gereği inşaat malzemeleri sektörünün hammaddelerinden perlit ve pomza yataklarına ev sahipliği yapmaktadır.

Öte yandan Van ilinde inşaat malzemeleri ve buna bağlı olarak madencilik sektörüne yönelik öne çıkan sorunların başında bölgedeki rezerv çalışmalarının çok eski ve güncellenmemiş olması gelmektedir. Bu kapsamda maden rezervlerinin kesin tespit çalışmaları yapılarak ilgili veri ve bilgilerin güncellenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bunun yanında çıkarılan madenler ham olarak pazarlanmaktadır. Bu bağlamda Van ili için maden işleme ve zenginleştirme tesisi yatırımları önem taşımaktadır. Ayrıca Türkiye genelinde olduğu gibi madencilik ruhsat ve işletme izinlerinin karmaşık olması ve de finans kaynaklarının yetersiz kalması, madencilik faaliyetlerini olumsuz etkileyen diğer faktörlerdir.

1.1.3. Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi

Van ili özelinde değerlendirildiğinde ise tekstil ve hazır giyim sektörü henüz çok yeni bir endüstri olarak değerlendirilebilir. Mevcut durumda Van ilindeki sanayi firmalarının yalnızca %3'ü tekstil imalatı yaparken, Van OSB'de parsel tahsis yapılmış 130 firmadan sadece 3 adedi (%2,3'ü) tekstil ve hazır giyim sanayinde faaliyet göstermektedir.

Bunun yanında tekstil ve giyim ticareti, Van ili ticaret sektörü ve ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca son yıllarda yapılan stratejik bir kararla il merkezinde sektörün geliştirilmesi için çaba sarf edilmektedir. Bu bağlamda Van ilinde TekstilKent Projesi çalışmaları devam etmektedir.

Cazibe Merkezleri Programı kapsamında Van TekstilKent Projesi ile tekstil ve hazır giyim alanında batı illerinde faaliyet gösteren işletmelerin, Van ilinde kurulması planlanan ihtisas küçük sanayi sitesi benzeri bir model dahilinde, Van iline taşınmasının teşvik edilmesi amacıyla altyapısı hazır, yapım işleri bitmiş bir Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin oluşturulması amaçlanmaktadır. Van-Gürpınar karayolu üzerinde bulunan bir mevkiye yapımı devam eden projenin 50 milyon TL'lik bir yatırım bedeli ile tamamlanması ve 8 bin kişiye iş imkânı sunması beklenmektedir.

Bu bilgilere ilave olarak Van ilinin en yakın potansiyel pazarları olan İran ve Irak'ın 1,1 milyar dolar örme giyim, 451 milyon dolar dokuma giyim olmak üzere 1,5 milyar dolar hazır giyim ihracatı yaptığı göz önüne alınırsa, Van ilinin potansiyeli daha da artmaktadır. Bu çerçevede deri işlemeciliği, kumaş fabrikası, yün fabrikası, hazır giyim fabrikası vb. yatırımların Van ili için önemli olduğu vurgulanmıştır.

1.1.4. Kimya Sanayi

Van ili içinse kimya sektörü potansiyel teşkil eden sektörler arasında değerlendirilebilir. Mevcut durumda Van ilindeki sanayi tesislerinin %2'si kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatında yer alırken, aynı zamanda Van OSB'deki parseli tahsis edilmiş 130 firmadan %19,2'sinin kimya sanayinde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Ayrıca boya, kozmetik, temizlik ürünleri gibi kimya sektörünün alt endüstrilerinde Vanlı firmaların çekirdek yeteneğe sahip olmasına karşın markalaşma vb. çalışmalarının yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.

Bunun yanında özellikle Van ilinin önde gelen sektörleri arasında yer alan inşaat malzemeleri imalatı ve inşaat sektörü için boya sanayi vb. kimya sektörleri kritik önem taşımaktadır. Ayrıca Van ilinin İran gibi kimyasal hammaddelerce zengin bölgeler yakın olması, tedarik açısından da avantaj oluşturmaktadır.

Van ilinde kimya sektörünün gelişimi ile birlikte, zaten ithal edilen birçok kimyasal madde ve ihtiyaç duyulacak diğer yan ürünlerin elde edilmesinin de sağlanmış olacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda özellikle petrol hammaddesine sahip

komşu ülkeler ile (İran, Irak, Azerbaycan gibi) bölgesel kümelenme çalışmalarının başlatılması önem taşımaktadır.

1.1.5. Medikal Sanayi

Van ili medikal sanayi sektörü potansiyel taşıyan bir sektör olarak değerlendirilebilir. Mevcut durumda en çok hastaneye sahip 15. il konumundaki Van ilinde 13 adet sağlık tesisi yatırımı bulunmaktadır. Bunun yanında Van ilinde Yaşam Bilimleri ve Sağlık Teknolojileri Merkezi oluşturma çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca Van ilinde bulunan birçok ecza deposunda medikal sarf malzemeleri başta olmak üzere medikal sanayi ürünleri depolanmakta, iç veya dış pazara satışı yapılmaktadır.

Özellikle Ankara, Samsun gibi medikal sanayi sektörünün kümelendiği bölgelere uzak olan Van ili, lokasyonu ve coğrafi konum avantajı ile yabancılara yönelik sağlık hizmeti sunmaya aday kentlerimizin başında gelmektedir. İran, Irak, Azerbaycan gibi ülkelerin yanı sıra diğer Kafkasya ve Ortadoğu ülkelerine sağlık hizmeti ihracatı yapabilecek potansiyel taşıyan Van ilinde bu potansiyel hayata geçirilmesi ve sağlık turizmine yönelik sağlık serbest bölgesi ve/veya sağlık kampüsü yatırımı çekilmesi önem taşımaktadır. Medikal sanayi sektöründe yaşanacak bu gelişmeler, jeotermal sahaları ile birlikte Van ilinde sağlık turizminin gelişimine de katkıda bulunma özelliği taşımaktadır.

1.2. Enerji Sektörü

Van ili için enerji sektörü potansiyel olarak değerlendirilebilecek bir diğer sektördür. Nitekim Van ili, İran, Irak, Azerbaycan gibi petrol, doğalgaz vb. fosil kaynaklar açısından zengin olan bölgelere oldukça yakın konumda bulunmaktadır. Bunun yanında Van ili başta güneş olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarına sahip illerimiz arasında yer almaktadır.

Van ili güneşlenme açısından Türkiye'nin en avantajlı kentlerinden biridir. Nitekim Van, Karaman ve Antalya illerinden sonra en yüksek radyasyon değerine ve Hakkâri ilinden sonra en yüksek güneşlenme süresine sahip il konumundadır. Türkiye genelinde günlük ortalama güneşlenme süresi 7,5 saat düzeyindeyken bu süre Van ilinde 8,41 saate çıkmaktadır. Benzer şekilde yıllık ortalama güneşlenme süresi Van ilinde 3.068,74 saat ile Türkiye genelinden (2.736,89 saat) %12 daha fazladır. Ayrıca Türkiye genelinde yıllık ortalama radyasyon değeri 1.524,18 kWh/m² düzeyindeyken Van ili 1.635,81 kWh/m² ile Türkiye geneline göre %7 daha yüksek radyasyon değerine sahiptir. Özellikle Saray, Başkale ve Özalp ilçeleri, radyasyon ve güneşlenme süresi bakımından en avantajlı ilçeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Van ilinde güneş enerjisinin yanı sıra jeotermal kaynaklar bulunmaktadır. Zilan (Erciş), Ayrancı (Çaldıran) vb. jeotermal kaynakların olduğu bölgeler Van ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Jeotermal kaynakların elektrik üretiminde kullanılması için gereken teknik özellikler (hazne sıcaklığının 200°C ve daha fazla olması vb.) bakımından Zilan jeotermal

sahasında elektrik üretim santrali kurulabilir. Geriye kalan jeotermal kaynaklar ise özellikle tarım sektöründe oldukça iyi kullanım potansiyeline sahiptir.

Yukarıda değinilen bilgiler doğrultusunda Van ili için enerji sektörü önemli bir potansiyel taşımaktadır. Mevcut durumda doğal kaynaklarının etkin ve verimli kullanamayan Van ili aynı zamanda lokasyon ve coğrafi konum avantajından da yeterince yararlanamamaktadır. Bu çerçevede enerji sektörünün potansiyelinin harekete geçirilerek geliştirilmesi, Van ili için yalnızca ısıtma, aydınlatma vb. açıdan değil, aynı zamanda imalat sanayinin gelişmesi bakımından da önem taşımaktadır.

1.3. Bilişim Sektörü

Bilişim sektörü temelde donanım, yazılım ve diğer bilişim hizmetlerinden oluşmaktadır. Donanım, bilgisayar, sunucu, yazıcı vb. ekipmanların imalatını kapsarken, yazılım, danışmanlık, destek, elektronik haberleşme gibi sektörler hizmet sektörünün bir parçasıdır. Van ilinde destek ve danışmanlık hizmetlerinde faaliyet gösteren firmalar yoğunluktadır. Bunun yanında özellikle yazılım hizmetleri, gerek emek-işgücü yoğun sektör olması gerekse de yüksek teknolojik sektörler arasında yer alması nedeniyle Van ilinin sürdürülebilir kalkınması bakımından değerlendirilebilecek bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır.

BÖLÜM-IV

VAN İLİ İNOVASYON ALT YAPISI

Bu bölümde Van’ın Ar-Ge ve inovasyon alt yapısını belirlemek amacıyla ipuçları sağlayabilecek bazı veriler sunulmuştur. İlk bölümde uluslararası rekabet araştırmaları kurumunun yapmış olduğu iller arası rekabetçilik endeksi verileri değerlendirilmiş daha sonra da temel olarak, bir kentin rekabetçilik düzeyinin girdileri sayılan markalaşma, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım düzeylerine yönelik bulgular Van özelinde analiz edilmiştir

1. Rekabetçilik Düzeyi

Bölgesel Rekabet Gücü’ ya da ‘Bölgesel Rekabet Edebilirlik’ kavramı, bölgelerin bir yandan dış rekabet koşulları içerisinde uluslararası pazarlara yönelik mal ve hizmet üretebilmeleri bir yandan da bölge içi yüksek ve sürdürülebilir gelir seviyeleri, istihdam olanakları yaratabilmeleri olarak tanımlanabilir. Günümüzde geleneksel kalkınma programlarının geçerliliğini yitirmeye başlaması ile Kent Rekabetçiliği kavramının öne çıktığı görülmektedir. Şehirlerin ekonomik anlamda rekabet edebilirliği veya ne kadar rekabetçi olduklarını tespit edilebilir olması, o şehirde yaşayan insanların geleceklerini kontrol edebilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Uluslararası Rekabet Kurumu Derneği’nin yayımlamış olduğu **İller Arası Rekabet Endeksi’nde** 2009-2010 yılları arasında 81 ilin rekabetçilik düzeyleri incelenmektedir. Rekabetçilik düzeylerinin belirlenmesinde, beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik ticaret becerisi ve üretim potansiyeli, erişilebilirlik endeksleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada markalaşma becerisi ve yenilikçilik, endeksi ile ticaret becerisi ve üretim potansiyeli endeksi kullanılacaktır.

Tablo 3: Van İli Rekabetçilik Düzeyi Genel Endeks Sıralaması

Genel Endeks Sıralaması	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Sıra	57	55	57

Kaynak: URAK, 2011

İllerarası Rekabetçilik Endeksi sonuçlarına göre İstanbul’un önceki yıllara ait endeks sonuçlarında olduğu gibi Türkiye’nin 81 ili arasında en rekabetçi şehri olduğu tespit edilmiştir. İstanbul’u Ankara, İzmir, Bursa ve Kocaeli takip etmektedir. Sıralamada rekabet gücü en düşük son beş il sırasıyla Gümüşhane, Ardahan, Ağrı, Şırnak ve Hakkari’dir. Van 81 il içerisinde 2007-2008 döneminde 57., 2008-2009 döneminde 55. ve 2009-2010 dönemlerinde 57. sırada yer aldığı görülmektedir.

- **Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli**

Yüzyıllar boyunca önemli ticaret yollarına ev sahipliği yapan, birçok sektörde üretim merkezi olma yolunda ilerleyen ülkemizde, illerin üretim ve ticaret alanlarındaki rekabet edebilirliklerinin ölçümlenmesi de büyük önem arz etmektedir. İllerarası Rekabetçilik Endeksi kapsamında değerlendirilmelerin yapıldığı bu alt endekste, İstanbul'un en rekabetçi il olduğu sıralamada, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Bursa ilk beş arasında yer almıştır. Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli bakımından en düşük rekabet gücüne sahip beş il ise, Erzincan, Siirt, Gümüşhane, Kars ve Çankırı olduğu görülmektedir.

Tablo:4 Van ili Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Endeks Sıralaması

Genel Endeks Sıralaması	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Sıra	32	21	30

Kaynak: URAK, 2011

Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi'nde 2007-2008 sıralamasına göre 32. il olan Van'ın, 2008-2009 sonuçlarına göre 21. sıraya yükseldiği ancak 2009-2010 alt endeks değerine göre 9 sıra gerileyerek 30. sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

2. Markalaşma Becerisi

Küresel rekabet yarışında ucuz işgücüne dayanan bir rekabet stratejisinin geçerliliğini yitirmeye başladığı ülkemizde, illerimizin inovasyon ve tasarıma dayalı farklılaşmaya yönelmeleri ülke ekonomisi için de önem arz etmektedir. Küresel şehir endekslerinde genellikle tek bir şehrin yer alıyor olması ise illerimizin markalaşma açısından durumunun başka yönden göstergesidir.

556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 5/1 maddesinde; “*Marka, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen, ve çoğaltılabilen her türlü işaretleri içerir*” denilmektedir. İlgili madde hükmüne göre düşünülecek olur ise en basit anlamıyla marka, mal ve hizmetlere rakipler karşısında belirgin farklılık ve bilinirlik kazandıran tüm öğelerin birleşiminden oluşan kimlik olarak tanımlanabilir. Günümüz zorlayıcı rekabet ortamında güçlü

bir markaya sahip olmak işletmeler açısından rakipleri arasından sıyrılmak, yüksek pazar payına sahip olmak ve başarıya ulaşmak demektir.

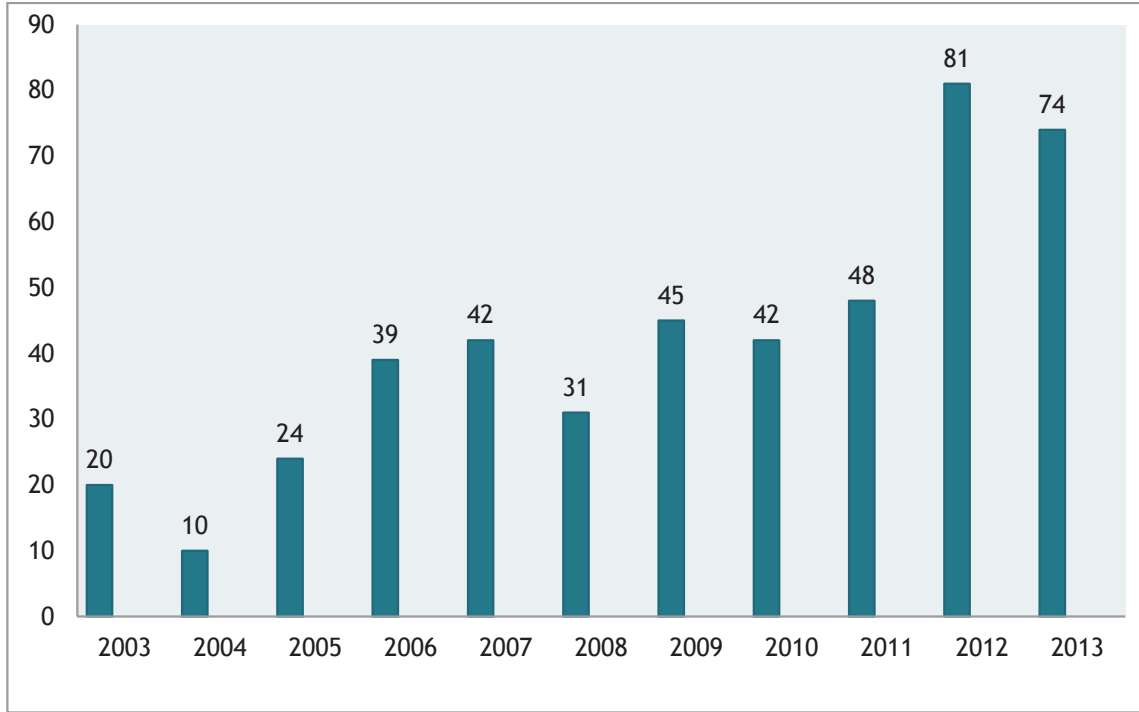
Şekil 7: Van İli Marka Başvuru Sayıları

Kaynak. TPE, 2013

İstanbul'un liderliğini sürdürdüğü markalaşma becerisinde Ankara, Bursa, İzmir Kayseri. Gaziantep en yüksek rekabetçilik değerine sahip iller olarak göze çarpmaktadır. Markalaşma ve yenilikçilik alt endeksinde en düşük rekabetçilik değerine sahip olan son beş il ise, sırasıyla Bayburt, Ardahan, Bitlis, Hakkari ve Tunceli'nin olduğu görülmektedir. Şekil 7'de görüldüğü gibi Van'da 2003 yılında 17 marka başvurusu yapılırken bu sayı 2013 yılında 117'ye ulaşmıştır. Son 11 yıllık periyot değerlendirildiğinde marka başvuru sayısı yıllık ortalama %62,5 düzeyinde artmıştır. 2013 yılı itibariyle Van marka başvurusunda bulunan iller içerisinde 46. Sırada yer almaktadır.

Şekil 8: Van İli Marka Tescil Sayıları

Kaynak. TPE, 2013

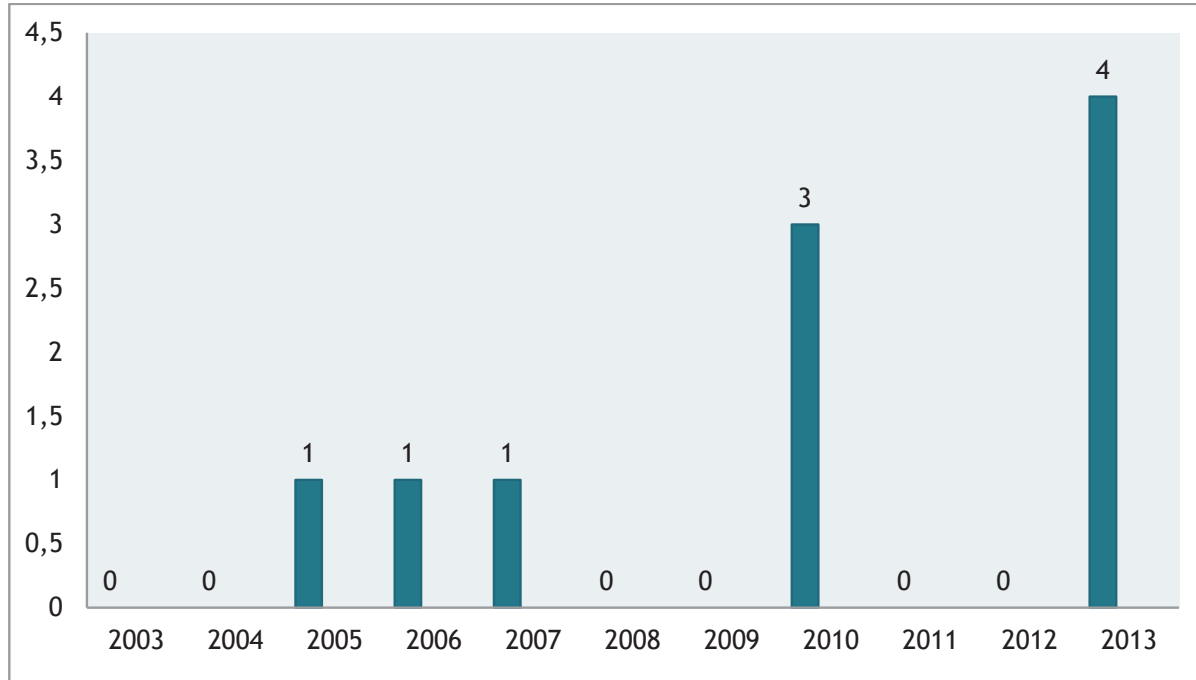
Türk Patent Enstitüsünün 2013 yılında yayınladığı verilere göre (Şekil 8) 2013 marka tescili sıralamasında 74 tescil ile 49. sırada yer almaktadır. Son onbir yıllık periyot incelendiğinde marka tescili sayısı yıllık ortalama %37 oranında artmıştır. Marka tescili almış illerin sıralamasına baktığımızda ise İstanbul 35.857 tescil ile birinci sırada yer alırken ikinci sırada 5.403 adet ile Ankara ve 4.102 tescille İzmir üçüncü sırada yer almaktadır

3. Patent ve Faydalı Model

Türk Patent Enstitüsü'ne göre patent, sınırlı bir yer ve süre için üçüncü kişiler tarafından buluşun izinsiz olarak üretilme-

sini, kullanılmasını veya satılmasını engelleme yoluyla sahibine tanınan tekel hakkı anlamına gelmektedir. Bu tekel hakkını alabilmek için teknoloji alanında belirli bir sorunun çözümüne ilişkin, teknik özelliği olan fikir ürününü oluşturmak gerekmektedir. Bu fikir ürününe ise buluş denmektedir. Aynı teknik problemin her farklı çözümü farklı bir buluş olarak TPE tarafından kabul edilmektedir.

Şekil 9: Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak. TPE, 2013

Van ili patent başvuruları durumu incelendiğinde, 2003-2013 yıllarını kapsayan yıllarda toplam 10 başvuru olmuş ve sadece 2 patent tescil edilmiştir. Bu patentlerin tescilleri Elektrik ve fizik alanında olmak üzere 2005 ve 2011 yıllarında Yüzüncü Yıl Üniversitesi tarafından sağlanmıştır. 2013 yılında Türkiye’de toplam 1244 patent tescil edilmiştir. Tescil edilen patentlerin il sıralamasına baktığımızda, İstanbul 540 tescil ile birinci, Bursa 173 tescil ile ikinci ve Ankara 109 tescil ile üçüncü sırada yer almıştır.

Faydalı model ise, dünya çapında yeni olan ve sanayiye uygulanabilen buluşların sahiplerine koruma sağlayan bir sınai

mülkiyet hakkıdır. Faydalı model belgesi patentle karşılaştırıldığında hem daha kısa zamanda hem de daha az bir masrafla alınabilmektedir. Faydalı model ile fikri koruma sağlama sürecinin nispeten daha basit ve ucuz olmasının özellikle KOBİ ve araştırma kuruluşlarının buluş yapmalarını ve bunları sanayiye uygulamalarını özendireceği hedefiyle uygulanmaya başlanmıştır.

Tablo 5: Faydalı Model Başvuru ve Tescili

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Başvuru	1	3	1	0	2	1
Tescil	0	1	2	1	1	0

Kaynak. TPE, 2013

2008-2013 yılları arasında başvurusu yapılmış faydalı modellere bakıldığında, Van ilinin 8 faydalı modeli olduğu görülmektedir. Tescillenmiş faydalı modeli sadece 5 adet ile sınırlı kalmıştır. 2013 yılında Türkiye’de toplam 1997 adet faydalı model tescil belgesi alınmıştır. İstanbul 855 tescil ile birinci, Ankara 216 tescil ile ikinci ve İzmir 171 tescil ile üçüncü sırada yer almaktadır.

4. Endüstriyel Tasarım

Türk Patent Enstitüsüne göre endüstriyel tasarım, bir ürünün tümü, bir parçası veya üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur ve özelliklerinin oluşturduğu bütün olarak ifade edilmektedir. Giderek daha fazla ürün ve rekabete sahne olan günümüz pazarlarında firmalar ürünlerini rakiplerinden farklılaştırmak için yeni yöntemler geliştirmek zorunda kalmaktadır. Fiyat ve kalitenin farklılaşma yolunda geleneksel yöntemler sayıldığı günümüzde endüstriyel tasarım ciddi bir rekabet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Endüstriyel tasarım tescil sıralamasında 17.883 tescil ile birinci sırada İstanbul yer alırken ikinci sırada 5.133 tescil ile Gaziantep ve 3.031 tescil ile Kayseri üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 6: Endüstriyel Tasarım Başvuru ve Tescili

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Başvuru	0	0	0	3	0	1
Tescil	0	0	0	0	3	0

Kaynak. TPE, 2013

TPE'nin verilerine göre yaklaşık 20 yıldır Van sadece 4 adet endüstriyel tasarım başvurusunda bulunmuş ve 3 adet endüstriyel tasarımı tescil edilmiştir. Endüstriyel tasarım başvurularının çok düşük seviyede olmasının sebepleri arasında Bölge'de üniversite-sanayi işbirliği alanlarının fiilen olmaması, firmalar arası işbirliği alışkanlıklarının bulunmaması sayılabilir. Toplam üç endüstriyel tasarıma sahip olan Van ilinde Locarno sınıflamasına göre, kırtasiye ve büro donanımı, ressam ve öğretim malzemeleri, grafik semboller ve logolar, yüzey desenleri, süslemeler sınıflarında tescil sağlanmıştır.

Özetlemek gerekirse son 12 yılda (2002-2013) Van'dan Türk Patent Enstitüsüne toplam 1029 sınai mülkiyet başvurusu yapılmıştır. Van, 2013 yılı başvurularına göre 81 il arasında; Marka başvurularında 46., patent başvurularında 32., faydalı model başvurularında 34. ve endüstriyel tasarım başvurularında 55. Sırada yer aldığı görülmektedir. Van iline ait başvuru sayıları değerlendirildiğinde; 2012 yılında 2002 yılına göre marka başvuruları %254 oranında artarak 33'den 117'ye ulaşmıştır.

BÖLÜM-V

FİRMA STRATEJİLERİ VE

REKABET YAPISI ARAŞTIRMASI

1. Araştırmanın Amacı ve Örneklemi

Türkiye ekonomisinde önemli bir yeri olan KOBİ'ler, günümüzde değişen dünya koşulları çerçevesinde, rekabet gücünü artırma ve rekabet edebilirliği sürdürebilme noktasında çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Bu bağlamda YYÜ Teknokent'in en önemli bileşenlerinden olan Van Organize Sanayi Bölgesi'nde (OSB) faaliyet gösteren işletmelerin rekabet avantajı sağlamaya yönelik yenilik ve yeteneklerini tespit etmek üzere bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın ana kütlesini Van OSB'de faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü verilerine göre bölgede faaliyette bulunan 72 işletmenin 40 tanesine anket uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Ankette kapalı ve açık uçlu soruların yanı sıra ordinal (sırasal) ölçek türü kullanılarak bilgi toplama yoluna gidilmiştir. Anketlerin uygulamasında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi yüksek lisans öğrencilerinden destek alınmıştır

2. Bulgular ve Yorumlar

2.1. İşletmelerin Faaliyette Bulunduğu Sektörlere Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki işletmelerin sektörlere göre sınıflandırması yapıldığında % 35'ini gıda, %22.5 'ini kimya, % 17.5'ini inşaat ve % 2.5'ini diğer sektörlerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 7: İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sektörler

Sektör	Sayı	%
Gıda	14	35
Kimya (ambalaj, plastik, boya, yapı kimyasalları, madeni yağ)	9	22.5
İnşaat	7	17.5
Diğerleri (mobilya, beton yapı, taş vs.)	10	2.5
TOPLAM	40	100

2.2. Aile Şirketi Olma Düzeyi

Gelişmiş ekonomilerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de işletmelerin büyük bir çoğunluğu aile şirketi olarak faaliyet göstermektedir. Günümüzde gelişmiş ülkelerin çoğunda ekonomik hayatta söz sahibi şirketler ya aile şirkettir, ya da aile şirketi olarak ticari hayata atılmış şirketlerin devamıdır.

Aile şirketi, şirketin sahibi ve şirket politikalarını belirleyen kimseler (duygusal akrabalık bağının üyeleri) tarafından yönetilen ya da yönetiminde bir veya daha fazla aile üyesinin söz sahibi olduğu şirket şeklinde tanımlanmaktadır. Daha geniş ifade ile aile şirketi, “ailenin geçimini sağlamak ve/veya mirasın dağılmasını önlemek amacıyla kurulan, ailenin geçimini sağlayan kişi tarafından yönetilen, yönetim kademelerinin önemli bir bölümü aile üyelerince doldurulan, kararların alınmasında büyük ölçüde aile üyelerinin etkili olduğu ve aileden en az iki jenerasyonun kurumda istihdam edildiği şirkettir.” Dünyada ve Türkiye’de özel sektör işletmelerinin önemli bir kısmının aile şirketi olması bu şirketlerin daha dikkatli incelenmesi sonucunu yaratmaktadır. Aile şirketleri ABD’de kayıtlı şirketlerin %90’nı, İspanya’da %80’ni, İtalya’da %95’ni, İsviçre’de %85’ni, Japonya’da ve Türkiye’de %95’ni oluşturmaktadır.

Tablo 8: Aile Şirketi Olma Düzeyi

Şirket Tipi	Sayı	%
Aile Şirketi	36	90
Aile Şirketi Değil	4	10

Araştırma kapsamına dahil edilen işletmelerin % 90’ı aile şirketi olup % 10’u ise aile şirketi değildir. Bilindiği gibi aile şirketlerinin, bir takım avantajların yanında dezavantajları da bünyelerinde taşıdıkları açıktır. Genellikle ailenin menkul, gayrimenkul ve nakdinin fazla olmaması ya da şirketin borçlanmaya olumlu bakmaması ve kredi bulma konusunda karşılaşılan güçlükler şirketlerin büyüme hızının yavaşlama olasılığını arttırmaktadır. Bununla birlikte bu tür şirketlerde tepe yönetim ve kritik görevler için nitelikten ziyade kan bağının ya da girişimciye yakınlığın temel kriter olarak kullanılması, tepe yönetime yükselmek ve firmada söz sahibi olmak isteyen kişilerin diğer şirketleri tercih etmelerine neden olmaktadır. Bu durum iş için gerekli vasıflara sahip olmayan aile bireylerinin işletmede istihdam edilmelerine ve doğal olarak işletmenin amaçlarından uzaklaşmasına neden olabilmektedir.

2.3. Kapasite Kullanım Oranı

Kapasite kullanım oranı bir üretim biriminin belirli bir dönemde fiilen gerçekleştirdiği üretim miktarının fiziki olarak üre-

tebileceği en yüksek miktara olan oranını gösterir. Çalışmamızda **bölgede faaliyet gösteren işletmelerin %75'i** düşük kapasitede, %15'i orta düzey kapasitede %10'u ise yüksek kapasitede faaliyet gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi araştırma kapsamında yer alan işletmelerin %75'i düşük kapasite oranlarıyla çalışmaktadır.

Tablo 9: Kapasite Kullanım Oranı ve Düzeyi

Kapasite kullanım oranı	Sayı	Yüzde (%)
Düşük	30	75
Orta	6	15
Yüksek	4	10

Bu duruma neden olan faktörler arasında ekonomik krizler, verimsiz üretim, mevsimlik dalgalanmalar, eski teknoloji, düşük talep ve pazarlama sorunları işletmeler tarafından kullanım oranını etkileyen en önemli faktörler arasında gösterilmiştir. Bu nedenle işletmeler açısından kapasite planlaması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Planlamanın yanlış yapılması işletmeleri atıl veya eksik kapasite sorunuyla karşı karşıya bırakacaktır. Bu durumda işletmenin verimliliği, dolayısıyla da karlılığı istenilen seviyeye ulaşamayacaktır.

2.4. Verimlilik

Coğrafi sınırların etkisinin ortadan kalktığı günümüz iş dünyasında, rekabet gücünün ayakta kalmanın tek yolu olduğu artık tartışmasız kabul edilmektedir. Bir işletmenin rekabet gücüne sahip olması, ürettiği ürünlerin diğer işletmelerin ürünleriyle kalite, fiyat ve müşteri memnuniyeti açısından yarışabilecek düzeyde olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle bir işletme rekabet edebilmek için ürünlerini ya daha az girdi kullanarak üretmeli, ya da aynı miktarda girdi kullanarak çıktı miktarını arttırmalıdır. Görüldüğü gibi her iki durumda da “daha yüksek verimlilik” söz konusudur ve işletmeyi rekabet edebilir konumuna taşımak bu şekilde mümkün olur.

Tablo 10: Verimlilik Düzeyi

Verimlilik Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
Düşük	32	80
Orta	5	12.5
Yüksek	3	7.5

Anonim bir tanımlamaya göre verimlilik mümkün olan en düşük kaynak harcaması ile en yüksek sonuca ulaşmaktır. Çalışmamızda üretim sektöründe yer alan işletmelerin yaklaşık %80'i düşük, %12.5'i orta ve %7.5'i yüksek verimlilik düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Ortaya çıkan tabloda araştırma kapsamındaki işletmelerin yaklaşık %80'inin düşük verimlilikte üretim yaptıkları görülmektedir. **İşletmelerin verimlilik düzeylerinin düşük olması, bir yandan kendi karlılıklarını ve rekabet olanaklarını olumsuz yönde etkilerken, öte yandan, üreticilerin kullandıkları kaynaklarla üretebileceklerinin altında üretim yaptıkları sonucunu doğurmaktadır. Bu durum ise bölgenin** refah düzeyinin olabileceğinden daha düşük olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle verimlilik, sadece işletmelerin sorunu değildir. Verimlilikteki değişimlerin, bölgedeki hızlı ekonomik kalkınma, daha yüksek yaşam standardı, gibi pek **çok ekonomik ve sosyal olayı** büyük ölçüde etkilediği kabul edilmektedir. Bu değişimler, ücret düzeylerini, maliyet/fiyat ilişkisini, sermaye yatırımı ihtiyacını ve istihdamı da etkilemektedir.

2.5. Ar-Ge ve Yenilik

Teknoloji ve buna bağlı olarak sosyo-ekonomik yapının hızla değiştiği günümüzde bir yandan artan rekabet, diğer yandan işletmelerin bu ortamda ayakta kalma çabaları, sürekli bir arayışı gündeme getirmektedir. Dolayısıyla firmaların serbest piyasa düzeni içinde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için ürettikleri ürünleri belirli dönemlerde daima gözden geçirip yenileyebilmeleri ya da mevcutlarına yenilerini ilave edebilmeleri gerekmektedir. Bu da firmalar için gerek yeni ürünün bulunması ve uyumlaştırılması açısından, gerekse Ar-Ge ilave yatırım ve sair faaliyetlerin finansmanı açısından çok zor olmakta fakat zor olduğu kadar da zorunlu olmaktadır.

Tablo 11: AR-GE ve Yenilik Yapma Düzeyi

Ar-Ge Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
Düşük	31	77.5
Orta	6	15
Yüksek	3	7.5

Araştırma kapsamına dahil olan işletmelerin yaklaşık %80'i düşük seviyede %15'i orta düzeyde ve %7.5'i yüksek düzeyde yenilik ve Ar-Ge imkanlarına sahip olduğunu belirtmektedir. **Özellikle bilinmelidir ki rekabet üstünlüğü işletmelerin yeni ürün geliştirme becerilerine bağlıdır. Büyük ölçekli firmalar karşısında ayakta kalabilmek, tercih edilebilir**

olmayı ve yenilik eksenli farklı olma avantajı yakalamayı gerektirir. Pazarın ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde tepki veremeyen ve ürün ve hizmet kalitesini dengeleyemeyen işletmeler sürdürülebilir gelişmeyi yakalayamazlar

Ar-Ge ve yenilik çalışmalarının düşük olduğu bölgede, şirketlerin Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine yatırım yapamamalarının nedenleri sorgulanmış ve bu nedenler arasında yeterli fonlara sahip olmama, yeniliğin yüksek risk içermesi, know-how eksikliği, pahalı teknoloji, kalifiye personel eksikliği, yeniliği pazarlayamamak ya da ticarete dökmemek gibi nedenler gösterilmiştir.

2.6. Ürün Kalitesi

TSE-ISO 9005 Kalite Sözlüğü'nde kalite, “bir ürün ya da hizmetin belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama kabiliyetine dayalı özelliklerin toplamı” şeklinde tanımlanmaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin yaklaşık %13'ü ürün kalitelerinin düşük, %45'i orta düzeyde ve yaklaşık %43'ü ise yüksek kalitede ürün ürettiklerini belirtmişlerdir. Bilindiği gibi, sürdürülebilir büyümenin ilk kuralı müşterilere kaliteli ürünler sunmaktır. Ancak bu şekilde müşteri memnuniyeti ve buna bağlı olarak müşteri sadakati sağlanacaktır.

Tablo 12: Ürün Kalitesi Düzeyi

Ürün Kalitesi	Sayı	Yüzde (%)
Düşük	5	12.5
Orta	18	45
Yüksek	17	42.5

1980'lerden itibaren hızla artan rekabet, kalite anlayışını zorunlu bir hale getirmiş, rekabetçi olmanın ana noktası olan kalite **önem kazanmış ve bu yüzden kaliteli** olmak kâr elde etmek için değil, sürdürülebilirliği sağlamak adına gerekli olan bir kavram haline almıştır. Bu nedenle bölge işletmeleri evrensel standartlara uygun kalite anlayışını benimsemek ve kalite uygulamalarının sürekliliğini sağlamak zorundadırlar.

2.7. Ürün Farklılaştırma

Rekabet avantajı oluşturmada M. Porter tarafından tanımlanmış üç temel stratejiden biri olan farklılaştırma stratejisi dü-

şünce olarak; işletmenin sunduğu ürün ya da hizmeti farklılaştırarak, tüm sektörde benzersiz olarak kabul edilen bir şey yaratmasını açıklamaktadır. Bahsi geçen bu farklılaştırma işletmeye ait mal ya da hizmetin; tasarım, marka ismi, teknoloji, müşteri hizmetleri, dağıtım gibi boyutlarında rakiplerinkinden daha farklı hale getirilmesiyle mümkün olmaktadır. Doğru uygulandığı ve başarılı olunduğunda, farklılaştırma stratejisi sektör ortalamasının üzerinde getiriler elde edilmesini mümkün kılabilir. Ek olarak farklılaştırma stratejisi, yaratılan farklılık nedeniyle müşteri bağlılığı oluşturma, yeni girişlerin engellenmesi olasılığı, ikame ürünler arasında daha iyi konumlanma gibi potansiyel avantajları da bünyesinde barındırmaktadır.

Tablo13: Ürün Farklılaştırma Düzeyi

Ürün Farklılaştırma	Sayı	Yüzde (%)
Düşük	16	40
Orta	15	37.5
Yüksek	9	22.5

Araştırma kapsamına dahil edilen 40 işletmeden sadece 9'unun yüksek düzeyde ürün farklılaştırma stratejilerine yoğunluk vermesi, bölge firmalarının rekabet güçlerinin zayıf olduğunun önemli bir göstergesidir. Günümüz rekabet şartlarında sürdürülebilir istikrarlı bir büyüme ancak kopya edilmesi zor bir farklılığı yakalamakla mümkündür. Bu nedenle bölge işletmeleri tüketicilerin beklentilerine cevap verecek, kendisine avantaj sağlayacak farklı özelliklerde, uygun, dayanıklı güvenilir farklı stil ve dizayna sahip ürünleri üretilip sunmak zorundadır.

2.8. Marka Gücü

556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5/1 maddesinde; “Marka, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen, ve çoğaltılabilen her türlü işaretleri içerir” denilmektedir.

Günümüzün küreselleşen ve koşulları her geçen gün ağırlaşan rekabet ortamında ayakta kalmak ve uzun dönemde başarılı olmak isteyen işletmeler, rakiplerinden farklılaşmaya ve daha fazla pazar payı elde etmeye çalışmaktadır. Ancak; bu yoğun rekabet ortamının yarattığı etkilerin yanı sıra son yıllarda hızla gelişen ve yaygınlaşan teknoloji, üretilen ürünler

arasındaki somut ve belirgin farklılıkları oldukça azaltmış ve **ürünleri, özellikleri ve kaliteleri** bakımından bir anlamda standart hale getirmiştir. Sonuç olarak belirli bir üstünlüğü ve rakiplerinden önemli bir farklılığı olan bir ürün pazara sunulduğunda, bu üstünlüğünü uzun süre devam ettiremez duruma gelmiştir. Benzer faydayı sağlayan ürün sayısının bu kadar **çok** olduğu bir ortamda işletmelerin rakiplerinden farklılaşabilmesi ve pazar payını arttırabilmesi için geriye tek bir yol kalmıştır oda marka olmaktır. Markalı mal daha kolay müşteri çekmekte, daha kolay hatırlanmakta, daha kolay tanınmakta ve aracılara daha kolay pazarlanabilmektedir.

Araştırma kapsamındaki 40 işletmeden yüksek düzeyde güçlü bir markaya sahip işletmelerin sayısı 8 olarak belirlenmiştir. Bu durum bölgede markalaşma potansiyelinin zayıf olduğunun önemli bir göstergesidir. Bölgedeki işletmelerin markalaşması konusunda yapılması gerekenler arasında öncelikle kaliteli üretimin gerçekleştirilmesi, karlı ve sürdürülebilir bir pazar bölümünün seçilmesi, seçilen hedef pazara uygun pazarlama karmalarının oluşturulması, mamul farklılaştırma stratejilerinin uygulanması, satış sonrası hizmetlerin iyileştirilmesi ve sosyal medyanın etkin kullanılması sayılabilir.

Tablo 14: Marka Gücü Düzeyi

Marka Gücü	Sayı	Yüzde (%)
Düşük	15	37.5
Orta	27	67.5
Yüksek	8	20

Sonuç olarak alan araştırması ile OSB’de faaliyet gösteren 40 firma sektörel dağılım, aile şirketi olma düzeyi, kapasite kullanım oranı, verimlilik, Ar-Ge ve yenilik, ürün kalitesi, ürün farklılaştırma ve marka gücü bakımından analiz edilmiş ve sözkonusu firmaların rekabet edebilme düzeylerinin geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. YYÜ Teknokent ise bu süreçte önemli bir aktör olarak firmaların bu yöndeki kapasitelerini geliştirme konusunda stratejiler geliştirmelidir.

BÖLÜM-VI

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN

BİLİMSEL ALTYAPISI

1. Akademik Altyapı

Yüzüncü Yıl Üniversitesi 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin ayırt edici birtakım özellikleri bulunmaktadır.

Bunlardan ilki Üniversite'nin kuruluş sürecine ilişkindir. Belki de Türkiye'de kuruluş süreci bu denli uzayan başka bir kurum olmamıştır. Çünkü Van'da bir üniversite kurulması fikri erken cumhuriyet dönemine dek uzanmaktadır. 1927 yılında Cumhurbaşkanı Atatürk'ün dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey'i Van'a göndermesi ile bu süreç başlamıştır. Yine 1937 ve 1938 yıllarında Cumhurbaşkanı Atatürk'ün Meclis'i açış nutkunda bu isteğini yine dile getirdiği bilinmektedir. Bu konudaki son girişimlerden biri de 1951 yılında Van'a bir heyet gönderilmesi şeklinde olmuş ancak bu çabalar sonuç vermemiştir. Sonuç olarak 1927 yılında başlayan girişimler 1982 yılında sonuçlanmış ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi kurulmuştur.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin ayırt edici ikinci özelliği kuruluş yerine ilişkindir. Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü kıyısında oldukça geniş bir arazi üzerinde kurulmuş bir yerleşkeye sahip olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi bu avantajlarını yakın zamanda etkin ve verimli bir biçimde kullanmaya başlamıştır. Depremden sonra kent merkezinde bulunan Araştırma Hastanesi'nin yerleşkeye taşınması, mevcut binaların güçlendirilmesi ve yeni hizmet binalarının da inşa edilmesi ile birlikte Yüzüncü Yıl Üniversitesi altyapıya ilişkin sorunlarını önemli ölçüde çözebilmiştir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin üçüncü ayırt edici özelliği çevresinde kurulmuş olan yeni üniversitelere model olma kapasitesidir. Bu bakımdan çevre illerdeki yeni üniversitelere gerek akademik gerekse de idari ve teknik destek sunmaktadır. Bu özellik Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ni öncü bir üniversite haline getirmektedir.

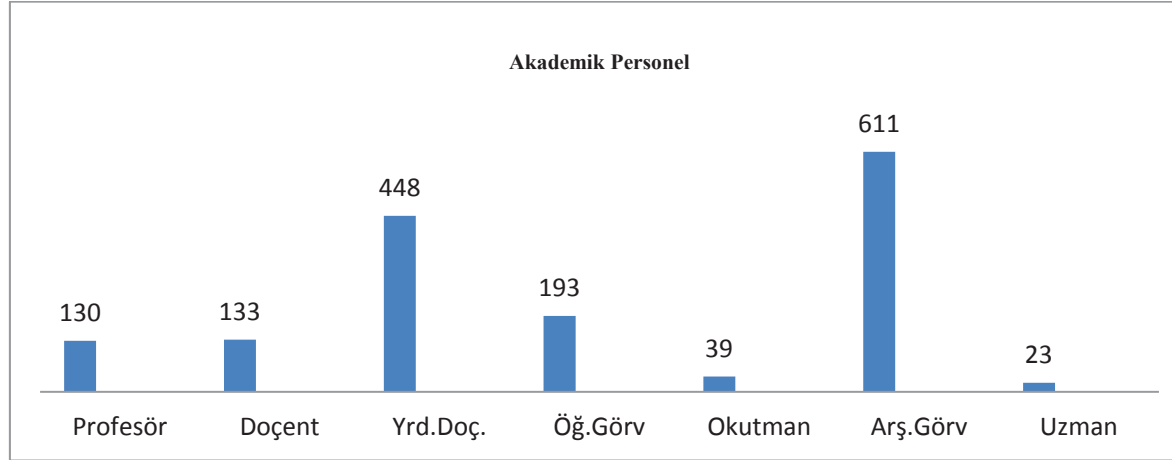
Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin bir diğer özelliği hızla büyüyen bir Üniversite olmasıdır. Bu hem öğrenci sayısı, hem akademik ve idari personel sayısı hem de bilimsel açıdan gerçekleştirilen çalışmalarla ortaya konmaktadır. Üniversitede 5.271 önlisans, 13.846 Lisans, 2.753 yüksek lisans, 314 doktora öğrencisi, toplamda 22.163 öğrenci eğitim görmektedir.

Türkiye üniversiteleri kalite sıralamasında 2013 yılı URAP verilerine göre 26. sırada yer alması, yayın sıralaması bakımından SCI, SSCI ve AHCI tarafından taranan dergilerde Türkiye ortalamasının üstünde yer alması (2010 yılı 25. sıra) ve TÜBİTAK ile SANTEZ projelerindeki başarısı bilimsel çalışmalar konusunda Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin hızla büyüdüğünü gösteren verilerdir.

Bölgenin en köklü üniversitesi olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde akademik personelin yoğunlaşmaları rektörlükte görevli olanlar haricinde incelendiğinde; Tıp Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Fen Fakültesi, Veterinerlik

Fakültesi olarak görülmektedir. Ayrıca; üniversite sanayi işbirliği açısından önemli olarak görülen İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ile Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi ise hızla gelişen fakültelerdir.

Şekil 10: Akademik Personel Sayısı

Akademik personel dağılımı açısından 130 profesör, 133 doçent, 448 yardımcı doçent, 193 öğretim görevlisi, 39 okutman, 611 araştırma görevlisi ve 23 uzmandan oluşmaktadır. 2014 verilerine göre toplam 1.577 akademisyen görev yapmaktadır (YYÜ Stratejik Plan, 2015-2019).

Tablo 15: YYÜ Öğrenci Sayıları

Enstitü	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Eğitim Bilimleri Enstitüsü			354	14	368
Fen Bilimleri Enstitüsü			856	142	998
Sağlık Bilimleri Enstitüsü			279	84	363
Sosyal Bilimler Enstitüsü			1167	74	1241
Yaşayan Diller Enstitüsü			76	-	76
Fakülte					
Denizcilik Fakültesi		-			
Diş Hekimliği Fakültesi		165			165

Edebiyat Fakültesi		2502			2502
Eczacılık Fakültesi		44			44
Eğitim Fakültesi		3306			3306
Erciş İşletme Fakültesi		169			169
Fen Fakültesi		674			674
Güzel Sanatlar Fakültesi		94			94
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi		1593			1593
İlahiyat Fakültesi		1294			1294
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi		1045			1045
Su Ürünleri Fakültesi		63			63
Tıp Fakültesi		548			548
Veteriner Fakültesi		876			876
Ziraat Fakültesi		467			467
Yüksekokul/MYO					
Van Sağlık Yüksekokulu		784			784
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu		222			222
Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu	-				-
Yabancı Diller Yüksekokulu	-				-
Başkale MYO	326				326
Erciş MYO	1271				1271
Gevaş MYO	649				649
İlahiyat MYO	1				1
Muradiye MYO	-				-
Özalp MYO	525				525
Van Güvenlik MYO	-				-
Van MYO	1795				1795
Van Sağlık Hizmetleri MYO	704				704
Konservatuarlar					
Türk Müziği Devlet Konservatuarı	-				-
Genel Toplam	5271	13846	2753	314	22163

Kaynak: YYÜ Stratejik Planı 2015-2019.

2. Bilimsel Altyapı

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin bilimsel altyapısını oluşturan birçok birim ve bu birimlerin gerçekleştirmiş olduğu çeşitli bilimsel projeler bulunmaktadır.

2.1. Araştırma Merkezleri ve Merkezi Araştırma Laboratuvarı

Yüzüncü Yıl Üniversitesinde 28 araştırma merkezi bulunmaktadır, Araştırma Merkezlerinin dağılımları incelendiğinde; en fazla araştırma merkezlerinin sosyal bilimler alanında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 16: YYÜ Araştırma Merkezleri (2014)

ARAŞTIRMA MERKEZLERİ	
Aile Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi	Sert Kabuklu Meyve Türleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
Anadolu ve Avrasya Araştırmaları Uyg. ve Arş. Merk.	Stratejik Araştırmalar Merkezi
Arıcılık Araştırma ve Uygulama Merkezi	Su Sporları Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Arş.ve Uyg. Merk.	Sürekli Eğitim Merkezi
Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi	Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi
Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Türk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi
Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi	Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi
Deneysel Tıp Araştırma ve Uygulama Merkezi	Urartu Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi
Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi	Uzaktan Algılama Merkezi
İnci Kefali Uygulama ve Araştırma Merkezi	Uzaktan Eğitim Merkezi
Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi	Van Gölü Çevresi Tarihi Eserleri ve Kültür Değerlerini
Kent Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	Van Gölü Havzası Doğal Kaynakları Arş ve Uyg. Merk.
Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi	Van Kedisi Araştırma ve Uygulama Merkezi
Seramik Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürlüğü	Yaban Hayvanları Koruma ve Rehabilitasyon Merkezi

Tarım ve Hayvancılık alanında ise; Arıcılık Araştırma Merkezi, Sert Kabuklu Meyve Türleri Araştırma ve Uygulama Merkezi bölgenin tarımsal ekonomisine araştırma katkısı verme potansiyeli bulunan birimlerdir. Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki Araştırma Merkezlerinin önemli bir kısmı da bölgenin tarihsel ve kültürel değerlerini geliştirmeye yöneliktir. Van Gölü Çevresi Tarihi Eserleri ve Kültür Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi, endemik olan İnci Kefali Uygulama ve Araştırma Merkezi, Van Kedisi Araştırma ve Uygulama Merkezi bölgenin turizm kapasitesini güçlendirebilecek yapılardır. Ayrıca; Deneysel Tıp Araştırma ve Uygulama Merkezide sağlık sektörüne yönelik bölgenin tek araştırma

merkezidir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Merkezi Araştırma Laboratuvarı çalışmaları da Rektörlüğe bağlı olan Merkezi Araştırma Laboratuvarı Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülmektedir. 3.000 m²kapalı alanda kurulan Merkezi Araştırma Laboratuvarında Temel Bilimler ve Mühendislik bilimleri alanında temel teknoloji alanında çalışmaların yanında; Bal Analiz Laboratuvarları ve Gıda Laboratuvarları, Maden Malzemeleri Analiz Laboratuvarlarının kurulması hedeflenmektedir.

2.2. Projeler

Üniversitenin çeşitli programlara yönelik tamamlanmış ve devam eden projeleri bulunmaktadır. Projeler aşağıda yer alan destekler kapsamında değerlendirilmektedir.

- **YYÜ BAP Destekli Projeler**

Üniversitelerin yürütmüş olduğu Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime evrensel veya ulusal ölçülerde katkı yapması, ülkenin teknolojik ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi veya dışı ulusal veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projeler olarak ilgili yönetmelikte tanımlanmıştır. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin yoğunlaştığı akademik alanları ve araştırmacı gününü analiz edebilmek için kullanılabilecek verilerden birisi de Bilimsel Araştırma Projelerinin sayısıdır.

- **TÜBİTAK Destekli Projeler**

Üniversitelerde TÜBİTAK Araştırma Destek Programından ve diğer programlardan yararlanabilmek için akademik personelin üye olmak zorunda olduğu Araştırmacı Bilgi Sistemi'ne(ARBİS) kayıt sayıları; üniversitelerdeki akademik personelin; proje ve yenilik üretme konusundaki potansiyelini göstermektedir. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde ARBİS'e kayıtlı akademisyen sayısı 600 olarak belirlenmiştir

TÜBİTAK tarafından yürütülen Araştırma Destek Programları; üniversitelerden, kamu Ar-Ge Enstitülerinden ve özel sektörden önerilen araştırma projelerine destek vermektedir. Bu kapsamda; TÜBİTAK Araştırma Destek Programlarında, 9 Araştırma Destek Grubu, 8 Araştırma Destek Programı bulunmaktadır.

TRB2 Bölgesinde 2009-2012 yılları arasında; TÜBİTAK Desteklerinden sadece 1002(Hızlı Destek Programı), 1001(Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı), 1011 (Uluslararası Bilimsel Araştırma Projelerine Ka-

tılma Programı), 3501(Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı) destek türlerinden yararlanılabilmektedir.

2009-2012 yıllarını kapsayarak yapılan kümülatif değerlendirmede, Türkiye’de ARDEB projelerinin en fazla Temel Bilimler(TBAG), Mühendislik Bilimleri(MAG), Tarım, Ormancılık ve Veterinerlik(TOVAG), Sağlık Bilimleri(SBAG) Sosyal ve Beşeri Bilimler (SOBAG), Çevre, Atmosfer ve Yer ve Deniz Bilimleri(ÇAYDAG) araştırma destek programlarında yoğunlaşma yaşandığı görülmektedir.

2009-2012 yıllarını kapsayarak yapılan değerlendirmede; TRB2 Bölgesi’nin ekonomik sistemiyle uyumlu bir şekilde; en fazla Tarım, Ormancılık, Veterinerlik Destek Grubu’nda projeler yapılmıştır. Çevre, Atmosfer, Yer ve Deniz Bilimleri Destek Grubu’nda yapılan projeler ise bölgenin madencilik potansiyelini de barındıran jeo-ekonomik çalışma alanları açısından önemli görülmüştür.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi akademisyenleri tarafından hazırlanmış olan 2’si Eğitim Bilimleri, 23’ü ise Fen Bilimleri alanında olmak üzere toplam 25 proje TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir. Eğitim Bilimleri alanında destek miktarı 28.500 TL; Fen Bilimleri alanında ise destek miktarı 2.957.151 TL’dir. Öte yandan YYÜ öğrencileri tarafından hazırlanan ve 2014 Yılı TÜBİTAK 2209-A 1. Dönem Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenen proje sayısı 29’dur.

- ***SANTEZ Projeleri***

Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı himayesinde yürütülen Sanayi Tezleri Programı (SANTEZ), yönetmelikte tanımlanan şekliyle; konusu ülke sanayisinin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen, teknoloji tabanlı yeni ürün ve/veya üretim yöntemi ile sonuçlanacak, kurum ve sanayici işbirliği ile hazırlanan yüksek lisans ve/veya doktora tezi olarak yürütülecek Ar-Ge projelerini kapsayan; üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi için 2007 yılından itibaren uygulanmaktadır.

Türkiye’de Üniversite-Sanayi İşbirliği potansiyelini artırmak amacıyla uygulanan bu programda TRB2 Bölgesi’nde sadece Van ilinde, 3 adet SANTEZ projesi yapılmıştır. Fen Bilimleri alanında hazırlanan bu üç projeye ayrılan toplam bütçe ise 1.631.925,25 TL’dir. Ayrıca 2241-A Sanayi Odaklı Lisans Bitirme Tezi Destek Programı kapsamında 3 adet proje desteklenmiştir.

BÖLÜM-VII

ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ

ALAN ARAŞTIRMASI*

3 ^{*} Bu bölüm DAKA tarafından yapılmış olan TRB2 Bölgesi Mevcut Durum Analizi Raporu temel alınarak özetlenmiş ve araştırmanızda girdi olarak kullanılmıştır.

1. Araştırmanın Amacı ve Örneklem

TRB2 Bölgesi’nde üniversite-sanayi işbirliği düzeyini, önündeki engelleri ve etkili ve verimli bir işbirliği için çözüm önerilerini akademisyenlerin ve işletme sahipleri/yöneticilerin bakış açısıyla ortaya koymak bu çalışmanın en temel amacıdır. Bu bağlamda TRB2 Bölgesi’nde bulunan Van Yüzüncü Yıl, Hakkâri, Bitlis Eren, Muş Alparslan Üniversitesi (Tablo 9) Mühendislik-Mimarlık (59), Fen (86), İktisadi İdari Bilimler (39), Veteriner (13), Ziraat (15), Eğitim (12) ve Meslek Yüksek Okullarında (27) diğer (6) görev yapan toplam 257 akademisyenden oluşmaktadır.

Tablo 17: Üniversiteler ve Akademisyen Sayıları

Üniversite	Sayı	%
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	150	58,4
Muş Alparslan Üniversitesi	51	19,8
Bitlis Eren Üniversitesi	37	14,4
Hakkâri Üniversitesi	19	7,4
Toplam	257	100,0

Anket uygulanan işletmelerin iller bazında dağılımına baktığımızda Van 96, Hakkâri 39, Muş 37 ve Bitlis 35 işletmeden oluşmaktadır.

Tablo 18: İşletme Sayıları

İl	Sayı
Van	96
Muş	37
Bitlis	35
Hakkâri	39
Toplam	207

2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri yüzyüze anket yöntemiyle elde edilmiştir. Anket Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı’ndan ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nden konuyla ilgili uzmanlar tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan anketin Van Küçük Sanayi Sitesinde

15 işletme üzerinde pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma neticesinde elde edilen geri dönütlerle ankete son hali verilmiştir. Anket, 12 kişiden oluşan Yüzüncü Yıl Üniversitesi sosyoloji bölümü öğrencileri tarafından Van, Muş, Bitlis ve Hakkâri kent merkezleri ile Tatvan, Erciş, Yüksekova, Malazgirt ilçe merkezlerinde gerçekleştirilmiştir.

3. TRB2 Bölgesi’nde Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Mevcut Durum

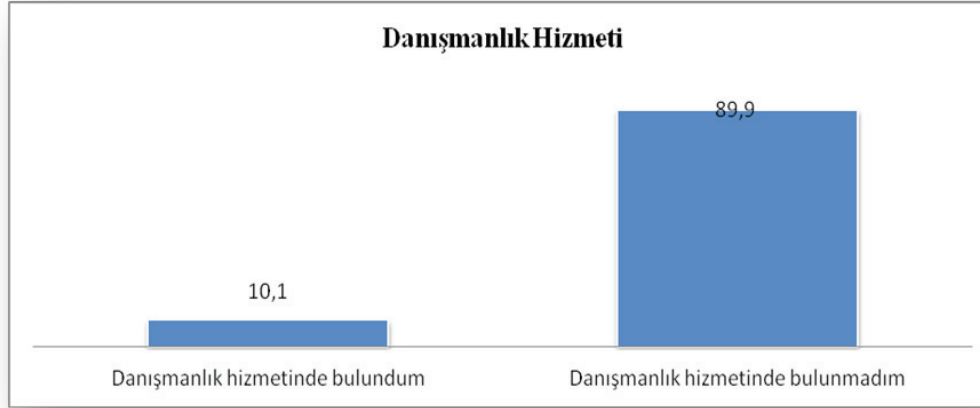
TRB2 Bölgesi’nde bulunan üniversitelerde görev yapan akademik kadrolar ile bölgenin ekonomik yapısında önemli bir rol üstlenen imalat sektöründe yer alan işletmelerin değerlendirmelerine göre TRB2 Bölgesi’nde üniversite-sanayi işbirliğinin pozitif olmaktan uzak bir performansa sahip olduğu görülmektedir. Tablo 11’in verileri göz önüne alındığında işletmelerin %86,9’u mevcut diyalog ve işbirliğinin çok yetersiz olduğunu ifade ederken, mevcut işbirliği düzeyinin çok yetersiz olduğunu dile getiren akademisyenlerin oranı %74 civarındadır.

Tablo 19: Üniversite-Sanayi İşbirliği Performansını Değerlendirme

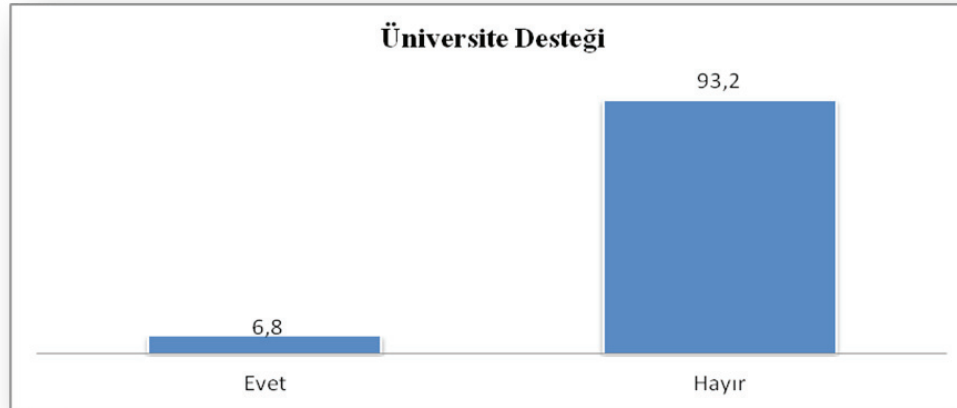
	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
İşletme sahipleri	70,5	16,4	8,7	2,9	1,4
Akademisyenler	35,4	38,5	22,2	3,5	0,4

TRB2 Bölgesi’nde sanayi-üniversite işbirliğini, işletmelerin akademisyenlerden danışmanlık hizmeti alıp almama durumu üzerinden değerlendirdiğimizde TRB2 Bölgesi’nde üretim yapan işletmelerin ziraat, veteriner, mühendislik-mimarlık, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden toplamda oldukça düşük (%10,1) bir oranda danışmanlık hizmeti alındığı görülmektedir (Şekil 11).

Şekil 11: Akademisyenlerin İşletmelere Danışmanlık Yapma Durumu

TRB2 Bölgesi'nde sanayi-üniversite işbirliğinin mevcut durumu, bölgede imalat iş kolunda faaliyet gösteren işletmeler üzerinden değerlendirildiğinde görüşmeye katılan işletmelerin %93,2'i üniversite ile bir diyalog ve işbirliği içine girmediklerini, üniversiteden herhangi bir destek almadıklarını ifade etmektedir (Şekil 12).

Şekil 12: Destek Alma Durumu⁴

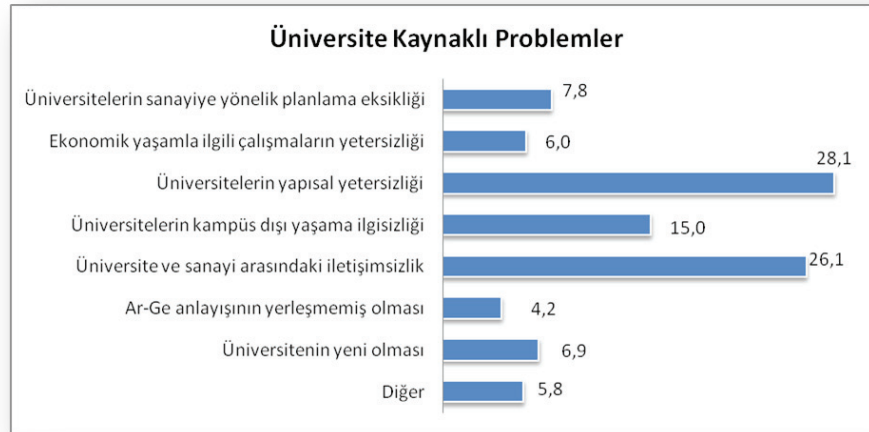
4 İşletme sahiplerine sorulan faaliyet gösterdiğiniz iş kolunda geçirdiğiniz süre içinde kent üniversitesinden herhangi bir destek aldınız mı? Sorusuna verilen cevaplar.

• Problem Alanları

Yukarıda gösterildiği gibi hem üniversite-sanayi işbirliği performansına yönelik değerlendirmeler hem de akademisyenlerden danışmanlık hizmeti alma oranları ve işletmelerin üniversitelerden yararlanma durumunu yansıtan rakamlar TRB2 Bölgesi'nde üniversite-sanayi işbirliğinin bir takım problemler barındırdığını göstermektedir.

TRB2 Bölgesi'nin ekonomik potansiyelleri ve işletme profilleri üniversite-sanayi işbirliğinde belirleyici bir parametre oluştururken diğer taraftan bölgedeki üniversitelerin ekonomik alanla irtibat sağlayacak akademik kadro ve yapısal özellikleri de süreçte çok önemli değişkenleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla sorunun boyutları ve etki dereceleri değişmekle birlikte hem üniversite hem de iş dünyasından kaynaklı sorunlar olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin; sorunun üniversite boyutunu gösteren değerlendirmelerine bakıldığında (Şekil 13) hem akademik kadro hem de fiziksel/teknolojik donanım açısından *üniversitelerin yapısal yetersizlik* durumunun (%28,1) çok önemli bir neden olduğu görülmektedir. TRB2 Bölgesi'nin ekonomik başat alanlar açısından tarım ve hayvancılıkla özdeş bir alan olmasına rağmen Yüzüncü Yıl Üniversitesi dışında Ziraat ve Veteriner fakültesinin olmaması bunun en somut karşılığıdır. Yine bununla birlikte TRB2 Bölgesinde Mühendislik-Mimarlık ve İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinin açık olmalarına karşın yeni kurulmuş olmalarından dolayı bölgenin ihtiyaçlarına cevap veren bir akademik donanıma sahip olduklarını söylemek oldukça zor görünmektedir.

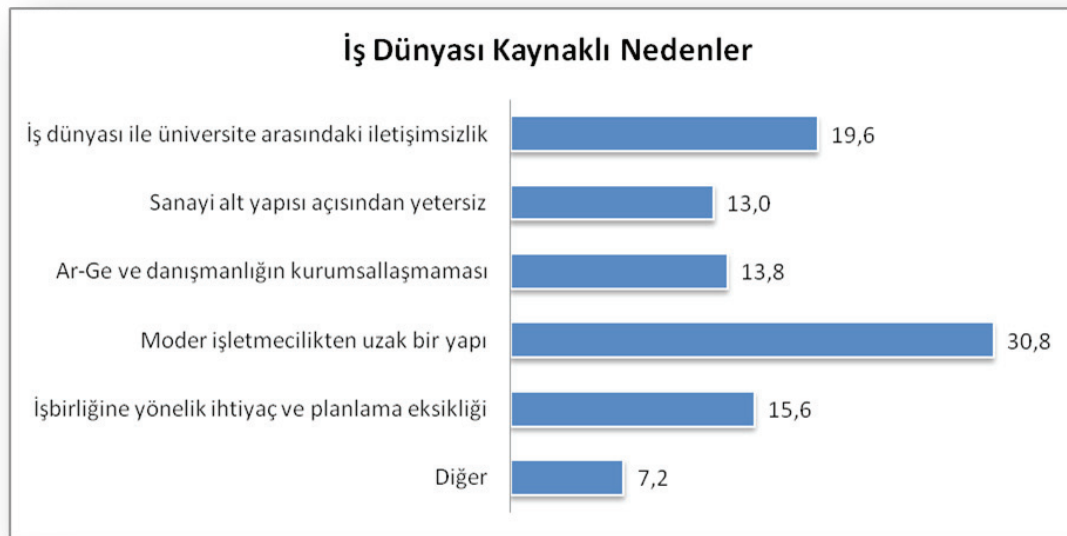
Şekil 13: Üniversite Kaynaklı Problemler⁵

5 Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Yeterli Düzeyde Olmamasının Üniversiteden Kaynaklı Nedenleri

Akademisyenlerin değerlendirmelerine göre üniversite ve sanayi arasındaki işbirliğinin zayıf olmasında iki taraf arasında kurulamayan iletişimin önemli bir etken olduğu (%26,1) görülmektedir. Bununla birlikte TRB2 Bölgesi'ndeki üniversitelerin kent yaşamına, kentin ekonomik tablosuna karşı ilgisizliğinin (%15,0), üniversitelerin sanayiye yönelik orta ve uzun vadeli planlar içeren bir ajandaya sahip olmamaları (%7,8), bölgedeki üniversitelerin bölgenin ekonomik sorunlarını merkeze alan, ekonomik alanı inceleme nesnesi haline getiren çalışmalarının yetersizliği (%6,0) gibi faktörlerin de TRB2 Bölgesi'ndeki gevşek ya da zayıf bir özellik gösteren üniversite-sanayi işbirliğinde belirleyici olduğu dile getirilmektedir.

Şekil 14: İş Dünyası Kaynaklı Nedenler ⁶

Üniversite ve sanayi arasındaki işbirliğinin zayıf olmasında yapılar arasında tesis edilemeyen iletişimsizliğin göz ardı edilemeyecek önemli bir etken olduğu (%19,6) görülmektedir. Üniversitenin potansiyelleri ile ortak zeminde bir işbirliğine ihtiyaç duymama ve buna yönelik bir planlamanın yapılmaması da sorunun iş dünyasının yapısal niteliklerinden kaynaklanan önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Bölgenin temel ekonomik dinamikleri arasında yer alan işletmelerin Ar-Ge ve danışmanlık hizmetleri konusunda kurumsallaşmamış olması, Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerine ayrılan kaynaklara gereksiz gözüyle bakması (%13,8) üniversite-sanayi işbirliğini zayıflatan unsurlardan birini oluşturmaktadır.

⁶ Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Yeterli Düzeyde Olmamasının İş Dünyasından Kaynaklı Nedenleri

Akademisyenlere göre üniversite-sanayi işbirliğinin istenilen düzeye ulaşamamasında bölgedeki ekonomik yapının sanayi altyapı ve özellikleri açısından yetersiz olmasının da (%13,0) etkili olduğu ifade edilmektedir.

• Potansiyel Sektörler

TRB2 Bölgesi'nde üniversite-sanayi işbirliğinin hem üniversite hem de işletmeler açısından odaklanması gereken ekonomik ünitelerin tarım ve hayvancılık olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle; bölgenin ekonomik potansiyelleri anlamında üniversite ile işbirliği durumunda artı değer ortaya çıkaracakendüstrinin tarım ve buna bağlı sektörün başında da hayvancılık sektörünün gelidiği hem akademisyenler hem de işletmeciler tarafından ifade edilmektedir.

Üniversite penceresinden üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler listesinde tarımdan sonra turizm, gıda, sağlık ve enerji sektörleri görülmektedir. Doğa, tarih ve inanç turizmi açısından görece zengin bir yelpazeye sahip bölgenin turizm noktasında üniversite ile temasında verimli neticeler alınacağı öngörülmektedir. TRB2 Bölgesi'nin güneş, rüzgâr ve su kaynakları açısından zengin olmasının bilimsel desteklerle yeni ve güçlü bir ekonomik kanal oluşturacağı ifade edilmektedir.

Şekil 15:Potansiyeli Yüksek Sektörler (Akademisyen Görüşü)⁷

⁷ Size göre ilinizde üniversite sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler hangileridir? (akademisyen)

İşletmeler açısından üniversite-sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler sıralamasında tarım ve hayvancılıktan sonra ise sağlık, yapı elemanları ve madencilik sektörleri görülmektedir. Özellikle 2000 yılı sonrasında özel sağlık sektöründeki gelişmelerin yarattığı katma değer ve istihdam, inşaat sektöründeki gelişmeler ve bölgenin madencilik açısından görece zengin olduğu düşüncesi bölgedeki işletme sahiplerinin sektörler sıralamasını şekillendirdiği söylenebilir.

Şekil 16: Potansiyeli Yüksek Sektörler (İş Dünyası Görüşü)⁸

İşletme sahiplerinin perspektifinden bakıldığında; üniversite-sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörlerin iller bazında dağılımları ise bakıldığında ise şu değerlendirmeler ön plana çıkmaktadır:

- TRB2 Bölgesi'nde Bitlis hariç diğer illerde üniversite-sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörler sıralamasında ilk sırayı tarım sektörü almaktadır. Tarım sektöründeki potansiyeli en yüksek il olarak da Muş ön plana çıkmaktadır.
- Potansiyeli yüksek sektörler sıralamasında ikinci sırayı ise hayvancılık almaktadır. Hayvancılık sektöründeki po-

⁸ İlinizde üniversite-sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek olan sektörler nelerdir? (işletme)

tansiyeli en yüksek il olarak da Hakkâri'nin öne çıktığı görülmektedir.

- Madencilik konusunda Bitlis'in zengin bir potansiyeli barındırdığı ifade edilmektedir.
- Sağlık sektörünün TRB2 Bölgesi'nde katma değer yaratma potansiyeli yüksek bir ekonomik alan olduğu öngörülmektedir.

Akademik dünyadan bakıldığında; üniversite-sanayi işbirliğine dönük potansiyeli yüksek sektörlerin iller bazında dağılımlarına bakıldığında;

- TRB2 Bölgesi'nde hayvancılığın çok önemli bir sektör olduğu görülmektedir.
- TRB2 Bölgesi'nde tarımın da potansiyeli yüksek bir sektör olduğu kabul edilmektedir.
- Hakkâri'nin madencilik konusunda bir potansiyel barındırdığı öngörülmektedir.
- TRB2 Bölgesi'ndeki illerin sağlık sektörü konusunda bir ivme kazanabileceği ifade edilmektedir.
- Bitlis ve Hakkâri'nin enerji konusunda sektörel bir büyüme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablo 20: Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Sağlanması İçin Yapılması Gerekenler⁹

A) İş Dünyası Çevresi	Sayı	%	B) Akademisyen Çevresi	Sayı	%
İş dünyası üniversite ile etkili bir işbirliği yapmalı	97	26,6	Bölgenin ekonomik potansiyeli ile ilgili araştırmalar yapmalı	101	24,2
İş dünyası Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerine kaynak ayırmalı	102	27,9	Farkındalık yaratacak eğitimler (seminer, çalıştay gibi) yapmalı	91	21,8
İşletmeler işleyiş ve yönetim açısından modernleştirilmeli	50	13,7	Üniversite ile sanayi arasında etkili ve süreklilik gösterecek işbirliği zemini oluşturmali	82	19,6

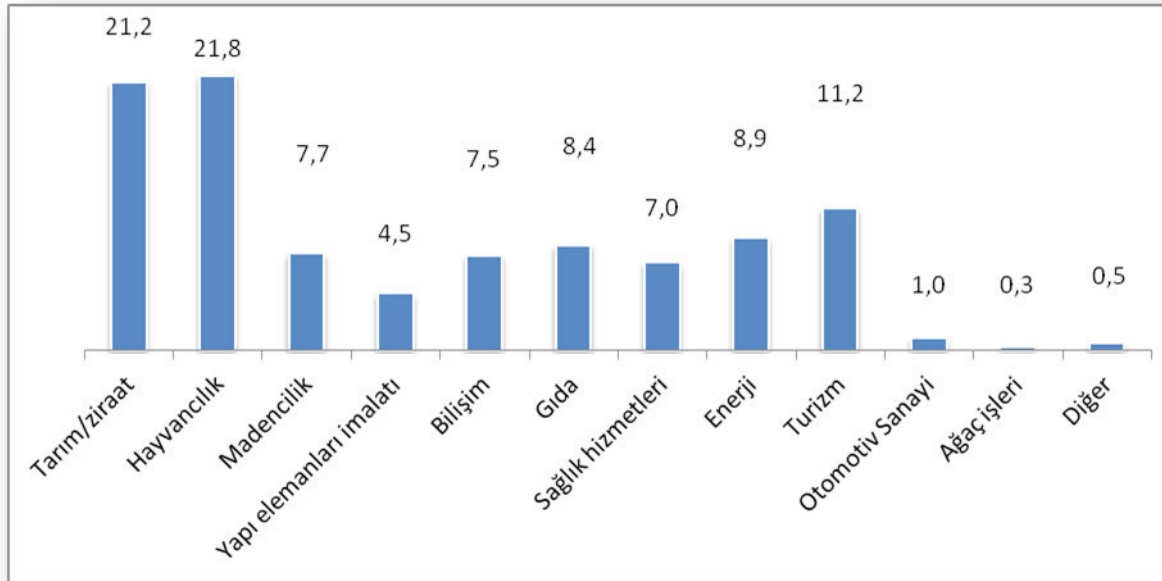
TRB2 Bölgesi'nde iş dünyasının üstlenmesi gereken işlevler (Tablo 12); Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerine kaynak ayırması (%27,9), üniversite ile sürdürülebilir bir işbirliği faaliyetlerini yürütmesi(%26,6), modern işletme türünde faaliyet

9 Üniversite-sanayi işbirliğinin istenilen düzeye ulaşması için iş dünyası, akademisyenler ne yapmalıdır? Açık uçlu olarak sorulan soruya birden fazla cevap verilmiştir.

göstermesi olarak görülmektedir. Bu konu hakkında akademisyenlerin ise yürütmesi gereken faaliyetler; bölgenin ekonomik potansiyeli ile ilgili araştırmalar yapması(24,2), iş dünyasına yönelik farkındalık çalışmaları(seminer, konferans vb.) gerçekleştirmesi (21,8), ulusal ve uluslararası seviyedeki üniversite-sanayi işbirliği destek programlarından yararlanılması için projeler üretmesi (17,9) olarak gözlemlenmiştir.

Üniversite-sanayi işbirliğinin istenilen seviyeye ulaşabilmesi için akademisyenlerin hangi alanlarda(iş süreçlerinde) destek vermesi gerektiği konularında iş dünyasının vermiş olduğu cevaplar, yeni ürün/hizmet üretimi bilgisi(%19,5), ürün geliştirme bilgisi(%17,9), pazar araştırması çalışmaları(%17,3) alanlarının öne çıktığını göstermiştir. Akademik çevre ise aynı soruya ulusal ve uluslararası ölçekteki üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan destek mekanizmalarından yararlanmak için proje hazırlama faaliyetlerini(%27,6), yenilik faaliyetlerini kapsayan ürün geliştirme (%26,3), yeni ürün/hizmet üretimi bilgisi (%23,0) gibi araştırmalarının üniversite tarafından yürütülmesi gerekliliğini belirtmiştir.

Şekil 17: YYÜ Teknokent Öncelikli Alanlar¹⁰

10 YYÜ TEKNOKENT TRB2 Bölgesi Üniversite-Sanayi İşbirliği Potansiyelini Hangi Alanlara Taşımalıdır?

Araştırma sonuçları, TRB2 Bölgesi'nin üniversite-sanayi işbirliği arayüz merkezinin özellikle iki boyutta etki potansiyelinin yüksek olabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre, YYÜ TEKNOKENT'in TRB2 Bölgesi'ndeki genel ekonomik yapıya uyumlu bir şekilde hayvancılık (%21,8), tarım (%21,2) alanlarında yenilikçi teknolojileri geliştirmesi beklenmektedir. Bu sayede, Bölge'nin geleneksel üretim yapısından katma değeri yüksek bir seviyeye ulaşması kolaylaşacaktır.

Ayrıca, Bölge'nin turizm potansiyelinin oldukça yüksek olması, turizm hizmetlerinde (%11,2) kullanılabilecek bilişim, teknoloji tabanlı hizmetlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. TEKNOKENT ile ilgili diğer bir husus ise, Türkiye'nin Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi'nde ihtiyaç duyduğumuz alanlar olarak gösterilen enerji sektörüdür. TRB2 Bölgesi'nin gerek yenilenebilir enerji potansiyeli gerekse maden potansiyeli, Teknokent'in enerji sektörüyle ilgili (%8,9) çalışmalara yoğunlaşması gerektiğini göstermektedir.

BÖLÜM-VIII

GZTF ANALİZİ TEMEL STRATEJİLER

1. GZFT/SWOT Analizi

GZFT Analiz Tekniği; bir planın geliştirilmesi, bir talebin yerine getirilmesi veya bir sorunun çözümü amacıyla, bir kurumun ve/veya kentin güçlü yanlarını belirleyerek bunları uygun fırsatlarla eşleştiren, zayıf ve tehdit edici yönleri azaltmayı hedefleyen sistemik bir planlama enstrümanıdır. Bu bağlamda, stratejik plan için de bir GZFT analizi kullanılmıştır. Ancak YYÜ Teknokent henüz kurulan bir yapı olduğu için başta Van ilinin genel analizi yapılmış, ardından Van YYÜ Teknokent'e ilişkin beklentiler doğrultusunda eylem planı hazırlanmıştır. Bu bağlamda, yapılan derinlemesine mülakatlar, anketler, saha ziyaretleri, çalıştay ve odak grup toplantılarında paydaş görüşlerine istinaden GZFT Matrisi oluşturulmuştur. Aslına bakıldığında, Van Bölgesi, Van Teknokent'in çekirdek yeteneklerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu yönüyle yapılan tüm analizlerin Teknokent için de temel teşkil etmekte olduğu belirtilebilir.

Türkiye'nin en doğusunda yer alan ve İran'a komşu olan Van ili, Türkiye'nin nüfus açısından en büyük 19. ili, yüzölçümü açısından ise en büyük 6. ili konumundadır. Dolayısıyla ekonomik gelişim açısından en temel ihtiyaçlar arasında yer alan arazi ve pazar varlığı bakımından Van ili önemli bir avantaja sahiptir. Ayrıca Van ili coğrafi konumuyla dış ticaret faaliyetleriyle gerek il gerekse de ülke ekonomisine önemli katkılar yapmaya aday bir kenttir.

Bölgenin ekonomisi incelendiğinde; mevcut durumda tarım ve tarıma dayalı gıda sanayinin en önemli ekonomik faaliyet olduğu görülmektedir. Van ilinde aynı zamanda inşaat ve inşaat malzemeleri, tekstil ve hazır giyim, ticaret, turizm ve lojistik sektörlerinin ciro, brüt yatırım, girişim, istihdam gibi göstergelerde öne çıktığı gözlenmektedir. Ayrıca Van ilinde kimya, medikal sanayi, enerji ve bilişim sektörleri, gelişmeye açık potansiyele sahip sektörler konumundadır.

Ekonomik ve sosyal açıdan Van ilinin en önemli avantajları arasında daha önce değinildiği gibi coğrafi konum, nüfus, işgücü, iklim, üretim miktarı, hammadde ve üniversite gelmektedir. Coğrafi konum, işgücü, plansız ve bilinçsiz üretim, kurumsallaşma, işbirliği ve örgütlenme, fiziksel altyapı, imar planları, teknoloji, çeşitlendirme, finansman ve kayıt dışılık ise Van ilinin zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Stratejik plan toplantısının ilk kısmında fikir üretme aşamasından çıkan GZFT ifadelerinin tamamı ikinci aşamada önceliklendirme yapmaları için katılımcıların oylamasına sunulmuştur. Bu ilk aşamada, 52 ifadeden oluşan "Güçlü Yönler Listesi", 52 ifadeden oluşan "Zayıf / Geliştirilmeye Açık Yönler Listesi", 41 ifadeden oluşan "Fırsatlar Listesi" ve 20 ifadeden oluşan "Tehditler Listesi" hazırlanmıştır.

Çalışmamızda katılımcılardan, bir önceki bölümde açıklanan yöntem çerçevesinde, gruplar tarafından üretilen ve kendilerine dağıtılan "Güçlü Yönler" listesinden öncelikli olduğunu düşündükleri 10 ifadeyi, "Zayıf Yönler" listesinden

öncelikli olduğunu düşündükleri 10 ifadeyi, “Fırsatlar” listesinden öncelikli olduğunu düşündükleri 10 ifadeyi, “Tehditler” listesinden öncelikli olduğunu düşündükleri 10 ifadeyi işaretlemeleri istenmiştir. Önceliklendirme sıralaması, katılımcılar tarafından en çok oy alan ifadeden en az oy alan ifadeye doğru yapılmıştır. Listenin tamamı ve GZFT çalışmasının ayrıntılı yöntemi Ek-1’de sunulmuştur.

• Güçlü Yönler

Yapılan GZFT analizinde katılımcılardan en yüksek puan alan ilk üç güçlü yön, 1- uluslararası ticaret ve ulaşım koridorları üzerinde olması (%88); 2- genç iş gücü oranının yüksek olması (%80); 3-tarımsal ve hayvansal hammaddelerin varlığı (%74) şeklinde belirlenmiştir.

Van ilinin en güçlü yönü olarak öne çıkan uluslararası ticaret ve ulaşım koridorları üzerinde olması Van’ın stratejik önemini gösteren en güçlü yanıdır. Tarih boyunca bu stratejik önemini koruyan Van ili yeni küresel dinamiklerin devreye girmesiyle birlikte farklı bir alana doğru evrilmeye başlamıştır. Hem bir sınır kenti olmak aynı zamanda dışarıya açılan kapı olmak anlamına da gelmektedir. Bu bağlamda ticaret yollarının ve geçiş noktalarının modernizasyonu, ulaşım ve lojistik altyapısının geliştirilmesi bu uyum ve rekabetçilik sürecinde Van’ı ileriye taşıyacaktır. Özellikle Teknokent aracılığıyla katma değeri yüksek ticari ürünlerin üretilmesi bu güçlü yönün daha da pekişmesine yol açacaktır.

Van’da genç nüfus oranının yüksek olması haliyle genç işgücü oranının da yüksek olmasına yol açmaktadır. Van’ın ikinci güçlü yönü olarak gösterilen bu olgunun bir fırsat olarak değerlendirilmesi için bu işgücünün nitelikli hale getirilmesi ve yeni istihdam alanları yaratılması ile mümkün olabilecektir. Yine güçlü yönlerden biri olarak gösterilen genç nüfustan dolayı tüketime elverişli bir toplum olması izlenecek olan politikalar konusunda yol gösterici olacaktır.

Tarımsal ve hayvansal hammaddelerin varlığı Van’ın öne çıkan ikinci güçlü yönü olmuştur. Öteden beri Van ili ve çevresi açısından tarım ve hayvancılık faaliyetleri öncü sektörler olmuştur. Ancak tarım ve hayvancılık sektörünün sanayiye dönüşmemesi, geçimlik düzeyde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılması, modernizasyon eksiklikleri, teşvik ve desteklerin amacına uygun olarak kullanılamaması bu güçlü yönü zaafa uğratan etkenlerdir.

Bunların dışında maden rezervlerinin bulunması madencilik açısından, Türkiye’nin en büyük gölünün bulunması turizm ve balıkçılık açısından, Van’ın zengin bir tarihsel mirasının bulunması ve markalaşmış değerinin olması turizm açısından önem taşımaktadır. Teknokent’in bu alanların geliştirilmesi bakımından öncü bir role sahip olacağını belirtmek gerekmektedir.

	GÜÇLÜ YÖNLER
1	Uluslararası ticaret ve ulaştırma koridorları üzerinde olması (İpekyolu)
2	Genç iş gücü oranının yüksek olması
3	Tarımsal ve hayvansal hammaddelerin varlığı
4	Maden rezervlerinin ürün yelpazesinin geniş olması
5	Türkiye'nin en büyük gölünün bulunması
6	Van'ın zengin tarihsel mirası
7	İran'a sınır kapılarının olması (Esendere, Kapıköy)
8	Markalaşmış değerinin olması (Vangölü, Van Kalesi, Van Kedisi, İnci Kefali, Van Kahvaltısı, Otlı Peynir, Nemrut Gölü)
9	Bölgeye özel teşvik ve uygulamaların olması, tarıma dayalı sanayi potansiyelinin yüksek olması
10	Genç nüfustan dolayı tüketime elverişli bir toplumun olması

• Zayıf Yönler

Yapılan GZFT analizinde katılımcılardan en yüksek puan alan ilk üç zayıf yön, 1- vasıfsız işgücünün varlığı(%94); 2- sınır kapılarının yeterince etkin kullanılmaması (%88); 3-lojistik hizmet maliyetlerinin yüksek olması (%76) şeklinde belirlenmiştir.

Vasıfsız işgücünün varlığı Teknokent açısından önem taşıyan bir olgudur. Çünkü Teknokent kurumlar arası diyalog ve işbirliği ile bu kitlenin nitelikli hale getirilmesi için düzenlenecek olan beceri ve yaşam boyu eğitim programlarında öncü bir rol üstlenmeyi amaçlamaktadır.

Sınır kapılarının yeterince etkin kullanılmaması diğer öncelikli zayıf yönlerden biri olarak işaretlenmiştir. Bu Türkiye'nin uluslararası ticaret ve ekonomi politikalarıyla ilgili olduğu kadar komşu ülkelerin kendi iç politikalarıyla da ilgilidir. Bu sorunun aşılması konusunda gerçekleştirilen çalışmalara Teknokent'in de akademik düzeyde çalışmalar yapması gerekmektedir

Lojistik hizmet maliyetlerinin yüksek olması üçüncü önceliğe sahip zayıf yöne olarak belirlenmiştir. Coğrafi uzaklık bu zayıf yönü tetikleyen en önemli unsurdur.

Bölgedeki Ar-Ge ve yeniliğe dönük kültürün ve üniversite-sanayi işbirliği düzeyinin yeterince gelişmemiş olması konusunda Teknokent'in yürüteceği çalışmaların etkisi olacaktır. Çalışmada da değinildiği üzere bu alanda çok ciddi engeller bulunmaktadır ve Teknokent bu engellerin aşılması konusunda proaktif bir üstlenecektir. İşletmelerin istihdam kapasitelerinin düşük olması, kümelenme eksikliği, bölgenin iç pazara uzaklığı, markalaşma bilincinin olmayışı, işbirliği

kültürünün zayıf olması ve girişimcilik kültürünün yeterince gelişmemiş olması da Van ili ile ilgili öne çıkan diğer zayıf yönlerdir. Ancak belirtmek gerekir ki bu zayıf yönlerin tamamı birbiriyle ilişkilidir ve bir konuda atılacak adım diğer alanları da etkileyecektir.

	ZAYIF YÖNLER
1	Vasıfsız iş gücünün varlığı
2	Sınır kapılarının yeterince etkin kullanılmaması
3	Lojistik hizmetlerinin maliyetlerinin yüksek olması
4	Bölge’de Ar-Ge ve yeniliğe dönük kültürün ve üniversite-sanayi işbirliği düzeyinin yeterince gelişmemiş olması
5	İşletmelerin istihdam kapasitelerinin yetersiz olması
6	Kümeleme eksikliği
7	Bölgenin ülke içi pazara uzak olması
8	Firmaların küresel rekabet edebilirlik hedeflerinin ve markalaşma bilincinin olmaması
9	Firmalar arası ortaklık ve işbirliği kültürünün zayıflığı
10	Bölgede girişimcilik kültürünün yeterince gelişmemiş olması

• Fırsatlar

Yapılan GZFT analizinde katılımcılardan en yüksek puan alan ilk üç fırsat, 1- bölgenin dış ticaret ve sınır ticaretine uygun olması (%90);2- genç nüfusun fazla olması (%83); 3-Van ilinde kurulan Teknokent’in faaliyetlerine başlayacak olması (%72) şeklinde belirlenmiştir. TRB2 Bölgesi’nin Irak’a 352 km, İran’a ise 499 km sınırı vardır. Bölge’de dört sınır kapısı bulunmakla birlikte Van ve Hakkâri illerindeki iki sınır kapısı (Kapıköy ve Esendere Sınır Kapıları) faaliyettedir. Irak’a açılan Şemdinli/Derecik Sınır Kapısı ile Çukurca/Üzümlü Sınır Kapısı fiilen kapalıdır. Özellikle 2007 küresel mali krizinden sonra Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın azalmasından dolayı Afrika ve Orta Doğu ülkelerine daha çok yönelmesiyle İran ve Irak, Türkiye için daha önemli ticari partnerlere dönüşmüştür. Bu sebeple, doğuda yaklaşık 80 milyonluk nüfusa sahip İran’a ve güneyde 2003 savaşı sonrasında yeniden yapılaşmaya başlayan Irak’a sınırı olan TRB2 Bölgesi, dış ticaret açısından daha stratejik bir pozisyona kavuşmuştur. Bunun yanında, Bölge halkının hem İran hem de Irak’ın sınır bölgelerindeki kesimiyle akraba ilişkilerine sahip olması ve aralarında kültürel birliğin olması, ticari ilişkilerin daha kolay gerçekleşmesini sağlamaktadır. Fakat TRB2 Bölgesi bütün bu avantajlara rağmen gerek komşu ülkelerin tutumları ve gerekse güvenlik nedenleriyle dış ticarete istenen düzeye ulaşamamıştır.

Katılımcıların 2. önemli fırsat olarak belirledikleri genç nüfus oranının yüksek olması bir takım dezavantajların yanı sıra birçok avantajı da beraberinde getirmektedir. Türkiye nüfusunun yaklaşık %48’i bağımlı yaş gurubunda yer alırken bu

oran TRB2 Bölgesi'nde tam ters bir seyir izlemektedir. Bölgenin toplam yaş bağımlılık oranının %68,2 ile ülke ortalamasının (%47,6) üzerindedir. Bunun en önemli nedeni Bölge'de toplam nüfus içinde genç nüfus oranının önemli bir yer tutmasından kaynaklanmaktadır. Mevcut durumda her ne kadar bağımlı yaş grubunun nüfusu yüksek olsa da Van ilindeki bağımlı nüfusun büyük bir çoğunluğunu 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır (%41) bununla birlikte 65 ve üstü yaş grubu toplam nüfusun %3,2'sini teşkil etmektedir.

Van ilinde kurulan Teknokent'in faaliyetlerine başlayacak olması katılımcıların 3. derecede önemli gördükleri fırsatlar içinde yer almaktadır. Kuruldukları bölgede istihdam olanaklarını arttırmaları, çevresinde yaşayan insanların gelir düzeyine olumlu etkiler yapmaları, bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaları ile birlikte firmalara vergi ayrıcalığı sunması, imaj ve saygınlık sağlaması, üniversite tarafından danışmanlık hizmetine imkân vermesi, firmaların yaşama ve büyüme amaçlarına hizmet etmesi, düşük kira hizmeti, uygun fiziksel ortam, inkübatör ve yerel ekonomideki firmalarla bağlantı imkânı sunması gibi birçok avantajlar katılımcılar için önemli 3. fırsat olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra sırasıyla Van ilinin belirlenen cazibe merkezlerinden biri olması (%64), Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin arttırılması (%62), diğer fırsatların arasında yer almaktadır. Katılımcıların fırsat olarak gördükleri diğer ifadeler fırsatlar tablosunda yer almaktadır.

	FIRSATLAR
1	Bölge'nin dış ticaret ve sınır ticaretine uygun olması
2	Genç nüfusun fazla olması
3	Van ilinde kurulan TEKNOKENT'in faaliyetlerine başlayacak olması
4	Van ilinin belirlenen cazibe merkezlerinden biri olması
5	Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin artırılması
6	Dış yatırımcıyı çekecek doğal ürünlerin olması (madenler)
7	Üniversite-Kent ilişkilerinin gelişiyor olması
8	Üniversite'de sanayideki faaliyetlerin çalışmalarını güçlendirecek merkezi araştırma laboratuvarının kurulması
9	Van ilinde Tuşba Fuar ve Kongre merkezinin kurulmuş olması
10	Ulusal ve bölgesel ölçekte AR-GE ve yenilik çalışmalarına yönelik destek mekanizmalarının varlığı

• Tehditler

GZFT analizinin tehditler bölümünde katılımcılardan en yüksek puanı alan ilk üç tehdit, 1-bölgede yoğun bir göçün yaşanması (%84); 2- Ar-Ge ve yenilik çalışmaları yürüten ileri teknoloji bilgi yoğun sektör firmalarının diğer bölgeleri tercih etmesi (%76);3- yerel sermayenin bölge içi yatırımdan ziyade bölge dışı yatırıma yönelmesidir (%70).

2009-2013 dönemi verilerine göre Van ilinin en fazla göç verdiği dönemin 2011 yılı olduğu görülmektedir. Van ilinin son

beş yıldaki net göç hızı 2012 yılı hariç her yıl negatif (-) olmakla birlikte 2011 yılındaki net göç hızı -%46,67'ye kadar ulaşmış ve Van ilinin net göç hızı-48.858 kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu sayı ve oranın yüksek olmasında şüphesiz Van ilinde 2011 yılında meydana gelen deprem felaketinin etkili olduğu söylenebilir.

Bunun yanında Van ilinin net göç hızı oranının 2012 yılında %3,2 olarak gerçekleşmesinde, deprem felaketinden sonra bölgeye olan yardım ve teşviklerin artırılması, çevre illerden Van iline yerleşme oranlarının artması ve deprem bölgesinin yeniden yapılandırılması için özellikle kamu kurumlarına atanan memur sayılarının fazlalaştırılması etkili olarak değerlendirilmektedir.

Net göç hızının pozitif (+) gerçekleştiği 2012 yılının hemen ardından 2013 yılında Van ili net göç oranını yeniden negatife (-) dönerek %5,95 olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2012 yılı hariç diğer yıllarda olduğu gibi Van ilinin verdiği göçün aldığı göçten fazla olmasının temel sebepleri arasında ekonomik faaliyetlerinin yetersiz olması, istihdam problemi, ülkenin batısına göre oldukça geride kalması gibi kriterler gösterilmektedir. Bölgenin gelişime açık olması durumunda göç vermekten kurtularak göç alan bir konuma ulaşabileceği, deprem sonrası yatırımların artması ile somut olarak görülebilmektedir.

Katılımcılar tarafından 2. önemli tehdit olarak algılanan Ar-Ge ve yenilik çalışmaları yürüten ileri teknoloji bilgi yoğun sektör firmalarının diğer bölgeleri tercih etmesi önemli bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedenleri arasında bölgenin ileri teknoloji üreten firmalara yönelik alt yapısının yeterince oluşturulamaması, bu firmaların beslendikleri kaynakların yetersizliği, bu sektörlere yönelik profesyonel işgücü eksikliği, sayılabilir. Bu tehdidin bertaraf edilmesindeki en büyük adım Van Yüzüncü Yıl Teknokent'in kurulmuş olmasıdır. Bununla birlikte yüksek teknolojiyle üreten firmaların bölgede üreteceği ürünlerin stratejik ürün kapsamına alınması ve yine bölgeye yapılacak yatırımların en yüksek düzeyde teşvik şartlarından yararlandırılması bu tehdidin bertaraf edilmesine katkı sağlayacak en önemli adımlardan olacaktır.

Yerel sermayenin bölge içi yatırımdan ziyade bölge dışı yatırıma yönelmesi katılımcılar tarafından 3. önemli tehdit olarak algılanmıştır. Bilindiği gibi Van ili yeni teşvik sisteminde 6.Bölge olarak tabir edilen ve teşviklerin en yüksek olduğu bölgede yer almaktadır. Ancak bu avantajlı duruma rağmen Van ilindeki teşvik göstergelerinin geride kaldığı görülmektedir. 2013 yılında Türkiye genelinde 131 adedi yabancı sermayeli olmak üzere toplamda 2.925 adet bölgesel teşvik verilirken, Van ilinde tamamı yerli sermaye olmak üzere yalnızca 43 adet teşvik belgesi alınmıştır. Yıllar itibari ile Van ilindeki teşvik alan yatırımlar incelendiğinde önemli avantajlara rağmen ildeki yatırımların oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir. Bölgedeki yenilik ve Ar-Ge konularında proje yürütme kültürünün oluşmasının uzun zaman alma olasılığı (%69) katılımcılar tarafından en önemli dördüncü tehdit olarak görülmektedir. Kurumlararası işbirliğinin olmayışı ve koordinasyon eksikliği (%67) en önemli beşinci tehdit olarak algılanmaktadır. Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer

tehditler aşağıda verilmiştir.

	TEHDİTLER
1	Bölge içinde yoğun göçün olması
2	AR-GE ve yenilik çalışmaları yürüten ileri teknoloji bilgi yoğun sektör firmalarının diğer bölgeleri tercih etmesi
3	Yerel sermayenin bölge içi yatırımdan ziyade bölge dışı yatırıma yönelmesi
4	Bölgedeki yenilik ve AR-GE konularında proje yürütme kültürünün oluşmasının uzun zaman alma olasılığı
5	Kurumlararası işbirliğinin olmayışı ve koordinasyon eksikliği
6	Bölgesel yenilik kapasitesinin düşük olması sebebiyle AR-GE ve inovasyon eksenli girişimlerin az olma ihtimali
7	Komşu ülkelerde yaşanan politik istikrarsızlık
8	Teşvik yasasında bulunan eksiklikler
9	Bölgedeki tarımsal ve üretim sanayi yapısında profesyonel yönetim sisteminin düşük seviyede kalması
10	Bölgeye girişimcilik kültürünün yerleşmesinin zaman alacak olması

2. Temel Stratejiler

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Teknoknet A.Ş. ulusal ve uluslararası düzeyde bir teknokent olma hedefine ulaşmak için, girişimcilere, firmalara ve akademisyenlere profesyonel düzeyde teknokent hizmeti sunmak, ülkemiz ve bölgemiz ihtiyaçları doğrultusunda ileri teknoloji üretme potansiyeli olan yeni şirketlerin kurulması ile birlikte mevcut şirketlerin de yeniliğe dayalı büyümesini sağlayarak sürdürülebilir rekabet gücü elde etmesine destek vermek, bölgenin çekirdek yetkinliklerini ön plana çıkaracak inovasyon alt yapısını oluşturarak girişimciliği teşvik etmek ve bölgede inovasyon kümelenmelerinin oluşturulmasını desteklemek amacıyla bir yol haritası çıkarmış ve bu bağlamda söz konusu amaçları gerçekleştirmek üzere 5 temel strateji belirlemiştir.

- ✓ Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi
- ✓ Bölgenin çekirdek yeteneklerine uygun, katma değeri yüksek sektörlerin belirlenmesi ve bu sektörlerle ilişkin rekabet stratejilerinin geliştirilmesi
- ✓ Üniversite-iş dünyası işbirliğinin geliştirilmesi
- ✓ Bölgede inovasyon alt yapısının oluşturularak girişimciliğin teşvik edilmesi
- ✓ Sektörel ve rekabetçi kümelenmelerin oluşumunun sağlanması ve yatırımcılara Ar-Ge alt yapısının sağlanması

Misyon

Ülkemiz ve bölgemiz ihtiyaçları doğrultusunda üniversite-iş dünyası işbirliğini sağlayarak, ileri teknoloji üretme potansiyeli olan yeni şirketlerin kurulmasına ve sürdürülebilir rekabet gücü elde etmesine destek olmak

Öncelikli Alanlar

- Tarım Sektörü İleri Teknolojileri
- Gıda Sektörü İleri Teknolojileri
- Madencilik Sektörü ve Malzeme İleri Teknolojileri
- Yenilenebilir Enerji Teknolojileri
- Medikal Teknolojiler
- Biyoteknoloji
- Bilişim ve Yazılım Teknolojileri

Vizyon

Küresel alanda ileri teknolojiye dayalı ürünler üreten yenilikçi, bilgi sahibi yerli ve yabancı firmalar için bölgeyi ulusal ve uluslararası bir cazibe merkezi haline getirmek

BÖLÜM-IX

YYÜ TEKNOKENT STRATEJİK

EYLEM PLANI

1. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Teknokent

Temel amacı üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörleri arasında işbirliği sağlamak olan ve 06.07.2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 19.06.2002 tarih ve 24790 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği teknokentlerin kuruluşuna esas olan yasal düzenlemelerdir. Yönetici şirketlere girişimcilere ve öğretim üyelerine destek ve muafiyet öngören teknokentlerin ülkemizde kuruluş süreci 2001 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi bünyesinde kurulan ODTÜ Teknokent ile başlamıştır. Çok aktörlü bir yapıyı öngören teknokentlerin özellikle ülkemizin Ar-Ge potansiyeline ve teknoloji üretebilme yeteneğine katkı sağlamak gibi çok önemli işlevleri bulunmaktadır.

Bölgesinde lider bir üniversite olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi de bu sürecin bir aktörü olma gereğinden hareketle YYÜ Teknokent’i kurma çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmaların bir sonucu olarak 8 ortaklı 25 firma kapasiteli 3.500 m² kapalı alana sahip Van Teknokent AŞ, 2.5 milyon TL sermaye ile 25.01.2013 tarihinde kurulmuştur. Teknokent’in ortakları arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Büyükşehir Belediyesi, Van Ticaret ve Sanayi Odası, Van Ticaret Borsası, Organize Sanayi Bölgesi, İş Geliştirme Merkezi, Esnaf ve Sanatkarlar Odası bulunmaktadır.

Tablo 21: Teknokent Üyeleri

Ortak/Üye	Sermaye Oranı
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	% 55
Van Büyükşehir Belediyesi	% 5
VANTSO	% 20
VATBO	% 8
ESOB	% 1
OSB	% 5
İŞGEM	% 1
Van İl Özel İdaresi (6360 sayılı Kanun ile kaldırılmıştır)	% 5

2. Eylem Planı

Ar-Ge ve inovasyona dayalı yapılandırılan kurumların sistemli, sistemik, rekabetçi ve performansa bağlı bir biçimde; kendilerini nasıl tanımladıklarını, neleri hangi kadro ile yaptıklarını, niçin ve nasıl yaptıklarını, ulaşmayı öngördükleri hedefleri değerlendirerek şekillendirmeleri ve bunlara yönelik temel stratejik kararlar almaları ve öngörülen eylemleri gerçekleştirmelerine yönelik stratejik eylem planı yapmaları son derece önem arz etmektedir.

Günümüzde rekabetçilik en önemli gündem konularının başında yer almaktadır. Bu bağlamda rekabetçilik temelli stratejik planlamalar ön plana çıkmaktadır. Zira geleceği yönlendiren, bilgi üreten, Ar-Ge yapan ve geleceğin araştırmacı kadrolarını yetiştiren teknokentler kendi misyon ve vizyonlarını ortaya koyarak, rekabetçi bir yaklaşımla kendi geleceklerini de öngörmek ve planlamak zorundadırlar. İşte bu noktada stratejik planlamaların önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim geleceğini planlamayan, rakip analizini yapmayan ve *küresel pazarlarda nasıl var olurum* kaygısını gütmeyen tüm kurumların yaşama şansı neredeyse yok denecek kadar azdır.

Bu bağlamda, stratejik planın temel algoritması çerçevesinde öncelikle mevcut durum analizi yapılmış; stratejik analiz çerçevesinde misyon, vizyon ve geleceğe yönelik stratejiler oluşturulmuştur.

Geleceğe dair var oluş gayemize uygun olarak;

- Misyonumuza uygun amaçlar ortaya konmuş, bunlara ulaşmayı sağlayacak hedef ve stratejiler belirlenmiş,
- Ölçülebilir kriterler geliştirilerek, performans izleme ve değerlendirmelerin yapılarakstratejik planlama çalışması gerçekleştirilmiştir.

Ancak unutmamak gerekir ki, stratejik planlar varlık nedeni olarak sürekli revize edilmesi gereken dokümanlardır. Bu nedenle paydaş görüşleri çerçevesinde belirlemiş olduğumuz misyon, vizyon, stratejiler ve hedef ve bunlara ulaşmak için değişmesi gereken unsurları belirleyen ve ayrıntıya inmeyen projeler tasarlanmıştır.

Tablo 22: Temel Stratejilere ve Hedeflere Bağlı Eylem Planı

Temel Strateji 1: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	
Hedefler	Eylemler
Hedef: 1 Etkin Kurumsal Yönetim Modelinin Oluşturulması	- Teknokent yönetimi ve kurullarının görev, sorumluluk, çalışma usulü, üyelik yapısı ve yetkilerinin tanımlandığı yönerge hazırlanması - Yönetim ve kurullarındaki kadroların kısıtlı olması nedeniyle bütün paydaşların etkin görev ve sorumluluk aşmasına yönelik alt komisyonlarının kurulması - Yönetim, kurul ve alt komisyonların görev, yetki ve sorumluluklarına yönelik performans göstergelerinin tanımlandığı Kurumsal Performans Göstergeleri içeriğinin yer aldığı dokümanın hazırlanması - Kurumsal Performans Göstergeleri'nde tanımlanan hedeflerin gerçekleşmesinin izlenmesi ve denetlenmesine yönelik İç Denetim Kurulu'nun ihdası - Performans göstergeleri, yönerge vb. kurumsal belgelerin hazırlanması ve Teknokent'in diğer yönetsel faaliyetlerine yönelik Teknokent İzleme ve Değerlendirme Komisyonu (TİDEK) oluşturulması

Hedef: 2 Kurumsal İşbirliği İletişim ve Koordinasyonun Geliştirilmesi	• Teknokentin ortakları ile ayda bir kez değerlendirme toplantılarının yapılması • Teknokent'e yönelik olarak paydaş ve özellikle firma beklentileri ve taleplerine yönelik anket çalışmalarının yapılması • Teknokent firmalarına periyodik ziyaretler yapılarak görüş ve önerilerin alınması • Akademik çalışmalar veri tabanının yanı sıra Teknokent ile ilgili haber, duyuru, vb. bütün bilgilerin paylaşılacağı internet sitesinin ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi ve işletilmesi • Kurumsal faaliyetlerin anlatıldığı aylık veya 3 aylık <i>sürelî</i> bülten hazırlanması • Teknokent faaliyetleri konusunda yerel ve ulusal medya ile işbirliği çalışmaları yapılması ve düzenli bir şekilde medyanın bilgilendirilmesi • Teknokent'in faaliyetlerini tanıtıcı çalıştay vb. etkinlikler düzenlenmesi; bu bağlamda yılda en az 2 kez bir etkinliğin deruhtesi • Teknokent'e ait süreli bilimsel bir yayının çıkarılması • Sektörel analizlere ilişkin düzenli teknik raporların hazırlanması • Kurumsal hafızanın muhafazası için dijital arşiv oluşturulması • Teknokent'in faaliyetlerini ve gelişim süreçlerini düzenli arşivleyen ve güncellemesi yapılan belgesel hazırlanması
Hedef: 3 Bilgi Üreten Kurum ve Kuruluşlar ile (Dış Paydaşlar) İşbirliği Yapılarak Bilgi ve Deneyimlerinden Faydalanılması	• Yurtiçinde faaliyet gösteren teknokentlerin ziyaret edilmesi ve toplantıların yapılması, ilgili ve ilişkili konularda işbirliği-güçbirliği protokollerinin yapılması • Yurtdışında faaliyet gösteren teknokentlerin ziyaret edilmesi ve toplantı yapılması, ilgili konularda işbirliği-güçbirliği protokollerinin yapılması • Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, KOSGEB, diğer üniversiteler vb. kurum ve kuruluşların ziyaret edilmesi ve toplantı yapılması, ilgili konularda işbirliği-güçbirliği protokollerinin yapılması • Diğer teknokentlerin katılacağı toplantı vb. gibi ortak etkinliklerin düzenlenmesi

Hedef: 4 İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	• Teknokent üst yönetimi, YDK üyeleri, diğer kurul ve komisyon üyelerine yönelik stratejik plan ve proje döngüsü yönetimine yönelik bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi • YYÜ Kariyer Danışma Merkezi ile ortak çalışmaların ve işbirliğinin yapılması; bu bağlamda her ay en az 1 toplantının deruhtesi • Teknokent bünyesinde çalışan personele yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ilgili eğitimlerin verilmesinin altyapısının sağlanması • Üniversitemizin ilgili bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik teknokente staj programlarının oluşturulması
Hedef: 5 Fiziksel Altyapı ve İmkânlarının İyileştirilmesi ve Geliştirilmesi	• Ofis alanları dışındaki yeme-içme, spor vb. ortak yaşam alanlarının ve sosyal donatıların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi çalışmalarının altlığının hazırlanması • Araştırma çalışmalarında faydalanılacak laboratuvar vb. alanların başta teknolojik ihtiyaçları olmak üzere altyapı gereksinimlerinin tamamlanması için altyapının hazırlanması • Teknokent bünyesinde bilim müzesinin yapılması için çalışmaların başlatılması; bu bağlamda sponsorların bulunması • Teknokent'in faaliyetlerini daha da artırmak için yeni genişleme (<i>kapalı ve açık</i>) mekânlarının belirlenmesi ve buna göre mekânsal gelişim planlarının altlığının hazırlanması • Ulusal ve uluslararası kalite vs. sertifikaların alınması için altyapının ve altlıkların hazırlanması

Temel Strateji 2:

Bölgenin Çekirdek Yeteneklerine Uygun, Katma Değeri Yüksek Sektörlerin Belirlenmesi ve Bu Sektörlere İlişkin Rekabet Stratejilerinin Geliştirilmesi

Hedefler	Eylemler
Hedef: 1 Çekirdek Yeteneklere Uygun Sektörlerin Belirlenmesi ve Geliştirme Altlık Çalışmalarının Yapılması	- Bölgenin tüm ekonomik analizinin yapılması, var olan analizlerin değerlendirilmesi - Tespit edilen uygun sektörlerin detaylı rekabetçilik analizinin yapılması - Öngörülen sektörlerin (çekirdek yeteneklerin uygun olanları) değer zinciri analizinin yapılması - Sektörlerin pazarlama yapılarının ve dış pazarların analizinin yapılması - Öne çıkan sektörlerle yönelik fizibilite çalışmalarının yapılması ve raporlanması
Hedef: 2 Belirlenen Sektörlerde İş Yapan Firmaların Desteklenmesine Yönelik Ar-Ge Faaliyetlerinin İncelenmesi	- Öngörülen sektörlerin ana oyuncularının tespit edilmesi - Öngörülen sektör oyuncularının talep, sorun ve çözüm önerilerine bağlı proje paketlerinin analiz edilmesi - Öngörülen sektör oyuncularının özellikle Ar-Ge faaliyetlerinin yeniden tasarlanmasını içeren rapor hazırlanması - Öngörülen sektörlerde iş yapan firmaların desteklenmesi; bu bağlamda Ar-Ge faaliyetlerine yönelik stratejik rekabet üstünlüklerini sağlaması ve bunu sürdürülebilir hale getirmesi için bir ortak akıl platformu kurulması ve bu platforma rehberlik edecek Yüksek Danışma Konsey (YDK)'nin ihdas edilmesi

Temel Strateji 3:

Üniversite ve İş Dünyası İş Birliğinin Gerçekleştirilmesi

Hedefler	Eylemler
Hedef: 1 Bilginin Değere Dönüşümünü Sağlamak	• Üniversite-iş dünyası işbirliğine yönelik çeşitli etkinliklerin düzenlenmesinin altlığını hazırlamak • Araştırmacılar için girişimcilik ve beceri geliştirme kurslarının ve buna bağlı sertifikaların verilmesini deruhte etmek • Üniversite öğretim üyeleri ile firmalar arasında yapılacak projelere (TÜBİ-TAK, SANTEZ, AB ve diğer ulusal ve uluslararası kaynaklardan desteklenen projeler) planlama-yürütme vb. konularda danışmanlık hizmeti verecek sistemi hazırlamak • Patent, marka ve faydalı model geliştirme konusunda çalışmaların yapılmasının altlığını ve danışmanlığını yapmak
Hedef: 2 Üniversitenin İlgili Birimleri İle Firmalar Arasında Etkin İşbirliği Mekanizmalarının Oluşturulması	• Teknoloji Transfer Ofisi (TTO) çalışmalarının geliştirilmesinin altlıklarını hazırlamak • Üniversite öğretim üyeleri ve Teknokent firmaları arasındaki işbirliğinin niteliğini geliştirmek ve işbirliklerini artırıcı çalışmaların altlığını hazırlamak • Firmaların, araştırma merkezleri ve diğer ilgili birimlerle ortak çalışmalar yapılmasının altlığını hazırlamak • Teknokent'te faaliyet gösteren firmaların gereksinimleri ile öğretim programları arasında doğrusal ilişkilerinin planlamasını yapmak • Proje destek ofisinin çalışmalarını Teknokent bünyesindeki firmalara yaymak • Teknokent dışındaki firmaları ortak çalışmalara yönlendirmek için işbirliği altlığını oluşturmak • Firmaların Merkezi Laboratuardan etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlamak için rehberlik yapmak

Temel Strateji 4:

Bölgede İnovasyon Alt Yapısı Oluşturularak Girişimciliğin Teşvik Edilmesi

Hedefler	Eylemler
Hedef: 1 Teknokenti bir Girişimci Merkezi Haline Getirmek İçin Ortam Hazırlamak	- Endüstriyel tasarım ve Ar-Ge'nin önemini yaygınlaştıracak eğitim müfredatının düzenlenmesini sağlamak - Öğrenciler ve öğretim üyelerini teknoloji tabanlı girişimciliğe yönlendirmek amacıyla, Girişimcilik-İnovasyon-Teknoloji Platformu kurmak - Ulusal düzeyde teşvik ve destekler konusunda öğrenciler arasında bilinçlenmeyi ve bilinirliliği artıracak çalışmalar deruhte etmek - Uluslararası düzeyde kaynaklara ulaşmayı kolaylaştıran ve teşvik eden birimlerin güçlendirilmesi, bu birimlerin proje başvurusu ve sonrasındaki aşamalarda etkin rol alması, sürekli destek vermesi ve bürokratik-teknokratik işlemlerin kolaylaştırılması için danışmanlık yapmak - Teknokent içinde genç girişimcileri destekleyecek danışmanlık ofisinin kurulmasını sağlamak - Üniversitemiz ile birlikte Teknokent içinde kuluçka firmalarının ihdası için teknik altyapı çalışmaları yapmak - Yeni girişimcilerin teknik ve finansal kapasitelerinin artırılması ve geliştirilmesi için altlık çalışmalarının yapılmasını sağlamak
Hedef: 2 Ürün ve Üretim Yöntemlerinde Yenilik Geliştirerek Kalite ve Verimliliği Arttırmak	- Firmaları inovasyonla ilgili konularda bilgilendirecek ve yönlendirecek bilimsel çalışmalar yapılmasını teşvik etmek - Firmalar için düzenli olarak ulusal- uluslararası çalışma ve fuar ziyaretleri düzenlenmesini sağlamak ve altlık hazırlamak - İnovasyon, Ar-Ge, tasarım vb gibi konularda düzenli eğitim programlarının yapılması - Firmaların inovasyon yapma konusundaki ihtiyaçları hakkında düzenli ihtiyaç analizleri yapılması
Hedef: 3 İnovatif Düşüncelerin Ticarileştirilmesine ve Pazarlanabilirliğine Destek Olmak	- İnovatif hareketlerin ve düşüncelere bağlı olaak geliştirilmesi planlanan Ar-Ge ve inovasyon projelerinin finansal destek enstrümanlarının gelişiminin altlığını hazırlamak; bu bağlamda sermayeye ulaşabilmelerinin tüm altlıklarını hazırlamak - Geliştirilen ürünlerin markalaşmasının sağlanması için altlık hazırlamak - Geliştirilen ürünlerin pazarlama ve satış mekanizmalarını tesis edecek altlıkları hazırlamak

Temel Strateji 5: Sektörel ve Rekabetçi Kümelenmelerin Oluşumunun Sağlanması	
Hedefler	Eylemler
Hedef: 1 Sektörel Kümelenme Çalışmalarının Yapılmasına Katkıda Bulunmak	- Sektörel kümelenme analizlerinin yapılmasını sağlamak ve katkıda bulunmak - Sektörel kümelenme geliştirme çalışmalarının yapılmasını sağlamak ve katkıda bulunmak - Sektörel kümelenmelerin gelişimi için finansal mekanizmaların ve enstrümanların oluşumunu sağlamak için çalışmalar yapmak - Sektörel kümelenmelerin gelişimi için mekânsal ve fiziksel altyapının oluşumunu sağlamak için çalışmalar yapmak
Hedef: 2 İleri Teknoloji Üretme Potansiyeli Olan Yeni Şirketlerin Kurulmasını ve Mevcut Küçük Şirketlerin Büyümesini Teşvik Etmek	- Sektörel kümelenmede yer alması gereken eksik oyuncuların kurulmasını sağlamak - Sektörel kümelenmede yer alması gereken ileri teknoloji üretme potansiyeli olan şirketlerin kurulmasını sağlamak - Öngörülen sektörlere yönelik faaliyet gösteren ulusal ve/ veya uluslararası lider oyuncuların (firmaları- işletmelerin) üniversite ile işbirliği için Teknokent'te faaliyet göstermesine yönelik çalışmaları deruhte etmek - Öncü sektör firmalarının Teknokent'te yer almasının ve Üniversite ile ilişkilerinin geliştirilmesini sağlamak
Hedef: 3 Ülkenin ve Bölgenin Ar-Ge Gücüne ve Teknoloji Üretebilme Yeteneğine Katkı Sağlayarak Yatırım İmkânları ve Fırsatları Oluşturmak	- Sektörel kümelenme oyuncularının ortak kullanabileceği araştırma ve geliştirme ortamı ve teknoloji gücü yüksek laboratuvarın altyapısını oluşturmak - Sektörel kümelenme oyuncuları ile üniversitemizin işbirliklerini artırmak için Teknokent kapsamında yeni araçlar ve süreçler geliştirmek - Üniversitemizin, Van OSB ve VANTSO tarafından öncü sektörlere yönelik inovasyon merkezlerinin kuruluş çalışmalarına katılımın sağlanmasının altlığını hazırlamak - Merkezinde Van ilinin olduğu bölgenin teknolojik gelişiminde yönlendirici olmak ve altlık hazırlamak - Bölgede Ar-Ge ve inovasyon kültürünün yaygınlaştırılmasına yönelik eylemlerin tanıtılması için bölgesel ve ulusal medyayla işbirliği oluşturulmasını sağlamak - Teknokent yapısını ve sunulan hizmetleri, firmalar arası ve kümelenme oyuncuları ile sinerji ve işbirlikleri artıracak şekilde devamlı takip edecek bir sistem kurmak

3.Stratejik Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Süreci

YYÜ Teknokent A.Ş. henüz yeni kurulan ve kurumsal kapasitesini geliştirmeyi amaç edinen genç bir teknokenttir. Stratejik planın başarıyla uygulanabilmesi ve hayata geçirilebilmesi ise planlama sürecinin izlenmesi ve değerlendirilmesiyle mümkündür. Stratejik planlama sürekli öğrenen, geri besleme süreçleriyle kendisini yenileyen bir süreçtir. Uygulamadaki sorunların gözlemlenmesi, stratejik planlamada gerekli düzeltmelerin ve uyarlamaların yapılabilmesi ise iyi bir izleme ve değerlendirme sürecinin gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bu bağlamda, stratejik planın uygulanmasında ve güncellenmesinde etkili olacak bir izleme ve değerlendirme mekanizmasının kurulması sağlanacaktır¹¹.

İzleme ve değerlendirme sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla Teknokent bünyesinde performans değerlendirme süreci sonuçlarını dikkate alarak çalışacak bir Teknokent İzleme ve Değerlendirme Komisyonu (TİDEK) oluşturulması öngörülmektedir.

İzleme, yönetime yardımcı olan sistemli bir faaliyettir. Raporlama izleme faaliyetinin temel aracıdır. İzleme raporları objektif olmalıdır. İlerleme sağlanan alanlar yanında, ilerleme sağlanamayan konular da nedenleri ile birlikte rapor edilmelidir. Performansın izlenmesi, izleme faaliyetinin temelidir. Bunun için performans göstergeleri ile ilgili veriler periyodik aralıklarla, düzenli olarak toplanacak ve değerlendirilecektir. Stratejik planlama sürecinde, izleme ve değerlendirme faaliyetleri sonucunda elde edilen bilgiler kullanılarak, stratejik plan yeniden gözden geçirilecek, hedeflenen ve ulaşılan sonuçlar karşılaştırılacaktır.

Bu komisyon, Üniversitemizin eşdeğer kurulu ile paralellik içinde Teknokent'in tüm birimlerinin ve Üniversitemizin bütününün stratejik eylem planında belirlenen hedeflere ulaşp ulaşmadığını ve belirlenen performans ölçütlerine uyulup uyulmadığını gözlemlemek ve raporlamakla yükümlü olacaktır. Komisyon, yaptığı gözlemler ve hazırladığı raporlar doğrultusunda stratejik planın uygulanması ve güncellenmesi ile sorumlu diğer kuruluşlarla sıkı bir işbirliği içerisinde stratejik eylem planının değişen koşullar karşısında güncellenmesi içinkatılımcı yaklaşımla, gerekli çıktıları üretecek ve üst makamın vizyonu ve görüşleri çerçevesinde sonuçlandıracaktır. İzleme ve değerlendirme sürecinde Teknokent'in Stratejik Eylem Planı'nda ortaya konulan hedeflere ilişkin gerçekleştirmeler sistematik olarak takip edilecek ve raporlanacaktır. Değerlendirmede ise, uygulama sonuçlarının stratejik amaç ve hedeflere kıyasla ölçülmesi ve bunların tutarlılık ve uygunluğunun analizi yapılacaktır.

¹¹ İzleme, stratejik plan uygulamasının sistematik olarak takip edilmesi ve raporlanmasıdır. Değerlendirme ise, uygulama sonuçlarının amaç ve hedeflere kıyasla ölçülmesi ve söz konusu amaç ve hedeflerin tutarlılık ve uygunluğunun analizidir. İzleme ve değerlendirme süreci kurumsal öğrenmeyi ve buna bağlı olarak faaliyetlerin sürekli olarak iyileştirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, hesap verme sorumluluğunun oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

EK 1: GZTF ANALİZİ FORMU

Güçlü Yönler

- Genç iş gücü oranının yüksek olması
- Bölgeye özel teşvik ve uygulamaların olması
- Tarıma dayalı sanayi potansiyelinin yüksek olması
- Kümelenme potansiyeli taşıyan sektörlerin varlığı
- Sermaye stokunun olması
- Genç nüfustan dolayı tüketime elverişli bir toplumun olması
- Bölge'nin endüstriyel hammadde ve metalik madenler bakımından önemli rezervlere sahip olması
- Maden rezervlerinin ürün yelpazesinin geniş olması
- Bölge'de bulunan her ilde üniversite ve meslek liselerinin bulunması
- Bölge'de bulunan üniversitelerde, üniversite- sanayi işbirliğine dönük akademik fakültelerin olması
- Marka, patent, faydalı model gibi ürün-sınai hak tescili sağlamış örnek firmaların olması
- Bölgede yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaşması ile ileri teknoloji-bilgi yoğun faaliyetlerin farkındalığının artması
- Bölgede girişimcilik eğitimi almış kişilerin varlığı
- Başarılı girişim örneklerinin olması
- Genç girişimciler kurulu, kadın girişimciler kurulu gibi sivil inisiyatiflerin varlığı
- Bölge'nin önemli su kaynaklarına sahip olması
- Bölge'de 13 adet Jeotermal sahanın var olması
- Uluslararası ticaret ve ulaştırma koridorları üzerinde yer alması (İpekyolu)
- İran'a sınır kapılarının olması (Esendere, Kapıköy)
- İran'a karayolu ve demiryolu bağlantısının olması
- Yüksek trafiğe sahip havayolunun varlığı
- Van ilinin büyükşehir belediyesi olması
- Tarımsal ve hayvansal hammaddelerin varlığı
- Mevcut demir yolunun Kazakistan'a kadar uzanıyor olması
- Bölge ithalatının yüksek olması
- Bölgenin geniş çayır ve meralara sahip olması

Zayıf yönler

- Vasıfsız iş gücünün varlığı
- İşletmelerin istihdam kapasitelerinin yetersiz olması
- GSKD'nin düşük olması
- Ortak kullanım alanlarının (alt yapı-üst yapı) sorunları
- KOBİ'lerde profesyonel yönetim yetersizliği
- KOBİ'lerin ağırlıklı olarak mikro ve küçük işletmelerden oluşması
- Mevsimsel ağır şartlar (kışların uzun sürmesi)
- Bölgenin ülke içi pazara uzak olması
- Sanayi alt yapısının gelişmemiş olması
- Yatırıma dönük sermaye yetersizliği
- Sınır kapılarının yeterince etkin kullanılmaması
- Komşu ülkelerle ilişki ve işbirliklerinin zayıf olması
- Kayıt dışı ekonominin fazla olması
- Bölge'de çıkartılan madenlerin işlenmeden satılması
- Kümelenme stratejileri ve yönetimi eksikliği
- Nakliye hizmetleri maliyetlerinin yüksek olması
- Demiryolu altyapısının kalitesiz ve yetersiz olması
- Mevcut enerji altyapı kapasitesinin ihtiyacı karşılayamaması
- Bölge'de Ar-Ge ve yeniliğe dönük kültürün ve üniversite-sanayi işbirliği düzeyinin yeterince gelişmemiş olması
- Şimdiye kadar özel sektör tarafından faaliyete geçen herhangi bir Ar-Ge merkezinin olmaması
- Yenilikçi teknolojiler gibi fuarların bölgede düzenlenmemesi
- Ar-Ge destek mekanizmalarının bilinmemesi
- Patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve coğrafi işaretlerin başvuru sayılarının az olması
- Firmaların küresel rekabet edebilirlik hedeflerinin ve markalaşma bilincinin olmaması
- Firmalar arası ortaklık ve işbirliği kültürünün zayıflığı
- Yürütülen bilimsel çalışmaların bölge ihtiyaçlarına yeterince odaklanamaması
- Bölgede girişimcilik kültürünün yeterince gelişmemiş olması

Güçlü Yönler

- Türkiye'nin küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık %14'ünün
- TRB2 Bölgesi'nde bulunması
- Güvenlik ve yaşam standardı açısından iyi durumda olması (adli vaka sayısının azlığı)
- Farklı kitlelere hitap edecek turizm çeşitliliğinin ve potansiyelinin olması
- Türkiye'nin en büyük gölünün bulunması
- Halkın geleneksel yaşam biçimlerini sürdürmeleri
- Markalaşmış değerinin olması (Vangölü, Van Kalesi, Van Kedisi, İnci Kefali, Van Kahvaltısı, Otlı Peynir, Nemrut Gölü)
- Değişim ve gelişime açık bir toplum yapısına sahip olması
- Van'ın sınır il olması sebebi ile komşu ülkelerden (İRAN) turist çekmesi
- Kentleşme ve sanayileşme sürecinin erken dönemde olması ile planlı kent oluşumu olasılığının artması
- Kurumların işbirliği yapmaya istekli olması
- Kent kirliliğine neden olan ağır sanayi varlığının olmaması
- Deprem sonrası hazırlanan imar planına esas jeolojik etütlerde daha hassas çalışılması ve yapı denetim olgusunun başlaması
- Fiberkent projesinin uygulamaya başlaması
- Eğitim, sağlık, bilişim ve benzeri alanlarda bölgede daha yetkin ve daha köklü bir şehrin olmaması
- Su ürünleri, alabalık potansiyelinin ve üretiminin yüksek olması
- Ulaştırma ve haberleşme alt yapısı
- İlin doğal gaz kullanımına başlamış olması
- İlin başta AB olmak üzere DAP kapsamındaki hibe kredilerinden istifade ediyor olması
- Arazi yapısı bakımından kentsel gelişime açık olması
- OSB ve İŞGEM'in faal olması
- Güçlü STK ve meslek örgütlerinin varlığı
- Bölge müdürlüklerinin Van'da olması
- Deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinin iyi yönetilmesi
- Yeni, modern konaklama tesislerinin yapılıyor olması
- Van'ın zengin tarihsel mirası (Urartu medeniyeti vs.)
- Türkiye'nin nüfus ve yüzölçümü açısından en büyük illeri arasında yer alması
- 2 saatlik uçuş mesafesinde 500 milyon kişinin yaşadığı bir pazara yakın bulunması

Zayıf yönler

- Tüm illerde ulusal ölçekte yürütülen girişimcilik destek mekanizmalarının farkındalığının düşük olması
- Risk sermayesüi ve melek yatırımcı gibi yeni nesil finansal sistemlerin tanınırlığının azlığı
- Üniversite'de iş geliştirme ve kuluçka merkezlerinin olmaması
- Bölge illerinin limanlara uzak olması
- Çağdaş depolama tesislerinin ve antrepoların yer almaması
- Mevcut havaalanlarının uluslararası havalimanı ve kargo terminalinin olmaması
- İl içi ve il dışı ulaşım altyapısının diğer bölgelere göre yetersiz ve gelişmemiş olması
- Gümrük faaliyetleriyle yeterli seviyede etkinliğe ulaşılamaması
- Bölgede var olan madenlerin tamamının tespit edilmemiş olması
- Sanayi'de Ar-Ge kavramının yeterince işlenmemesi
- Üretim yapan ve hizmet veren firmaların kurumsallaşmaması, kurumsal kültürün oluşmaması
- İlin kamu ekonomisi ağırlıklı olması
- Sanayide büyük firmaların olmaması
- Turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilmemesi
- Yenilikçi yaklaşımların tarıma ve sanayiye aktarılamaması
- Hangi konularda yatırım yapılacağı (en uygun yatırım alanları) henüz yeterince tespit edilmemiş olması
- OSB'deki mevcut alanların yetersizliği
- Tarım endüstrisinin yeterince gelişmemesi
- İldeki sosyal yaşam alanlarının kısıtlı olması
- Kırsal alan niteliğinin fazla olması
- Kırsal kesim-kentsel kesim entegrasyonunun istenen düzeyde sağlanamamış olması
- Kurumlar arası işbirliği olanaklarının yeterince değerlendirilememesi
- Kent kültürü ve kentlilik bilinci düzeyinin yeterince gelişmemiş olması
- İhracat oranının düşük olması
- Denizyolu ve hafif raylı ulaşım türlerinin kullanılmaması
- Eğitim düzeyinin Türkiye ortalamasının altında olması
- Mikro ölçekli aile yapısından dolayı kurumsallaşmanın düşük olması
- İşbirliği kültürünün gelişmemiş olması ve işbirliği yapılmaması
- Fiziksel altyapının nicelik ve nitelik açıdan ihtiyaçları karşılamaması
- Bölgede imar durumları ile ilgili sorunların bulunması
- Eğitim, insan kaynakları, Ar-Ge, vb. destekleyici hizmetlerin gelişmemiş olması
- Ar-Ge'ye önem verilmemesi, teknoloji kullanımının düşük olması ve il ekonomisinin düşük teknolojiye dayalı olması
- Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin düşük olması
- Kayıt dışılığın önüne geçilememesi

Fırsatlar

- Bölge'nin dış ticaret ve sınır ticaretine uygun olması
- Genç nüfusun fazla olması
- Türkçe konuşan Orta Asya ülkelerine yakın olması
- Van ilinin hükümet ekonomik kalkınma hedeflerinde belirlenen cazibe merkezlerinden biri olması
- Van ilinin büyükşehir olmasıyla beraber sanayi alt yapısı konusunda olumlu gelişmelerin beklenmesi
- Üniversite ve meslek okullarının varlığının sanayi sektörü ile işbirliği olanağı sunması
- Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde Maden Mühendisliği Bölümü'nün bulunması
- Üniversite'de sanayideki faaliyetlerin çalışmalarını güçlendirecek merkezi araştırma laboratuvarının kurulması
- Bölge'de coğrafi işaret gibi tescili sağlanabilecek endemik ve yöresel üne sahip ürün çeşitlerinin fazla olması
- Van ilinde Tuşba Fuar ve Kongre merkezinin kurulacak olması
- Ulusal ve bölgesel ölçekte Ar-Ge ve yenilik çalışmalarına yönelik destek mekanizmalarının varlığı
- Yerli enerji kaynaklarının tespit edilmesi ve değerlendirilmesi
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin artırılması
- Elektromekanik sanayi yatırımlarının bölgeye çekilmesi
- Modern İpekyolu projelerinde gelişmelerin yaşanması
- Çin ve Türkiye arasında demiryolu antlaşmasının imzalanması
- Vangölü'nün kuzeyinde yeni bir demiryolu projesinin hayata geçecek olması
- Yeni karayolu projelerinin hayata geçirilecek olması
- Gümrük kapasitesinin arttırılacak olması
- Mevcut havaalanının genişlemeye müsait olması
- AB programlarında hibe konusunun öncelikli olması
- Komşu illerde yeni üniversitelerin gelişiyor olması
- Dış yatırımcıyı çekecek doğal kaynakların varlığı
- Marka şehir olabilme potansiyeli
- İhracattaki artış potansiyeli
- Üniversite-Kent ilişkilerinin gelişiyor olması
- Van ilinin yeni teşvik sisteminde en çok teşvik ve sübvansiyonların olduğu 6.Bölge'de yer alması

Tehditler

- Komşu ülkelerde yaşanan politik istikrarsızlıklar
- Çalışan ücretlerinin düşük olması dolayısıyla Batı'ya göçün artma ihtimali
- Güncel mevzuattaki eksikliklerden ve kanundan kaynaklanan sıkıntılar
- Kurumlar arası işbirliğinin olmayışı ve koordinasyon eksikliği
- Madencilikte yaşanan aşırı bürokrasi (örneğin, madencilik ruhsat işleminin üç bakanlığın sorumluluğunda olması)
- Madencilik faaliyetlerinde yeterli denetimin yapılmaması
- Sosyal yardımların işgücü piyasasını olumsuz etkilemesi
- Teşvik yasasında bulunan eksiklikler
- Uluslararası rekabetin artan şiddeti ve buna karşı geliştirilmesi gereken strateji eksikliği
- Bölgedeki yenilik ve Ar-Ge konularında proje yürütme kültürünün oluşmasının uzun zaman alma olasılığı
- Bölgedeki tarımsal ve üretim sanayi yapısında profesyonel yönetim sisteminin düşük seviyede kalması
- Ar-Ge ve yenilik çalışmaları yürüten ileri teknoloji bilgi yoğun sektör firmalarının diğer bölgeleri tercih etmesi
- Bölgesel yenilik kapasitesinin düşük olması sebebiyle Ar-Ge ve İnovasyon eksenli girişimlerin az olma ihtimali
- Bölgeye girişimcilik kültürünün yerleşmesinin zaman alacak olması
- İran'ın ticari ve taşımacılık kotaları uygulaması
- Bölge içinde ve bölge dışında yoğun göçün olması
- Yeni teşvik sistemine rağmen girişimlerin yetersiz olması
- Lojistik altyapı yatırımlarına ilişkin alanların ilan edilmesi ile rant oluşma olasılığı
- Doğal afetlerin çok sık yaşanıyor olması
- Mevsimsel ağır şartların üretim faaliyetlerine ve altyapıyı olumsuz etkilemesi
- Van Gölü'nün atık kirliliğine maruz kalması
- Turizmde destinasyon çalışmalarının yeterince yapılmaması
- Bölgede güvensizlik algısının hala hakim olması ve gelecek için belirsizlik teşkil etmesi
- Dış pazar açısından; ABD, Çin, AB, Japonya gibi rakip ülkelerin hammaddeye ve yüksek teknolojiye sahip olması
- Teknolojide dışa bağımlı olunması
- İthalat bağımlılığı nedeniyle enerji maliyetlerinin rakip ülkelere göre yüksek olması

KAYNAKÇA

- Alkin K, Bulu M., Cangel A. (2010), Uluslararası Rekabet Kurumu (URAK) İller Arası Rekabet Endeksi.
- Atan M., (2014) “Üretim ve Verimlilik Arttırma Teknikleri Ders Notları.
- Atılım Üniversitesi, 2009. *Atılım Üniversitesi Stratejik Planı (2010-2014)*, Ankara.
- Aygün E.T., (2012), “ Bir İşletmenin Uyguladığı Farklılaştırma Stratejisinin Pazarın Kurumsal Değişimi Üzerindeki Etkisi: Türkiye Kupon Pazarı Örneği
- Bakar, S. (2011), Marka Kavramı Üzerine Bilgilendirme Çalışması. Güney Ege Kalkınma Ajansı. Ss. 1-12
- Bozkurt R., Sönmez G., (2014) Kobilerin Verimlilik Sorunları ve Çözüm Önerileri
- Bulut Z.,A., 2004 “İşletmeler Açısından Kapasite Planlaması ve Kapasite Planlanmasına Etki Eden Faktörler” Mevzuat Başar Dergisi, 7/80.
- Bülbül, Y. ve Özbay, R.D., 2010. *Teknoparklar-Teknolojinin Ticarileşmesi*, İstanbul.
- Demir Ü.S 2014, “Küresel Rekabet Endeksi Raporu”-2014-2015.
- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013.*TRB2 Bölgesi Mevcut Durum Analizi Raporu*, Van.
- Erkek, D., 2014. “Ar-Ge, İnovasyon ve Türkiye, Neredeyiz”?, Alıntı, <http://www.geka.org.tr>
- Erkiletoğlu H, 2013, *Dünyada ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetleri*, İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü Yayınları, İstanbul.
- Erşan A.A. (2007), İşletmeler Açısından Stratejik Toplam Kalite Yönetimi’nin Önemi, Kahraman Maraş Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi,
- Fırat Üniversitesi, 2010. *Fırat Teknokent Strateji Planı 2020*, Elazığ.
- Gerçek, A.,2011. “Ar- Ge Harcamalarının Önemi ve Türkiye’deki Durumu”, *Bursa Bilanço Dergisi*, ss: 62-67.
- İpçioğlu İ, Gönüllüoğlu S., (2008), Rekabet Avantajı Sağlamada Kobilerin Yenilik Yeteneği ve Entelektüel Sermaye İlişkisi “3. Kobiler ve Verimlilik Kongresi”, İstanbul Kültür Üniversitesi. Ss 309-316
- Karagöl E., Karahan, H, 2014. *Ar-Ge ve İnovasyon*, Seta Yayınları, Ankara.
- MÜSİAD, 2012. *Araştırma Raporları*, MÜSİAD Yayınları, No:76.

Naktiyok A., Küçük O., (2003), Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Toplam KALİTE Yönetimi Kritik Faktörlerinin Örgütsel Performans Üzerine Etkileri Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 21, Temmuz-Aralık ss. 43-65.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), 2012. *ODTÜ Teknokent Stratejik Plan (2013- 2016)*, Ankara.

Öz Y, Bozdemir E, (2007), “Boş Zaman İşçilik Maliyetlerinin Ortaya Çıkış Nedenleri, Muhasebeleştirilmesi Ve Vergi Matrahı Üzerindeki Etkisi” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2007; 10(2):353-365

Özsağır, A., 2008. “Bilgi Üretimi ve Bilginin Ürüne Dönüştürülmesinde Teknoparkların Önemi”, *Mevzuat Dergisi*, Sayı 125, Yıl 11, Mayıs.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği (TGBD), 2014. *Özet Raporu*, Alıntı, <http://www.tgbd.org.tr>

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), 2012. *TÜBİTAK Stratejik Plan (2013- 2017)*, Ankara.

TÜİK 2013, *Ulusal Bilim Teknoloji ve Yenilik İstatistikleri*.

TÜİK 2012, *Van Seçilmiş Göstergeler*.

Üstündağ S.D., 2014, “Küresel Rekabet Raporu 2014”

Yağcı İ.M., Duman T. (2006), 2Hizmet Kalitesi- Müşteri Memnuniyeti İlişkisinin Hastane Türlerine Göre Karşılaştırılması: Devlet, Özel ve Üniversite Hastaneleri Uygulaması” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7 (2), 218-238

Yelkikalan N., (2006) “Aile Şirketlerinde Çatışma ve Bir Çözüm Önerisi: Stratejik Planlama “Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (12-2) ss.195-209

Yüksek İ., 2013, “Üniversite ve Sanayi İş Birliği” Türkiye’de Ar-Ge ve İnovasyon Yönetimi, *Mimar ve Mühendis Dergisi*, s.74.

YYÜ, 2014. “Yüzüncü Yıl Üniversitesi Stratejik Planı” (2014-2019), YYÜ, Van.

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ TEKNOKENT STRATEJİK PLANI

2015-2020

🏠 Şerefiye Mah. Cumhuriyet Cad. 943. Sok. No:1 65140 İpekyolu / Van

☎ Tel : (0432) 215 65 55 (pbx) / Faks : (0432) 215 65 54 - (0212) 381 79 93

🌐 E-mail : bilgi@daka.org.tr / Web : www.daka.org.tr

www.facebook.com/doguanadolukalkinmaajansi
www.twitter.com/DAKA_org_tr